

Türkiye’de Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik Projesi

AKADEMİK ARAŞTIRMA ÇALIŞMASI

YEREL YÖNETİMLERDE İMAR UYGULAMALARI VE ETİK

Yrd. Doç. Dr. Gökçen KILINÇ
Doç. Dr. Hüseyin ÖZGÜR
Yrd. Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ

Mayıs 2009

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union européenne

Türkiye’de Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik (TYEC)

Çalışma No: 3

YEREL DÜZEYDE PLANLAMA ETİĞİ

“Etik Kurul İçin Rehber Oluşturma ve Yerel ve Bölgesel Düzeyde Planlama Aktörlerinin

Etik Konulardaki Farkındalıklarını Artırmak için Bir Araştırma”

(Yerel ve Bölgesel Düzeydeki İmar Planlama Faaliyetlerinde Etik Sorunlar ve Aktörlerin

Görüşleri)

Yrd. Doç. Dr. Gökçen KILINÇ

Doç. Dr. Hüseyin ÖZGÜR

Yrd. Doç. Dr. Fatma Neval GENÇ

Nisan- 2009

İÇİNDEKİLER

Giriş	4
1. Basın Ve Literatür İncelemesi: Mevcut Kavramsal ve Teorik Konular	6
1.1. Türk Basınında Yerel Yönetimlerde Planlama Etiğiyle İlgili Haberler	6
1.2. Literatür Taraması	8
1.3. Literatür Taraması: Ana Konular	9
1.4. Planlama Teorisinde Etikle Bağlantılı Tartışmalar	10
1.5. Planlamada Etik Açmazlara Dair Tartışmalar	11
1.6. Türk Planlama Sistemi Hakkında ve Etikle İlişkili Olarak Plan Uygulamalarına Dair Tartışmalar	12
1.7. Ana Konuların Özeti	13
2. Türkiye’de Planlama ve Etikle İlgili Sorunların Hukuki Çerçevesi	14
2.1. Yerel Yönetimler Hakkındaki Kanunlar	14
2.1.1. Büyükşehir Belediyeleri Kanunu(Kanun No: 5216)	14
2.1.2. Belediyeler Kanunu (Kanun No: 5393)	15
2.1.3. İl Özel İdaresi Kanunu (Kanun No: 5302).....	15
2.2. Kentsel Gelişme ve Arazi Kullanımına İlişkin Kanunlar	16
2.2.1. İmar Kanunu (Kanun No: 3194).....	16
2.2.2. Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun (Kanun No: 5366)	17
2.2.3. Toplu Konut Kanunu (Kanun No: 2985) ve Toplu Konut İdaresi’nin Yetki ve Sorumluluklarında Değişiklik (Kanun No: 5162)	18
2.2.4. Turizm Teşvik Kanunu (Kanun No: 2634 & 4957)	18
2.2.5. Gecekondu Kanunu (Kanun No: 775) İmar Affı Kanunları (Kanun No: 2805, 2981, 3290, 3366)	19
2.2.6. Tarım Reformu Kanunu (Kanun No: 3083) ve Tarım Alanlarının Tarımdışı Gayelerle Kullanılmasına Dair Yönetmelik	20
2.3. Ana Konuların Özeti	20
3. Türkiye’de Planlama Pratiği	24
3.1. Planlama Hiyerarşisi.....	24
3.2. “İmar Planlarının” Yapısı ve Planlamada “Yerel Hükmetlerin” Rolü	26
3.3. Arazi ve Arsa Düzenleme Süreci.....	26
3.4. Türk Planlama Sisteminin Kontrol Mekanizmalarında Sorunlu Konular	27
3.4.1. İmar Planlarında Parsel Temelli Anlayış.....	27

3.4.2. Denetim Mekanizmalarının Bürokratikleşmesi	28
3.4.3. Bireysel Eylemler ve Serbest Planlar	28
3.4.4. Etik Bir Problem, ve Etik Problemlerin Kaynağı Olarak Hızlı Kentleşme ve Gecekondular ..	29
3.4.5. Yerel Katılımcı Mekanizmalar, Belediye Meclisleri, Siyasi Figürler ve Çıkarlar	31
3.5. Yozlaşma (Yolsuzluk) ve Çıkar Çatışması.....	31
3.6. Ana Konuların Özeti	35
4. Araştırma.....	36
4.1. Araştırma Tasarımı ve Metodoloji	36
4.2. Kavramsal Model	36
4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	37
4.4. Anketlerin Örnekleme	38
4.5. Bulgular ve İstatistikler	41
4.5.1. Planlamada Etik Sorunların Kaynağı.....	41
4.5.2. Yerel Yönetimlerin Plan Değişikliklerinde Gözetilen Hususlar	52
4.5.3. Planlıların Etik Olarak Uygun Görmediği Bir İşle İlgili Tavırları.....	58
4.5.4. Yaptırım.....	58
4.5.5. Yerel düzeyde planlama etiği hakkındaki diğer tavır ve düşünceler	59
4.6. Ankette Planlama Aktörlerine Özel Olarak Yöneltilen Ek Sorular	68
5. Proje Sorularına Yanıtlar, Tartışma, Öneriler ve Daha Sonra Olası Çalışmalar.....	69
5.1. Çalışmanın Önerileri.....	69
5.2. Uygulamaya Yönelik Genel Öneriler.....	73
Kaynaklar	77
EK: Yöntemler	95
Anketler	95
Mülakatlar	96

Giriş

Yerel düzeyde planlama etiği hakkındaki bu çalışmada, yerel düzeyde imar ve planlama uygulamalarını değerlendirebilmek için hukuki, kurumsal ve yöntemsel çerçeve incelenecektir. Gelişme alanı planları, ve akademisyenler, planlılar, politikacılar ve müteahhitler arasındaki ilişki üzerine planlama etiği gibi konuları ele alınmaktadır. Bu çalışma, planlamaya müdahil olan yerel kamu görevlilerinin uzmanlığını, prosedür üzerindeki baskıları, yozlaşma potansiyelini, etik rehberliğin doğasını, ve yerel kamu görevlileri için prosedürler, ve tanıtım, inceleme ve kararların temyizi prosedürleri dikkate alacaktır. Çalışmada yerel, bölgesel ve ulusal planlama otoriteleri arasındaki ilişkiler ve yerel kamu görevlileriyle planlama sürecindeki vatandaşlar arasındaki ilişkiler de incelenmektedir.

.Bu bağlamda hedefler şu şekilde ortaya konmuştur:

-Planlamaya müdahil olan yerel kamu görevlilerinin uzmanlığını, planlama sürecindeki baskıları, yozlaşma potansiyelini, etik rehberliğin doğasını, ve yerel kamu görevlileri için prosedürler, ve tanıtım, inceleme ve kararların temyizi prosedürlerini dikkate almak.

- Planlama sürecinde yerel, bölgesel ve ulusal planlama otoriteleri arasındaki ilişkiyi, ve yerel kamu görevlileri ile vatandaşlar arasındaki ilişkiyi dikkate almak.

- Yerel düzeyde planlamayla bağlantılı olan çevre ve koruma sorunlarını dikkate almak. Yerel kamu görevlilerinin daha gelişmiş etik uygulamalara sahip olması ve planlamaya müdahil olan birey ve kurumların gelişmiş bir sosyal sorumluluğa sahip olması için öneriler geliştirmek

Şehir ve bölge planlama gittikçe daha geniş bir biçimde etikle ilgili meydan okumalarla yüzleşmektedir. Sayıları gittikçe artan birçok şehir ve belediyeler plan yapma ve uygulamadaki etik hususlar yüzünden medyanın gündemine gelmektedir.

Bununla birlikte Plogger (2004), en azından Kuzey Amerika için, John Forester'ın planlamacıları "uygulama etikçileri" (Campbell, 2002: 272) olduklarını iddia etmesini, ve bunun planlamadaki ve planlıların etik düşünme biçimindeki etik söylemler hakkında neden çok az çalışma bulduğumuzun sebeplerinden biri olabileceğini mükemmel biçimde özetlemiştir. Şüphesiz, John Forester'ın bütün yazılarının uygulamalı planlama etiğiyle ilgili olduğu söylenebilir. Yine de, teorik olarak ya Habermas'ın resmi söylev (discourse) etiği fikriyle aynı çizgide tartışılır (Campbell ve Marshall, 2002a), ya da planlıların diğerlerine karşı (etik) uygulamaları olarak sınırlı kalır. (bkz. mesela Forester 1993, 1999). Bununla birlikte, planlıların etik düşünme ve muhakeme biçimleri, planlıların hangi değerleri tercih ettiği ve değer verdiğiyle ve kamu personeli olarak etiğin onlar için ne demek olduğuyla daha çok ilgilenmelidir (bkz. mesela Campbell ve Marshall, 1999)(Plogger, 2004: 49).

Planlama teorisi, uygulaması ve analizinde etik neden bu kadar önemlidir? İlk başta ve öncelikle "ahlaki yargılar ve etik sorunlar planlamanın gündelik uygulamalarını kapladığı için" önemlidir. (Campbell and Marshall, 1998: 117). İkincisi, etik değerler planlıların kimliklerini, tercihlerini, ve kamu görevlileri olarak yükümlülük ve uygulamalarını oluşturan hususlardır. Üçüncüsü, kurumsal uygulamalar "uygulamacıların kendi rolleri ve amaçları hakkındaki görüşlerini şekillendiren değer ve yükümlülükleri" gösteren ve zaten varsayılan önsel şemalara dayanmaktadır. (Campbell and Marshall, 2002b: 93). Dördüncüsü, etik söylemler planlama kurumlarının ethosunu ve toplumun planlamayı yasal olarak siyasetlemesini şekillendirir. (Plogger, 2004: 49).

Bazı planlama çalışmalarının planlamanın son derece etik bir konu olduğunu ve planlıların uygulamaya ve çözümlerin seçimine ilişkin etik ikilemlerle mücadele ettiklerini kabul etmelerine rağmen (Hendler, 1995; Mandelbaum ve diğerleri 1996), planlama çalışmaları değer ve referans

çerçevesi olarak neyin etik olduğu konusunda deneysel ve kavramsal araştırmalardan yoksundur. "İyi yaşam"ın, "sorumluluğun", "öteki" ve "yabancı" hakkındaki etiğin, çoğulculuk ve liberalizme karşı adalet ve doğruluğun ya da eşitliğin, ve topluluğa karşı bireyselliğin doğası hakkındaki sorunların hepsi plancıların gündelik olarak karşılaştıkları etik sorunları temsil etmektedir. Plancılar ve politikacılar etik bir önyargıyla karşılaşır karşılaşmaz, derhal o etik önyargıyı ya da yaygın kanıyı, bir çatışma kaynağı olarak tecrübe ederler. Politikacılar ve plancılar "ortak çıkarlar"dan veya "gerekli çözümler"den bahsetmeye çalıştıklarında çok daha fazla sıkıntı yaşarlar. (Ploger, 2004: 49-50).

Ayrıca eğer plancılar savunucu planlama şekillerini desteklemelerine rağmen toplumda eşitlik ya da toplumsal olarak adil şehir planlamasından bahsedersen etik şüpheli bir mesele olur. Zira o zaman plancılar ayrımcılığın, sosyal dışlanmanın ve zayıf seslerin haklarına karşı ihmalin yaygın olduğu, ve neyin adil ve doğru olduğu konusunda uzlaşmaların ve kime niçin yarar sağlanacağına ilişkin söylemlerin politik olarak gerekli olduğunun ifade edildiği bir politik ortamda defalarca etik tercihler yaparlar. Çoğu zaman plancılar kendilerini sınıf farkları ölçülerinin "geçici olarak hoş görüldüğü"(reformizm veya kabul edilmiş liberalizm) bir politik sistemin içerisinde politik kararları onaylarken etik bir çıkmazın içinde bulabilirler. Ve hizmet etmek zorunda oldukları politik tavırların kendi dilekleri olan eşitliğin tam zıddı olduğunu görebilirler. Plancılar sürekli kendilerini, savundukları etik ilkelerle "reel" politikanın etiği arasında seçim yaparken bulabilirler.(Ploger, 2004: 50).

Tarafsız planlama bir yanılsamadır (daima en azından "politik"tir) ve planlama uygulaması üzerine yapılacak bir çalışma hangi etik değerler ve sorunlarla ve hangi etik yaklaşımlarla çalışıldığı ve hangilerinin tasvip edildiği ve savunulduğuyla da ilgili olmalıdır. Birçok sebepten, plancılar aslında kendi gündelik hayatlarında etikten çok ahlakla ilgili olabilirler. Ahlak —"dünyanın olması gerektiği biçimi" ve "ne yapmak gerektiği"— kesin bir şekilde profesyonel planlamacıların gündelik hayatlarını yönlendiren ilkelerden oluşmaktadır. Oysa, eğer kişi kamusal planlamayla uğraşmaktaysa, etik – özel bir ahlaki değer ve normun temeli – plancılar arasında nadiren tartışılır. Fakat, etik ve ahlak aslında daima insanların hayatları ve işlerinin ve çalışma ethoslarının (temel bir düşünme biçimi) bir parçasıdır (Ploger, 2004: 50).

Bütün profesyonellerin; avukatların, doktorların, eğitimcilerin ve işyeri yöneticilerinin etik duyarlılığı son yıllarda yakın incelemeye tabi olmuştur. Geçmişte profesyoneller tarafından sergilenen etik düzeyi artık yeterli değildir ve belki de asla olmamıştır. Bu yenilenmiş etik ilgi yerleşmiş bir sorunun tekerrürünü temsil eder: "sorumluluk makamında olan birçok insan tarafından etik davranış sergilenmemesi" (Tsalikis and Fritzsche, 1989: 695).

Kuzey Amerika'da bilimsel dergi, kitap, popüler dergiler ve gazetelerde yayınlanan birçok yazı planlama etiğinin önemli bir ilgi alanına dönüştüğünü kanıtlamaktadır. Kuzey Amerika'da planlama etiği alanındaki araştırmacıların, planlama uygulayıcılarının ve kamuoyunun planlama etiğine karşı artan ilgi Avrupa'da aynı düzeyde seyretmemektedir. Özellikle Türkiye'de planlama etiği üzerine yararlı bir klavuz ya da planlamanın uygulama boyutu üzerine tartışmalar neredeyse yok gibidir. Benzer şekilde, planlama etiği alanındaki kamuoyu ilgisi de akademik çalışmalar gibi oldukça zayıf ve sınırlıdır. Son onbeş yılda Türkiye'de sadece entellektüel görüş temelli bir avuç literatür eleştirisi, makale ve yazı yayınlanmıştır.

Kuzey Amerika ve Avrupa'da etiğe karşı yoğun ve artan ilgiye karşın, Türkiye'de hem etik düşünceleri hem de uygulamalı ölçütleri kapsayan literatür, son yıllarda artan akademik ve kurumsal ilgiye rağmen özellikle Avrupa ve ABD'ye oranla hala sınırlıdır. Bu sınırlı literatürden açıkça anlaşılmaktadır ki etik kuralların, yasaların ve yaklaşımların uygulanmasında bir boşluk mevcuttur. Bu çalışma, bu boşluğu doldurmaya yardım etmek üzere tasarlanmıştır.

1. Basın Ve Literatür İncelemesi: Mevcut Kavramsal ve Teorik Konular

1.1. Türk Basınında Yerel Yönetimlerde Planlama Etiğiyle İlgili Haberler

Türkiye’de birçok belediye başkanı yada yerel yönetimlerde çalışan personel yolsuzluk ve rüşvet iddiaları ile gündeme gelmiştir.

İzmir’in Güzelbahçe ve Değirmendere belediyelerinde, belediye başkanları da dahil olmak üzere 120 belediye çalışanı, dün savcı tarafından başlatılan yolsuzluk operasyonu ile gözaltına alındı. Haberlere göre, her ikisi de CHP’li Güzelbahçe Belediye Başkanı Ertan Evkırın ve Değirmendere Belediye Başkanı Necati Şemsettin Eren de 120 kişi arasında yer aldı ve göz altına alındı. Anadolu Haber Ajansına göre, Güzelbahçe Belediyesinin tüm çalışanları gözaltına alındı. Operasyon, yedi aylık bir soruşturma sonrasında İçişleri Bakanlığı tarafından başlatıldı. Gözaltına alma işlemlerinin sürebileceği kaydedildi. İçişleri Bakanlığı, Evkırın hakkında görevi kötüye kullanma ve belediyeyi zarara uğratma, yasadışı belgeleri imzalama nedeniyle soruşturma talep etti. Sorgulama için alındığında Evkırın niçin göz altına alındığı konusunda hiçbir fikrinin olmadığını ve tüm iddiaları yanıtlayabileceğini söyledi. Gözaltıların çete kurma, rüşvet suçlamalarıyla yapıldığı kaydedildi.

İçişleri Bakanlığı rüşvet iddialarını araştırıyor: İçişleri Bakanlığı iki müfettişini CHP’nin kalesi olarak bilinen Çankaya Belediyesi’ndeki yolsuzluk iddialarını araştırmak için görevlendirdi. Anadolu Ajansını dünkü haberine göre belediye meclisi arazinin imara açma izni karşılığında 100-150 milyar YTL rüşvet almakla suçlanıyor. Ankara’da AKP karşıtı laik kesimin yoğun olarak bulunduğu Ankara’nın Çankaya ilçesinde AKP’nin oy kaybının üzerine bu yolsuzluk dosyalarının ortaya atıldığı CHP tarafından iddia edildi. Çankaya Belediye Başkanı Muzaffer Eryılmaz’a ait telefon kaydında başkan "Belediye meclis üyeleri tarafından kuşatıldım, işimi yapamaz hale geldim" diyordu. Belediye başkanı iddiaları yalanladı ve bir "komplo" olarak yorumladı. CHP lideri Deniz Baykal "siyasi parti ayrımı yaparak yolsuzluk sorunu takip edemezseniz," dedi. Baykal bu konuyu partide tartışacaklarını, yolsuzluk dosyalarını izlemeyi durdurmayacağını söyledi. Baykal tolerans bu konuda olmadığını, kim yolsuzluğa karıştıysa, ne yaptıysa hesabını vermesi gerektiğini söyledi. Baykal hemen iddialar hakkında soruşturma açılması için talimatlar verdiğini, iddiaların hukukçu meslektaşlarıyla bir heyet tarafından inceleneceğini söyledi. Baykal, "belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri dinlemelerini istedim" dedi ve bu şekilde iddiaların ciddi olacağını ve soruşturma sonuçlarına dayalı olarak gerekli işlemin yapılmış olacağını söyledi. "CHP olarak biz her yerde yolsuzlukla mücadele ediyoruz". Bu CHP’nin yolsuzlukla mücadelesidir. CHP daha önce iktidar partisine yolsuzluk iddiaları konusunda kamuoyu önünde tartışmayı teklif etmiş, ancak ne Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ne de AKP liderlerinde olumlu yanıt alamamıştı. CHP’li Kemal Kılıçdaroğlu ve AKP’li Dengir Mir Mehmet Fırat araştırmacı gazeteci Uğur Dündar tarafından yönetilen bir televizyonda tartışmasında iddia edilen yolsuzluk dosyaları ele alınmıştı. Kılıçdaroğlu daha sonra Baykal’ın da Erdoğan’la benzer bir tartışmaya hazır olduğunu söylemişti.

AKP ile ilgili yeni yolsuzluk iddiaları: Çarşamba günü Hürriyet Daily News’e göre, iktidardaki AKP üyelerinin içinde yer aldığı yeni bir yolsuzluk, Türkiye’nin güneydoğusundan, Gaziantep’ten geldi. AKP’li Gaziantep Belediye Başkanı Asım Güzelbey’in yerel bir işadamı ile, belediye tarafından yol oluşturmak

için tedarik edilen arazinin bir parseli için 700.000 YTL (577.640 \$) bağış için "protokol" imzalandığı bildirildi. Rapora göre, TÜSİAD üyesi Eyüp Göymen, belediye tarafından tedarik için tazminat olarak değerli bir arsayı arazi değeri piyasa fiyatının altında aldı. Benzer bir imar yolsuzluğu olayında AKP'li Şaban Dişli, 1 milyon dolar rüşvet almakla suçlanmış ve Salı günü partisinin genel başkan yardımcılığından istifa etmişti. Muhalefet partisi CHP, Dişli'nin merkezi bir bölgede ve daha sonra Tesco'ya satılan bir arsanın imar plan değişikliği için bir girişimciden 13 milyon dolar aldığı iddiasını gün yüzüne çıkardı. Tesco, rüşvet iddialarıyla bir bağlantısı olduğunu reddetti ve Türkiye'de su yüzüne çıkan iddiaların siyasi bir konu olduğu ve kendi arazi alma veya mağaza yapma faaliyetlerine bir etkisi olmadığını söyledi.

Edirne Belediye Başkanı yolsuzluk suçlamasıyla tutuklandı. Edirne Belediye Başkanı Hamdi Sedefçi de dahil olmak üzere dokuz şüpheli pazartesi günü, ihalelerde yolsuzluk yapmak ve organize suçlar nedeniyle mahkeme tarafından tutuklanırken, aralarında eski Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal'ın da bulunduğu yedi kişi serbest bırakıldı. Tüm şüpheliler Edirne Savcılığı tarafından sorgulandı. Özal salıverildikten sonra gazetecilere yaptığı açıklamada, Türk adaletine güvendiğini, yolsuzluğa karıştığı iddialarını yalanladı "Sahne arkasında çok ilginç şeyler oluyor, siyaset karıştırılıyor, bazılarının politikaya girmeyi düşünmeme kızdıklarını biliyorum, Ben Anavatan Partisi (ANAVATAN) liderliği için aday olacağım "dedi. Özal suçlamalar ve sorgulamalar hakkında hiçbir bilgisi olmadığını ve önümüzdeki hafta Edirne'ye geri döneceğini söyledi. Zanlılar, rüşvet almak ve suç örgütü kurmakla suçlanıyorlar. Doğan Haber Ajansının Haberine göre, soruşturma su şebekesinin 30 yıllık yönetimindeki tutarsızlıklara ve Edirne'deki yeni belediye binasının inşaatına dayanmaktadır.

Kuşadası Belediyesi'nde Yolsuzluk: Kuşadası belediye başkanı ve 11 belediye meclis üyesi hakkında yasadışı binaları yasal hale getirmek için resmi belgelerde tahrifat yaptıkları suçlamasıyla idari soruşturma açıldı. İçişleri Bakanlığı müfettişleri Kuşadası Belediye Başkanı Fuat Akdoğan ve 11 belediye meclis üyesi soruşturmak için atandılar. Bu üyelerden Akdoğan ve dört meclis dört üyesi Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP)'den, diğer yedi üye ise bağımsızdır. Aydın'a bağlı tatil kasabası olan Kuşadası'ndaki yolsuzluk iddiaları bakanlık yetkilileri tarafından rutin araştırmalar sırasında Ocak ayında ortaya çıktı. Müfettişler, belediyeyi yasa dışı inşa edilen binaları yasal hale getirmek; kentsel planlama ilkelerini ihlal etmek ve kentsel yoğunluğu artırıcı karar almakla suçluyor. Denetleyicilerin raporu karşı oy veren dört CHP'li üye dışında tüm meclis üyeleri için soruşturma açılmasının önünü açtı. Eğer yerel mahkeme olayı suç olarak görürse, belediye başkanı ve meclis üyelerinden tahsil edilecektir.

Bakanlık, Bodrum'un imar yetkilerini aldı. Kültür ve Turizm Bakanı Koç, bazı belediyelerin imar izni yetkilerini kötüye kullandıklarını söyledi. Atilla Koç, hafta sonu Bodrum'un imar yetkilerinin bakanlık tarafından üstlenildiğini söyledi ve belediyelerin verdiği ruhsatlarının bazı yerlerde çok ciddi sorunlara yol açtığını ekledi. Gazetecilere konuşan Koç şöyle dedi: "Biz Bodrum'ununkileri şimdilik aldık. Eğer tüm belediyelerinkini alırsak, yolsuzluğun Ankara'ya yayılması ihtimali olabilecektir. Kültür ve Turizm Bakanlığı yedi aydır Bodrumdaki imar yolsuzluk iddiaları üzerinde bir proje yürütmektedir. Yapı ruhsat izni hakkı her zaman bizim elimizdedir, ancak biz bunu yapmayız. Belediyeler yapar. Ancak bazı yerlerde sorun kaynağı olmaya başladı. Altyapısı yetersiz olan belediyelerde izin vermenin yolsuzluğa neden olduğunu" söyledi. " Biz, en azından Bodrumla başlayarak bu bölgelerden bazılarını koruyabiliriz. Bodrumda 10 belediye var. Bunların hepsinin kötü olduğunu söyleyemeyiz."

Bodrum Belediye Başkanı Mazlum Ağan da karardan haberdar olmadığını söyledi ve ekledi: "Güvercinlik haricinde Bodrum'un imar yetkisinde olan hiçbir yer bırakılmadı. Eğer koruma alanlarıyla ilgileniyorlarsa bununla ilgili bir şey söyleyemem". Muğla Jandarma Komutanlığı, geçen ay Bodrum dahil üç belediyede bir operasyon başlattı Bodrum, Konacık ve Yalıkavak Belediyelerinden 40 belediye çalışanı, para karşılığında ruhsatsız binalara izin verdikleri için gözaltına alınmıştır. Soruşturma sonunda

bazı belediye yetkililerinin üç villası olduğu, bazılarının da şirket sahibi oldukları ortaya çıktı. 14 müfettiş ve 22 uzman belediyenin verdiği 7000 bina ruhsatını araştırdı.

Aynı şekilde Türkiye’de adli soruşturması devam eden Bodrum, Mumcular, Konacık ve Yalıkavak Belediyelerinde de imar hukukuna aykırı ruhsatsız inşaat ve binalarla ilgili olarak yolsuzluk iddiaları vardır. Şimdiye kadar Bodrum Belediyesi imar müdürü de dahil olmak üzere 15 kişi tutuklanmış ve bilgisayar kayıtları ve diğer dokümanlara da el konulmuştur. Ruhsatsız binalar soruşturma sonrasında yıkılacaktır. Türkiye’de konut patlaması, İspanya seviyesindedir ve bu Türk emlak yatırımlarına katılan alıcı ve acentelerin yoğun ilgisi olduğunun göstergesidir. %9,8’lik artış getiren yeni emlak vergisi oranları Ocak 2007’de yürürlüğe girmiştir. Vergiler hala ev başına yıllık %0,1’dir ancak yeni oranlar Türkiye’nin artan emlak değerini yansıtacaktır.

AKP Genel Başkan Yardımcısı Saban Dişli ilgili ilk belgelenmiş Üst Düzey Rüşvet Olayı. Dişli’nin 1 milyon dolar karşılığında İstanbul’un şehir sınırları içinde yeşil alan olan bir alanı ticari alan haline dönüştürmek için bir anlaşma imzaladığı ortaya çıkmıştır. İddialar, AKP’li Gaziantep Belediye Başkanı ve AKP Batman İlçe Başkanı için de ortaya atıldı. Gaziantep’te Dişli olayına benzer şekilde AKP ve AKP’ye yakın işadamları için Belediye Başkanının araziyi ticari alana dönüştürme kararı aldığı iddia edilmektedir.

Tuzla-Akfırat belediye başkanı Hüseyin Çelik’i yaralama olayına karışmakla suçlanıyor. Tuzla Savcılığına belediye başkanı hakkında imar izinleriyle ilgili olarak şikayet edildi. Bunu belediye başkanının kardeşine fiziksel saldırı yapılması izledi.

Ankara Çankaya Belediyesi’ndeki rüşvet olayından sonra, muhalefet partisi CHP’ye bir kötü haber de Kadıköy Belediyesinden geldi. Maliye, Kadıköy Belediyesinde yaptığı incelemede bir dizi usulsüzlük ve düzensizlik keşfetti. Bakanlık tarafından hazırlanan rapora göre belediye belediyenin arsa ve binalardan elde ettiği karları kendisine ait vakıflar ve şirketlere transfer ettiği iddia edilmektedir. Bina ve arazilerden elde edilen karın belediye tarafından yayınlanan gazete ve dergiler, belediye binalarının ihaleleri de dahil olmak üzere, hatta personel alımı gibi çeşitli amaçlar için kullanıldığı söylendi. Rapora göre Kadıköy Belediyesi yasadışı uygulamalarla devlet milyonlarca lira zarara uğrattı.

Bu haberlerin yanında bazı belediye başkanları, başkan yardımcıları, planlama bürolarında çalışan bürokratlar, belediye meclis üyelerinin tutuklanması veya soruşturulmasıyla ilgili pek çok haber gündeme gelmiştir. Örneğin, Tekirdağ-Çorlu Belediyesi; Tuzla-Orhanlı Belediyesi; Tuzla-Akfırat Belediyesi, İstanbul-Esenyurt Belediyesi, Mersin - Dorukkent Belediyesi, İzmir - Buca Belediyesi, Milas Belediyesi, Adana Büyükşehir Belediyesi, Yozgat Belediyesi, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, Bursa - İnegöl Belediyesi, İstanbul B. Çekmece ve Tepecik Belediyeleri, Çorum Belediyesi, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Aydın – Didim - Akbük Belediyeleri, Balıkesir – Edremit - Zeytinli Belediyesi, Alaçatı (İzmir - Çeşme) Belediyesi bunlardan sadece bazılarıdır.

1.2. Literatür Taraması

Plancıların rol oryantasyonları üzerine literatür geleneksel olarak başlıca iki rol oryantasyon boyutu tanımlanmaktadır. Biri “teknik”, diğeri ise “politik”. Barrett, (2001) plancıların neyin etik olduğuna dair perspektiflerinin onların rol oryantasyonlarına dayandığını iddia etmektedir. Özellikle, teknik rol oryantasyonları, kendi değerlerini içselleştirmiş ve yöntemsel kılavuzlar ve seçilmiş memurlardan bağımsız olarak yön tayin eden bir plancı tasavvur eder. Oysa politik rol oryantasyonları planlama sürecinde kendi değerlerini (ve kamu yararı anlayışını) tanıtan bir plancı tasavvur eder. (Stevens, 2008: 19).

Bütün arazi kullanım kararlarının doğasında etik boyutlar mevcuttur. Fakat bu olgulara karşı nasıl davranılması gerektiği plançılar için her zaman net değildir. Arazi kullanım plançuları, seçilmişler ve halk

değişen politik konumların savunucularını yönlendiren perspektiflerin çeşitliliğinden habersiz görünmektedir. Arazi etiğinin arazi kullanım planlamasında ve politika geliştirmede nasıl işlediğini gösteren çok az örnek vardır.

Planlama etiği konusunda bazı empirik araştırmalar vardır. Ancak bunlardan çok azı ABD dışında yürütülmüş ve tamamlanmıştır.

Hopkins (1999) "Kentsel Gelişme için Planlama Destek Sisteminin Yapısı" başlıklı çalışmasında en azından yirmibeş yıldır planlama destek sistemi fikrinin gündemimizde olduğunu ifade etmiştir. Birçok bileşen geliştirilmiştir fakat bakış açımız bu bileşenleri bir araya getiren ve temelinde yatan yapıdan yoksundur. GIS yararlı araçlar sağlamıştır fakat bu araçların üzerine bina edildiği kavramlar bir planlama destek sistemi için yetersizdir. Burada önerilen yapı coğrafi modelleme ve planlamanın unsurları üzerine inşa edilmiştir. Bu yapı GIS'deki tanıdık unsurlarla olduğu kadar, aktörlerle, yatırımlarla, düzenlemelerle, kolaylıklarla ve haklarla, taslak planlaması, model inşası, senaryo inşası, değerlendirme, nesil takibi ve plan temelli eylemi içermektedir.

Knox ve Cullen (1981) "Kent Yöneticileri olarak Plancılar: Britanyalı Son Sınıf Planlama Öğrencilerinin Tavırlarının ve Kendilerine Bakışlarının İncelenmesi" adlı çalışmalarında, plancıların tavırlarının ve kendine bakışlarının homojenliği ve doğası meselesini ve bu sorunun kentsel yöneticiler olarak plancılar üzerine yapılan mevcut tartışmada ne kadar merkezi bir konuma sahip olduğunu analiz eder. Eğer plancılar "yönetici elitin yönetici fikirleri"ne ayak uydurmuş bir "kurumsal bir zihin"e sahiplerse ve eğer onların planlanmış kentsel gelişme sürecinde kimin kazanıp kimin kaybedeceğini belirlemedeki rolleri tutarlı bir profesyonel ideolojiden etkileniyorsa, o zaman plancıların siyasi görevlerin taşıyıcılarına, kentsel çevrenin kendisine ve özel sosyal gruplara yönelik farklı yönelimleri paylaşımları beklenebilir. Bu yazıda, Britanyalı son sınıf planlama öğrencileri üzerine yapılmış bir taramaya dayanarak bu sorunu incelemektedirler. Britanyalı plancıların toplumun dar bir şekilde tanımlanmış bir kesiminden geldikleri ve gerçekten de farklı tavır yönelimlerini paylaştıkları gösterilmiştir. Onlar aracı, fiziksel çevrenin koruyucuları, ve hepsinin üstünde kentsel sistemin yöneticileri gibi profesyonel rolleri benimsemişlerdir. Plancı kişilik "ideal tipi"nin katı bir şekilde tanımlanmış otorite hiyerarşisinde, rasyonalist ve pozitivist bir yolla "problem çözme"ye yönelmiş yönetimsel bir ethosa odaklandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, genel yönelimler içinde çok çeşitli plancı kişilik alt-tiplerinin olduğu konusunda da kanıt vardır.

1.3. Literatür Taraması: Ana Konular

Kentsel rant çarpık kentleşmeye yol açar (Tekeli, 1991). Ankara metropoliten planlama süreci örneğinde kentsel rantın meydana gelmesi ve dağıtımında kamu yararı sağlanamamıştır. Tekel (2003) Ankara'da 1969-1984 döneminde kent planlama süreçlerini analiz etmiş ve mevzi planlar ile yoğunluk kararları kullanılarak büyük miktarda kentsel rantın kent planlarının temel amaçlarına hizmet etmeyen şekilde dağıtıldığını saptamıştır.

Çukurçayır Konya Büyükşehir Belediyesinde üç farklı plan değişikliğini incelemiş ve bu üç planın benzer sonuçlara yol açtığı kanaatine varmıştır. Bu sonuçlara göre, plan değişiklikleri yoluyla belediyenin kentsel arazilerde ekonomik dönüşümlere yol açtığı ancak sosyal değişikliklerin gerçekleştirilemediği tespit edilmiştir. Ayrıca plan değişiklikleri artan trafik sıkışıklığı gibi yeni sorunlar da meydana getirmiştir. Çukurçayır'a göre plan değişiklikleri yapıldığında halk tarafından farkına varılmaz ve anlaşılmaz, halk plan değişikliklerini ancak uygulama aşamasında anlar. Elbette bu durumda plana müdahale etmek açısından çok gecikilmiş olur.

Türkiye'de yapılaşmaya dair hukuki çerçeve koruma kaygılarını ana amaçları arasında barındırmaz. Bu nedenle, belediyeler koruma sorunlarına ciddi olarak eğilmezler (Ekinci, 2007). Kurumsal ve

ekonomik alanlardaki gelişmelere ve tecrübeye rağmen, koruma anlayışı tek tek binaları korumaktan mimari miras değeri olan tarihi dokuları korumaya dönüşüyor olmakla birlikte, bu anlayış şehir planlama pratiğine yeterince yansıtılabilmemiş değildir. Daha açıkça ve somut olarak belirtmek gerekirse, Türkiye’de farklı derece, içerik ve büyüklüklerdeki koruma çalışmaları planlama sürecinin bir parçası olarak görülemez, bu çabalar kentlerin koruma alanları içinde gerçekleştirilen ve parçaçıl bir yaklaşımla mimari mirası koruma çabalarıyla sınırlı kalmaktadır (Meşhur ve Sert, 2008).

Çıkar grupları, kişiler veya siyasetçiler yerel yönetimler ve meclisler üzerinde baskı uygularlar. Bu baskılar sonucu plancılar planlama sürecinin etkisiz ve önemsiz aktörleri haline gelir. Plancılar/teknokratların yetişmesi ve mantığı bu baskı grupları ile mücadele etmek için yeterince güçlü değildir. Böylece plancılar yerel yönetimlerin diğer bürokratlarından pek farklı olmayan biçimde davranır ve çalışır (Keleş, 1993a; 1993b).

Gregory Foster inisiyatif kullanmayı hukuki kodların sınırlayıcı dünyasına değil kişilerin yönetsel ahlakına bırakılması yolunda çaba göstermiştir. Foster’a göre hukuki düzenlemeler yöneticilerin ahlaki/etik davranışlar göstermelerine yeterince yardımcı olmaz, çünkü hukuki düzenlemeler belirli bir açıdan bakmaya zorlar ve aslında doğası gereği ahlaki/etik olmayan durumlara hazır cevaplar arar. Aslında, hemen herşey hukuki ve hukuk dışı olarak sınıflandırılabilir. Foster’ın kaleme aldığı üzere, hukuk/kanunlar adaleti sağlamaz, .çünkü sadece tamamen ahlaki kararlar adalet ile sonuçlanır. Bu nedenle, daha fazla kanun yoluyla etik davranışları garanti altına alma çabaları gerçek ahlaki kararları vermek için gerekli olan inisiyatif kullanmayı ortadan kaldırdığından hatalıdır. Hukuki yaklaşımlara çok fazla güvenmek, sonuç olarak, aslında halkın kamu kuruluşlarına ve bürokratlara güvenini azaltır (Nigro ve Richardson, 1990).

Leys’e göre, kamu yöneticileri için temel sorun neyin yapılması gerektiği kadar nelerin yapılmaması gerektiğini de bilmektir. İnisiyatif kullanmanın önündeki hukuki, kurumsal ve diğer sınırlar kamu görevlilerine nelerin yapılmayabileceğini söyleyebilir, ancak biz eğer kamu görevlilerinin tek rehberi nelerin yapılmasından mutlaka kaçınmaları gerektiği ise onların akılcı bir şekilde davranmalarını bekleyemeyiz. Leys etik muhakemenin kamu görevlilerine bilgece tercihler ve kararlar vermesine yardımcı olması gerektiğini belirtir. İdari kararları geliştirmeye katkıda bulunabilecek etik çeşidi halihazırda doğru olduğu genel kabul gören eylem ve işlemleri tavsiye etmek değil doğru eylemlerin yapılmasına yönelik standartları keşfetmekle ilgilenmelidir. Leys etik kodların ve kötülüğün gücüne ve etkilerinden dem vurmanın etik davranışları sağlamada etkisiz olduğunu, çünkü yöneticiler için kurallar oluşturulurken bu kodların ve dem vurmanın yöneticilerin astlara, şirketlere, birimlere, vatandaşlara yönelik tanzim edilecek kurallara ve davranışlara ilişkin standartlar açısından neredeyse hiçbir şey ifade etmediğini söyler.

Leys inisiyatif kullanılması zorunlu olan durumlara ilişkin üçlü bir sınıflandırma önerir ve etik prensiplerin her bir özel durumda uygulanabilecek rehberleri sağlamada nasıl kullanılabileceğini göstermeye çalışır. Leys’e göre üç farklı inisiyatif kullanma gücünden bahsedebiliriz: (1) eylemin sonucunu veya ölçütü değil ama kuralı tanımlama özgürlüğüne karşılık gelen teknik inisiyatif; (2) sosyal planlamada plancıyı yetkilendirme durumunda da kullanılan, eyleme dayanak oluşturacak kuralları belirleme özgürlüğünü ve kabaca da olsa bir ölçütü betimleme inisiyatifi; (3) ölçütleri belirleme konusundaki uzlaşmazlık olması nedeniyle eylemin ölçütlerinin belirsiz ve tartışmalı olduğu durumlarda eyleme dayanak oluşturacak kuralları belirleme inisiyatifi (Nigro ve Richardson, 1990: 625).

1.4. Planlama Teorisinde Etikle Bağlantılı Tartışmalar

Adil bir şehri tanımlamak planlama teorisyenlerini savunma rolleri açısından sınıflandırmayı gerektirir, bu sınıflandırma planlama teorisyenini -Davidoff’un savunmacı planlama yaklaşımında

olduğu gibi-, belirli bir grubu savunmak anlamında değil fakat hangi programı ve yaklaşımı savunduğu anlamında sınıflandırmaya dayanır. Adil-kent teorisyenleri iki ana kategoriye ayrılabilir: Radikal demokratlar ve politik iktisatçılar. Öncekiler paydaşların sivil toplum yoluyla yönetim uygulamalarına katılımından daha öteye geçen daha radikal katılım anlayışlarını benimsemeleri ve daha çatışmacı bir toplumun varlığını kabul etmeleri nedeniyle iletişimsel planlama teorisyenlerinden ayrılmaktadırlar. Onlar ayrıca ancak daha önce gücün kullanımı ve dağılımından dışlananların da gücün kullanımına dahil edilmesiyle ilerlemeci sosyal değişimin gerçekleşebileceğine inanırlar.

Politik iktisat grubu sosyal faydaların dağıtımını noktasında açık biçimde normative bir duruş sergilerler. Fakat bu duruş yeniden dağıtımına konu olan imkânları/semereleri analiz etmede sınıf temelli olmayan grupları ve ekonomik temelli olmayan baskın gruplar ve formları sınıfsal tabakalarla sınırlandırmayı reddederek neo-Marksizm ötesine geçer. Son zamanlara kadar, politik iktisat geleneği açıkça nadiren ifade edilen değerler temelli kentsel ve bölgesel fenomenleri eleştirmeye yakından ilgilenmektedirler (Fainstein, 1997; Sayer ve Storper, 1997). Böyle analizleri yapmak için temel değer açıkça eşitlik olmasına rağmen, tartışma genellikle neyin adil olduğunu tartışmaksızın adaletsizliği tespit etme çabası üzerinden yürümektedir. Fakat, son zamanlarda felsefedeki pozitivist ve postmodernist ayrımların ortaya çıkardığı tartışmalara paralel biçimde ve onlardan istifade etme çabası gözlemlenmektedir (örneğin, Nussbaum ve Sen, 1993, Young, 1990). Tüm bunların amacı iyi ve adil bir şehrin doğasını tanımlamaktır (Harvey, 1992, 1996; Merrifield ve Swyngedouw, 1997; Beauregard, 1998).

Profesyonel etik profesyonel bir mesleğin başarısı üzerinde önemli bir etken olarak değerlendirilmesine rağmen bu konu geleceğin uzmanlarının ve yöneticilerinin yetiştirileceği lisansüstü eğitim programlarının nadiren bir parçası olmaktadır (Moore, 2005).

1.5. Planlamada Etik Açmazlara Dair Tartışmalar

Çeşitli etik açmazlar tartışılabilir. Bunların bazıları daha evrensel iken diğerleri daha Türkiye'ye, düşük gelirli ülkelere ve/veya dünya üzerindeki hızlı kentleşen ülkelere daha özgüdür.

Planlama dahil, kamu hizmetine dair her uzmanlık mesleğinde klasik bir açmaz bulunur. Bu açmaz, varsayım olarak kamu yararını tanımlayan ve kamuya hizmet etmesi beklenen kamu kurumu ile her bir kamu kurumu çalışanı profesyonel uzmanın kamu çıkarının ne olduğuna dair düşüncesi arasındaki olası çatışmadır (Howe ve Kaufman, 1979: 250).

Plancıların karar ve eylemleri hiç bir zaman değerlerden arındırılmış olamaz; bu nedenle planlamacılar ve planlama alanındaki analizciler planlamada açık ve üstü örtülü biçimde olası etik kaygıların ve durumların tespitine çabalamak zorundadır (Ploger, 2004: 50).

Howe ve Kaufman'ın (1979) çok sayıda senaryoları kullanarak gerçekleştirdikleri ampirik temelli çalışmasında ortaya koyduğu üzere birçok plancı eylem ve kararlarının açık ve bilinçli yararlanıcılarının neyin etik olduğuna dair düşüncelerinden, en azından belirli bir ölçüde, etkileniyor gözükmektedir. Aynı taktik farklı biçimlerde muamele edilen ve yaklaşılan diğer gruplar açısından da kullanılmaktadır. Plancılar karşı tarafın etik değerler konusundaki anlayış ve düşüncelerini bu dikkate alma durumunun genellikle değerlerden bağımsız olarak hareket etmeyi arzulayan teknokratlara göre siyasetçiler için daha geçerli olduğunu sanmaktadırlar. Gerçekte, bulgular karmaşık sonuçlara işaret etmektedir. Howe ve Kaufman'ın ampirik çalışmasında cevaplayıcılara sundukları etik ile ilgili senaryolarda siyasetçiler sorunlardan teknokratlara göre daha fazla etkilenmiş oldukları gözlenmiştir; ancak aynı çalışmada bilgi sızması sözkonusu olduğunda iki grup arasında bir fark olmadığı saptanmıştır. Fakat bilgi sızıntısı senaryolarında ilginç bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Kurumlarına bağlılıkları yüksek olan planclar

sadakatleri / bağılılıkları daha düşük olanlara göre eylem ve kararlardan yararlanıcıları daha çok önemseyip dikkate aldıkları sonucuna varılmıştır. (Howe and Kaufman, 1979: 251).

Joma (1991: vii) doktora tezinde ekolojik/çevresel etik için genel bir değerlendirme yapmaktadır. Joma'nın doğru ve isabetli bir biçimde ortaya koyduğu üzere, bir etik sistem iki temel şeyi gerçekleştirmeli: Bir etik sistem belirli bir yaşam biçimini tasarlamalı ve içsel tutarlılığı olan o yaşam biçiminin izinden giderek gerçek hayatta pratiğe dökülebilir biçimde işleyebilmeli. Şaşırtıcı bir şekilde, son dönemlerin ekolojik etik anlayışları etik sistemlerin bu iki özelliğini hayata geçirme konusunda başarısızdırlar. Leopold'un arazi etiğinden derin ekolojiye, içsel tutarlılığı tam ve insicamlı hiçbir ekolojik etik sistem ortaya konamamıştır. Yürürlükteki ekolojik etiklerin çoğu ya çok soyut ya da ütöpiktir. Jom'nın ekolojik etik için ortaya koyduğu eleştiriler günümüz planlama etiği için de büyük ölçüde geçerlidir.

1.6. Türk Planlama Sistemi Hakkında ve Etikle İlişkili Olarak Plan Uygulamalarına Dair Tartışmalar

İkinci bölümde değinileceği üzere, Türk planlama sisteminde denetim mekanizmaları ve planlama aktörlerinin eylemleri birbirinden büyük ölçüde kopuk/ayrık olarak gerçekleşmektedir. Bu ayrık olma durumu ve iki unsurun birbirinden bağımsızlığı plan denetim mekanizmalarında kişisel eylem ve tercihlerin öne çıkmasını ve kolların kullanılmasını teşvik eder. Diğer bir deyişle, her bir aktör kendi kişisel kentleşme tercihini tekliflerinin temeli olarak ortaya koyar. Bu durum ülkede "kişisel tercihe dayalı kentleşme"ye yol açar ve her bir vatandaş kentsel topraklar üzerinde kendi yolunu çizmeye ve tercihlerini gerçeklemeye çabalar. Bu durumun etkisiyle, kişisel çıkarlar yerel yönetimler ve plan kararları üzerinde baskı yaratırlar. Bu çalışmanın bulguları planlama sistemindeki boşlukların yol açtığı problemlerin Türkiye'de planlama alanındaki etik problemlerin de temel kaynakları arasında olduğunu ortaya koyar. Bu sorunu hafifletmek veya ortadan kaldırmak için, planlama sistemi kamu çıkarlarına öncelik verecek ve kapsamlı planlama uygulamalarını geliştirecek şekilde değiştirilmelidir.

Etik problemleri artıran bir başka sorun kaynağı ise imar planlarının yapısıdır. Ünlü'nün doktora tezinde (2005) vurguladığı üzere, imar planları parsel bazına odaklanmış bir yaklaşımla sadece genel bir çerçeve çizerler, bu da bireysel eylemlerin ve denetim mekanizmalarının bürokratikleşmesi ve karmaşıklaşmasına yol açar. Böylece, Türk planlama sistemi mekânsal içerikteki gelişme ve değişimlerle uğraşmak yerine plan tadilatlarının artışına yol açar.

Türkiye'de belediyeler kentsel gelişmeyi yönlendirmek için plan tadilatları yoğun bir biçimde kullanırlar. Projenin derinlemesine mülakatları bazı belediyelerin bu plan tadilatlarını artık kullanılamaz hale gelmiş mevcut planlar veya yetersiz ve/veya düşük kaliteli olarak ve amatörce hazırlanmış planlar üzerinde gerçekleştirmekte olduklarını ortaya koymuştur. Adana Büyükşehir Belediyesinin plan tadilatı uygulamaları bunu açıkça ortaya koyan örneklerden birisidir. Çevre düzeni planları onaylanır onaylanmaz yerel yönetim biriminde çalışan planlılar plan tadilatlarını hazırlamaya başlamışlardır. Diğer yandan, Konya Büyükşehir Belediyesinde kentsel gelişme 1960'larda onaylanan plan esas alınarak yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Gerçekte, İstanbul Büyükşehir Belediyesi de benzer bir sorunla yüzüzedir. İstanbul BŞB 1995'de hazırlanan ve 2005'de revize edilen 1/100.000'lik planı kullanmakla birlikte, bir şekilde, hukuki açıdan Bayındırlık ve İskan Bakanlığının 1980'de hazırladığı plan birkaç ay öncesine kadar geçerliliğini sürdürmüştür. 1970'lerin katı planlama yaklaşımı hızlı kentleşmenin ve göç almanın söz konusu olduğu kentlerdeki gelişmeyi denetleme ve yönlendirmede yeterli ve etkili olamaz.

Yerel yönetimlerde etik sorunlara ilişkin bir başka sıradışı konu Belediye meclislerinde her yılın toplantılarında ele alınan planlama ve altyapı çalışmalarının tüm gündem maddelerine oranıdır. Derinlemesine mülakatlardan elde edilen bilgiler büyükşehir belediyelerinde altyapı ve planlamaya

(imar planı, kentsel dönüşüm planları ve plan tadilatlarına) ilişkin toplam gündem ve karar sayısının her yıl 400-500 civarında olduğu ve toplam gündem maddelerinin yaklaşık yüzde 75'inin planlara ilişkin olduğuna işaret etmektedir. Özellikle hızlı şehirleşme ile yüzyüze olan büyükşehir belediyelerinde plan tadilatları başta olmak üzere sıklıkla verilen planlama kararlarından çok büyük miktarda değer artışı, rant ve karların elde edilmesine yol açmaktadır. Bu şehirlerdeki, elbette başka şehirlerde de, çıkar grupları bu kazançları elde etmek için başkanlar, başkan yardımcılar ve planlılar üzerinde ciddi baskılar uygularlar.

1.7. Ana Konuların Özeti

Bu bölümde Türkiye'de planlama etiğiyle ilgili olarak basında yer alan haberler, planlama etiği konusundaki uluslararası ve ulusal literatür tartışılmıştır. Bu araştırma göstermiştir ki, plan değişiklikleri, özellikle Kuşadası, Bodrum gibi veya kentsel rantların yüksek olduğu büyükşehir belediyelerinde en önemli etik sorun alanlarıdır. Planlama etiği üzerine ulusal ve uluslararası literatür de bu bölümde incelenmektedir. Bizim araştırma sorularımız da bu incelemeye göre hazırlanmıştır (Örneğin, kentsel rantlar, hızlı kentleşme, yasal yaptırımların zayıflığı, planlı arazilerin yetersizliği, belediye meclisi üyelerinin yapısı ve profili; politik baskılar)

Planlama etiği üzerine uluslararası literatürde planlama etiği konusu farklı argümanlarla ve farklı yönleriyle makale ve tezlerde tartışılmıştır. Bu çalışmaların sonuçlarına göre, tek başına etik kodlar, kurallar, etik olmayan davranışları engellemek için yeterli değildir. Planlama teorisinde etik konusu geniş biçimde iki grup tarafından tartışılmaktadır; radikal demokratlar ve politik iktisatçılar. Radikal demokratlar katılım üzerinde dururken, politik iktisatçılar sosyal faydanın dağıtımını üzerinde durmaktadırlar.

Planlamadaki etik açmazlardan bazıları evrensel iken diğerleri daha Türkiye'ye, düşük gelirli ülkelere ve/veya dünya üzerindeki hızlı kentleşen ülkelere daha özgüdür. Planlıların karar ve eylemleri hiç bir zaman değerlerden arındırılmış olamaz; bu nedenle planlamacılar ve planlama alanındaki analizciler planlamada açık ve üstü örtülü biçimde olası etik kaygıların ve durumların tespitine çabalamak zorundadır

Planlama etiğiyle ilgili konular ulusal literatürde kentsel rantlar, yerel baskı grupları ve koruma konularıyla ilgili olarak tartışılmaktadır. Diğer yandan planlama sisteminin sorunları da sıklıkla dile getirilmektedir. Türkiye'de planlama sisteminde kontrol mekanizması ve planlama aktörlerinin faaliyetleri birbirlerinden ayrı, dağınıktır. Bu nedenle kişisel planlar ve öncelikler planlamada belirleyici olmaktadır. Diğer yandan planlar parsel bazında yapılmakta, kentsel gelişme planları aşırı kullanıma yol açmakta ve bireysel faaliyetlerin kontrol mekanizması bürokratik ve karmaşık bir planlama sistemine yol açmaktadır.

Özellikle hızlı şehirleşme ile yüzyüze olan büyükşehir belediyelerinde plan tadilatları başta olmak üzere sıklıkla planlama kararlarından çok büyük miktarda değer artışı, rant ve karların elde edilmesine yol açmaktadır. Bu şehirlerdeki, elbette başka şehirlerde de, çıkar grupları bu kazançları elde etmek için başkanlar, başkan yardımcılar ve planlılar üzerinde ciddi baskılar uygularlar.

Bu çalışma ulusal ve uluslararası literatür ve Türk planlama sisteminin mevcut sorunlarına dayanmaktadır. İkinci bölümde etik sorunların kaynağı olarak planlama etiği konusunun yasal boyutu ve üçüncü bölümde Türkiye'de planlama uygulamaları ayrıntılı biçimde incelenmektedir. Bu üç bölümün çizdiği çerçevede bu çalışmadaki araştırma soruları hazırlanmıştır.

2. Türkiye’de Planlama ve Etikle İlgili Sorunların Hukuki Çerçevesi

Türk hukuk sistemi 1982’de yürürlüğe giren Anayasaya dayanmaktadır. Diğer bütün yasal düzenlemeler bu anayasaya göre hazırlanmak zorundadır. Bu yüzden, yasaları ve diğer ilgili hükümleri incelemeye başlamadan önce, planlama, çevresel koruma ve arazi kullanımına ilişkin düzenlemelere bakmak uygun olacaktır. Mesela, 56. maddede “herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkında sahip olduğu, çevreyi geliştirmenin ve çevre kirliliğini önlemenin devletin ve vatandaşların görevi” olduğu belirtilmektedir. Bu maddede, vatandaşların ve hükümetin çevreyi korumak ve ona zarar verecek herhangi bir hareketten kaçınmak zorunda oldukları açıkça bildirilmiştir. Bu bir vatandaşlık görevidir. Bir başka maddede (no: 23), “sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi sağlamak için, vatandaşlarının yerleşme özgürlüğünün yasal düzenlemelerle sınırlandırılabilceği” belirtilmiştir. Ayrıca, 35. maddede mülkiyet hakları ve sınırlamaları hakkında bir karar vardır: “herkesin miras ve mülkiyet hakkına sahip olduğu, bu yararların sadece kamu yararı için sınırlandırılabilceği ve bu hakların kamu yararı ya da kamu hakları aleyhine kullanılmayacağı” bildirilmiştir. Bu yasal hükme göre, sağlıklı kentsel gelişme ve imar için kamu yararı temel ilke olarak benimsenmiştir.

Kırsal alanların ve tarım topraklarının korunması da Anayasa kapsamında ele alınmaktadır. 44. madde arazi geliştirmesi için gerekli tedbirleri alma görevini hükümetlere vermiştir. Anayasa çerçevesinde, kentsel imar, kamu yararı ve toprakların korunması için ilkelerin belirlendiği söylenebilir.

Yasal çerçeve “yerel hükümetlerde planlama etiği”yle ilgili olarak analiz edildiğinde, kentsel imar meşruiyeti ve idari meşruiyete dikkat etmek gereklidir. Bu yasal düzenlemeler iki grupta incelenebilir:

- 1- yerel yönetimlerle ilgili kanunlar,
- 2- kentsel gelişme ve arazi kullanımıyla ilgili kanunlar

2.1. Yerel Yönetimler Hakkındaki Kanunlar

Doğrudan yerel yönetimler hakkındaki yasalar şunlardır: ‘Büyükşehir Belediyeleri Kanunu’ (5216); ‘Belediyeler Kanunu’ (5215); ‘İl Özel İdaresi Kanunu’ (5302). Bu kanunlar planlama ve hizmet yönünden yerel ve merkezi yönetimlerin bölgesel yetki ve sorumluluklarının ana hatlarını belirler.

2.1.1. Büyükşehir Belediyeleri Kanunu(Kanun No: 5216)

Türkiye’de 3030 sayılı ilk “Büyükşehir Belediyeleri Kanunu” 1984 yılında kabul edilmiştir. Bu kanunun 5216 sayılı son şekli de büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluklarında bir dizi değişiklikle birlikte 2004 yılında onaylanmıştır. Bu Kanun’un yürürlüğe girmesiyle, büyükşehir belediyeleri, esas itibarıyla fiziksel olmaktan çok sosyo-ekonomik bir plan olan “stratejik planları” hazırlamakla yükümlü kılınmışlardır. Bu yasa ile büyükşehir yönetimine verilen diğer yetkiler, 1/50.000 – 1/25.000 ölçekleri arasında çevre düzeni planlarının ve 1/5000 ölçekli nazım imar planlarının hazırlanmasıdır. Büyükşehir Belediyeleri ilçe belediyeleri tarafından 1/1000 ölçekte hazırlanan “uygulama imar planlarını” onaylama yetkisine de sahiptirler. Ayrıca, afet planlarının hazırlanmasından, ‘patlayıcı ve yanıcı maddelerin depolanması ve işlenmesi için kullanılan bina ve müstemilatın konumunun belirlenmesi’, ve ayrıca ‘yıkılma riski olduğu anlaşılan, ve can ve mal güvenliğini tehlikeye atan binaları boşaltma ve yıkma yetkisiyle’ ve ‘bütün diğer uyumsuz yapıları da

yıkma yetkisiyle de donatılmışlardır. Bunlardan başka, büyükşehir belediyeleri kültür ve tabiat varlıklarının ve tarihi değerlerin koruma, bakım ve restorasyonu konusunda da görevlidirler.

Planlama ve kentsel gelişme büyük kentlerde genellikle birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, son kanunla büyükşehir belediyesinin alanının yeniden tanımlanması alt-belediyelerin ayrıcalıklı konumunu yok etmiş ve belediye ve ilçe-belediyelerin kontrol ve yönetimini tek bir elde toplamıştır. Yukarıdaki cümlelerden anlaşıldığı üzere, bu yasa ile hem büyükşehir belediyelerinin yetki ve sorumluluk alanları genişletilmiş ve hem dekentsel üst ölçek planları hazırlama yetkisi verilmiştir.

Bu yasa ile büyükşehir belediyeleri aynı zamanda kendi yetki alanları içinde sermaye şirketleri kurabilme şansına sahip olmuşlardır (madde 26). Ayrıca belediyenin masraflarını karşılamak üzere bağış kabul edebilme hakkı da bulunmaktadır. (madde 18).

2.1.2. Belediyeler Kanunu (Kanun No: 5393)

Belediyeler Kanunu 2004'te iki kere değiştirilerek (5216 ve 5272 sayılı kanunlar), son şeklini 2005'te alabilmiştir.(Kanun No: 5393)

Büyükşehir belediyelerinden başka, metropoliten kentlerdeki ilçe belediyeleri kendi sınırları içinde plan hazırlamakla yükümlüdürler. Plan hazırlama görevinin yansira tarihi, doğal ve kültürel varlıkların korunmasından da sorumludurlar. Arazi geliştirme ve konut sağlamada da belediyeler yetkilidir. Altyapı için arazi geliştirme amacıyla ya da konut tedariki amacıyla (üretim, satma ve kiralama) zorunlu satın alma uygulayabilir; ve şirket kurup sermaye ödünç alabilir; hisse ve mevduat çıkarabilirler. Bu yasa ile belediyeler aynı zamanda kendi yetki alanları içinde sermaye şirketleri kurabilme şansına sahip olmuşlardır (madde 70). Ayrıca belediyenin masraflarını karşılamak üzere bağış kabul edebilme hakkı da bulunmaktadır. (madde 15).

Yukarıda ifade edilenlerin ötesinde, Belediyeler Kanununda yapılan son değişikliklerin ve eklemelerin en önemlisi 50.000 ve üzerinde nüfusa sahip olan belediyeler, mevcut kentsel durumda yıpranmış alanları belirleme ve bu alanları "kentsel ıslah ve imar projeleri" için ve aynı zamanda afet riskini azaltmak amacıyla kullanma yetkisine sahip olmalarıdır. Bu projeler, şehrin özellik arzeden eski ve tarihi bölgelerinin rehabilitasyonu ve yeniden imarı amacıyla veya özellikle yüksek deprem riskine sahip alanlarda hazırlanabilmektedir. Ne yazık ki, uygulamada, genellikle belediyeler kendilerine verilen kentsel dönüşüm, rehabilitasyon ve yeniden geliştirme projeleri hazırlama yetkisini arazi rantı sağlama yönünde kullanmaktadırlar. Yapılaşma haklarının artırılmasıyla arazi üzerinden elde edilen kârlar belirli çıkar gruplarına transfer edilmektedir. Ayrıca, karşılıksız bağış kabul etme yetkisi yasadışı taleplere ve buna bağlı olarak yerel yönetimlerde yolsuzluklara yol açabilmektedir.

Bu Yasanın uygulanması sonucu ortaya çıkan diğer bir etik sorun da 5. maddeden kaynaklanmaktadır. Bu madde, yeni kurulan belediyelerin sınırlarının tespiti ile ilgili kuralları düzenlemektedir. Bu madde hükmüne göre; eskiden beri beldeyeye ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar belediye sınırı içine alınabilmektedir. Diğer bir deyişle, bu alanlar kentsel kullanıma konu olmaktadır. Bu madde hükümlerine dayanarak belediyeler çevre etiği ve sürdürülebilirlik kavramlarını dikkate almaksızın kolaylıkla kentsel gelişme alanlarını söz konusu doğal alanlar üzerine doğru genişletebilmektedirler.

2.1.3. İl Özel İdaresi Kanunu (Kanun No: 5302)

Bu Kanun ile İl Özel İdareleri kentelrde pek çok hizmeti -altyapı, inşaat ve bakım maliyetlerini üstlenmek ve ıslah projelerinde diğer yerel otoriteler ve heyetlerle işbirliği yapmak- yürütmekle yetkili kılınmıştır. Ayrıca, yıllık hizmet programı uyarınca gerekli kamulaştırmayı yapma yetkisine de sahiptir. İl

Özel İdaresi Kanunu diğer yerel idarelerle birlikler oluşturma imkanı da sunmaktadır. Özellikle büyükşehir belediyesi sınırlarıyla il sınırlarının çakıştığı İstanbul ve Kocaeli’nde böyle birliklerin oluşturulması kentsel ıslah projeleriyle eş zamanlı olarak şehrin çevre düzeni planlarının uygulanmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yukarıda açıklanan hukuki düzenlemelerle, planlama ve ilgili hizmetler bakımından yerel yönetimlerin yetki alanları genişletilmiştir. Bu durum yönetim, katılım ve şeffaflığı sağlamak için iyi bir gelişme olabilir. Fakat öte yandan ülkedeki yetersiz kontrol mekanizmaları yüzünden yozlaşmayı ve diğer etik olmayan davranışları da hızlandırabilir.

Gerçekte, son yasal düzenlemelerle belediyelerin çok fazla yetki ile donatılması etik dışı uygulamaların ve yolsuzlukların artmasına yol açmıştır. Belediyelerdeki yolsuzluklarla ilgili pek çok haber belediyelerin sermaye şirketleri vasıtasıyla rüşvet aldıklarını göstermektedir. Ayrıca, karşılıksız bağış kabul etme yetkisi, yasadışı taleplere ve buna bağlı olarak yerel yönetimlerde yolsuzluklara yol açabilmektedir.

2.2. Kentsel Gelişme ve Arazi Kullanımına İlişkin Kanunlar

Türkiye’nin hukuk sisteminde kentsel gelişmeyi denetleme ve yönlendirmeye yönelik birçok kanun bulunmaktadır. Burada, çoğunlukla son günlerdeki imar plan ve projelerinde bir araç olarak yaygın biçimde kullanılan temel kanunlara odaklanılacaktır. İmar Kanunu ve konu-odaklı diğer kanunlar kentsel planlamadaki bu yasal düzenlemelerden bazılarıdır

2.2.1. İmar Kanunu (Kanun No: 3194)

Yapısı ve içeriği planlama kanunlarında tanımlanan imar planları Türkiye’deki sistemde temel planlama kontrol araçlarıdır. 1985 yılında yayınlanan 3194 sayılı İmar Kanunu bu yasaların tam merkezinde bulunmaktadır. Yapılaşmış çevrenin oluşturulmasıyla doğrudan ilgili olan en temel kanundur. Planlamayla ilgili ana kurallar kanunun başlangıcında belirlenmiştir. 3194 sayılı İmar Kanununun 6. maddesi planlama siteminde iki tür plan tanımlar: bölge planları ve imar planları. Bölge planları gerektiğinde Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından sosyo-ekonomik eğilimleri, yerleşimlerin imar potansiyellerini, sektörlerin hedeflerini ve bölgesel altyapının dağılımını belirlemek için hazırlanır. Kanunun 5. maddesine göre, imar planları bölgesel planlarla uyum içinde yerleşimler ve konut, sanayi, turizm ve ulaşım gibi genel arazi kullanımı konusundaki kararları belirlemek üzere hazırlanırlar. Bununla birlikte, bunların kapsamı ve hazırlama ve uygulama için gerekli olan idari örgütlenme hakkında herhangi bir tanım yapılmamıştır. Ayrıca, bölge planları ile imar planları arasındaki ilişki de açık ve net değildir. Bu yüzden uygulamada, kentsel gelişme çoğu zaman bölge ve il bazında büyük ölçekli planlarla tanımlanan stratejik çerçeveler olmaksızın düzenlenmektedir.

İmar Kanunu kentsel formun kontrolü hakkında spesifik kurallar içermez bu özel konular için 44. maddeyle bu işi yönetmeliklere devreder. Kentsel mekanın tasarımı açısından bunların en önemlileri Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik ve Arazi ve Arsa Düzenlemesi hakkında Yönetmelik’tir (18. Madde yönetmeliği).

Planların hazırlanması ve uygulanmasına dair kurallar, 1985’te kabul edilen ve 1999 ve 2005’te değiştirilen “Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik”le belirlenmiştir. 1999’da yapılan değişiklikte plan tadilatlarının uygun olup olmadığı hakkında plan müellifinin görüşü alınması yönünde bir düzenleme getirilmiş olmasına rağmen, plancılardan bu yasal düzenlemeyi haksız kazançlar için kullandıkları iddiaları ve spekülasyonlar yüzünden bu hüküm 2005 yılında yürürlükten kaldırılmıştır.

Aslında bu düzenlemeyle hem bir sanat eseri olarak planı korumak ve hem de gereksiz plan değişikliklerini azaltmak hedeflenmişti.

Plan değişikliği yerel yönetimler tarafından arazi kullanım ve yapılaşma haklarını değiştirmek üzere kullanılan bir araçtır. Başka bir deyişle, Türkiye’de belediyeler hakkındaki yolsuzluk iddialarının çoğu plan değişikliklerine dayanır. İmar Kanunu’nda plan tadilatları hakkında herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Bu nedenle yerel yönetimler kolaylıkla plan bütünlüğünü dikakte almaksızın imar haklarını değiştirebilmektedir. Ayrıca imar planlarının hazırlanmasını düzenleyen “Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik” te sosyal ve teknik standartların yetersiz ve eksik olması da etik problemlere yol açabilmektedir. Yönetmelik hükümlerine göre herhangi bir sosyal ve teknik donatı alanının kaldırılması ancak aynı bölgede eşdeğer başka bir alanın ayrılması halinde mümkün kılınmıştır. Ancak, “aynı bölge” denilen alanın sınırları ve standartları net olarak ortaya konulmamıştır. Bu nedenle, bu yasal düzenlemeler yardımıyla değerli kamusal araziler spekülasyonla özel kullanımlara dönüşebilmektedir.

2.2.2. Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun (Kanun No: 5366)

Bu yasa, eski tarihi çevreyi yeniden canlandırmak için düşünülmüş ve 2005 yılında kabul edilmiştir. Amacı büyükşehir belediyesinin, belediyelerin ya da il özel idaresinin sınırları içinde kalan yıpranmış eski kentsel alanların yeniden kullanımını ve korunmasını sağlamak için buralara gerekli konut ve ticaret, sosyal, kültürel ve turizm aktivitelerini bölgenin gelişimiyle uyum içinde sağlayarak yenilemektir. Yasaya göre, belirlenen bu alanlar koruma alanları olmalı veya koruma alanları içinde yer almalıdır. Yenilenecek alanlar ilk olarak ilgili belediye ya da özel idare tarafından belirlenmiş ve Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Kanun tarafından ilgili otoriteye verilen en önemli sorumluluklardan biri amaçlanan ıslah projelerinde yerel sakinlerin aktif katılımını sağlamak ve onları bilgilendirmek için yerel toplantıların organizasyonudur. Bunun için üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından (STK) ve diğer kamu kurumlarından profesyonel danışmanlık da alabilirler.

Bu kanun, özellikle kentsel dönüşüm için bir çerçeve oluşturmak için yapılmış somut bir müdahale olarak planlama açısından önemli sayılmıştır. Bu yasa müzakere zorlukları ve geniş toprak sahipliği gibi kısıtlayıcı etkenlere rağmen, etkili hukuki aygıtlar ve kentsel ıslah alanlarının tasarımı, planların hazırlanması ve ortaklık ve uygulama süreçleri üzerine belli araçlar getirmek amacındadır. Ayrıca, altyapıyı sağlayarak ve sürecin hızını artırmak için gerekli muamelelerin yükünü azaltarak ilgili kamusal kurumlara gerekli bilgiyi edinme otoritesini vermiştir. Bununla birlikte, hem yasaların uygulanmasında ve hem de mantığında çelişkili birçok bölüm vardır. Birincisi, tarihi koruma alanları yoluyla kentsel dönüşüm alanlarının sınırlandırılmasıyla ilişkilidir. Böylesi bir sınırlama, “dönüşüm alanları”nı belirlemede çelişkilere yol açmakta ve hiçbir tarihi değeri olmayan eskimiş alanlar için projeler geliştirmeye neden olmaktadır. Yasanın problem alanlarına yaklaşım tarzında da başka bir çelişki gözlenmektedir. Yasadaki ifadeler, sosyal ve ekonomik boyutları da içeren kapsamlı ve bütünleşmiş bir politika faaliyetine değil fakat daha çok imar ve mülkiyet hakları üzerine kurulu bir fiziksel yenilemeye atıf yapmaktadır.

Bu kanun vasıtasıyla, özellikle belli alanlara öncelik vererek projeleri, kamulaştırma sürecini ve bürokratik meseleleri hızlandırmak amaçlanmaktadır. Bu özel alanlardan birisi Süleymaniye Bölgesidir. “Süleymaniye Kentsel Canlandırma Alanı” Bakanlar Kurulu’nun 5366 sayılı yasa çerçevesinde 2006 yılında aldığı bir kararla tahsis edilmiştir. Bununla birlikte, bu proje mevcut tarihi evlerin ulusal ve uluslararası teşkilatlar tarafından korunmasından çok arazi geliştirme ve yeni yapılaşmalara öncelik veren spekülasyonla bir proje olduğu iddiasıyla eleştirilmektedir (UNESCO Kurul Raporu, 2008).

2.2.3. Toplu Konut Kanunu (Kanun No: 2985) ve Toplu Konut İdaresi'nin Yetki ve Sorumluluklarında Değişiklik (Kanun No: 5162)

"Toplu Konut Yasası" ilk olarak 1984'te yürürlüğe girmiş ve birkaç kere değişimlere uğramıştır. (1990, 2001, ve 2003). Son değişiklikler 2004 yılında "Toplu Konut İdaresinin Yetki ve Sorumluluklarında Değişiklik" ile gecekonduların alanlarının ıslahı çabalarıyla paralel olarak yapılmıştır.(Kanun No: 5162) Başlangıçta, bu kanunun temel amaçları uygun konut ve konut kredisi sağlamak ve aynı zamanda konut endüstrisinde müteahhitler için düzenlemelerin yapılması ve yapı tekniklerinin geliştirilmesi idi. 2004'te yapılan son değişikliklerle birlikte, Toplu Konut İdaresi "dönüşüm alanları" içerisinde, ilgili belediyeler ya da özel idareler tarafından 3 ay içerisinde onaylanmak üzere, herhangi bir ölçekte plan ve projelerin hazırlanmasıyla yetkilendirilmiştir. Aksi takdirde, Toplu Konut İdaresi planı 3 ayda uygulama yetkiisine sahiptir. Mevcut yasadaki değişikliklerle birlikte, Toplu Konut İdaresi yerel yönetimlerle işbirliği kurarak başlatılmış olan kentsel dönüşüm projelerinde önemli bir rol edinmiştir. Arazi ıslahı, proje üretimi, müteahhitlerle işbirliği, katılım ve proje onayı gibi konularda pek çok yetki ile donatılmıştır.

Bu Yasanın uygulanmasıyla Gecekondular Kanununda olduğu gibi kentsel alanlarda birtakım etik problemler ortaya çıkmaktadır. Toplu Konut İdaresi genellikle kamulaştırma maliyeti nedeniyle projelerini kentsel alanlar içindeki hazine arazileri üzerinde gerçekleştirmektedirler. Halbuki bu alanları kamu yararı için ortak kullanımlara ayrılmaları gerekmektedir. Bu yolla, kentlerde kamusal kullanıma konu olması gereken alanlar son derece sınırlı sayıda insanların yerleşim alanlarına dönüşmüş olmaktadır.

2.2.4. Turizm Teşvik Kanunu (Kanun No: 2634 & 4957)

Kanun, son yirmi yılda kentsel alanların belli amaçlar için düzenlenmesinde etkili bir araç olmuştur. "Turizm Teşvik Kanunu" 1982 yılında ilan edilmiş ve 2003 yılında 4957 sayılı yasayla kısmen değiştirilmiştir. Bu kanunun amacı genel olarak, turizm sektörünün gelişmesi ve düzenlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaktır. Bu, "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri" ve "Turizm Merkezleri"nin kurulması ve geliştirilmesini ve turizm yatırımlarının ve olanaklarının teşvikini, düzenlenmesini ve denetimini kapsayan özel bir insiyatiftir. "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri" tarihî ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve/veya turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, sektörel kalkınmayı ve plânlı gelişimi sağlamak amacıyla değerlendirmek üzere belirlenen alanlara gönderme yapar. "Turizm Merkezleri" turizm ve kültür koruma ve gelişim alanlarının içinde veya dışında konumlanmış turizm hareketleri ve faaliyetleri için önemli olan öncelikli alanları ifade etmektedir. Hem kültür ve turizm koruma ve geliştirme alanları ve hem de turizm merkezleri Bakanlığın önerisi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmiş ve ilan edilmiştir. Bu bölgeler dahilinde, Bakanlık her ölçekteki planı değiştirme veya onaylama yetkisine sahiptir. Turizm Bakanlığı bu kanunla belli alan ve parseller için öneriler geliştirmek ve bunları uygulamak konusunda büyük bir merkezi otorite kazanmıştır. "Kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri" veya "turizm merkezleri" olarak ilan edilen alanlarda son yirmi yılda pekçok şehirde birçok proje kabul edilmiştir. Bu projelerin bazıları hazırlanır hazırlanmaz yoğun eleştirilere maruz kalmış ve hatta spekülasyon plan kararları veya özel yatırımcıya sağlanan insiyatifler nedeniyle yargıya taşınmıştır.

Bu Yasa merkezi hükümet tarafından kentlerde spekülasyon gelişmelere yol açan en temel araçlardan biri olmuştur. Sadece kıyı alanları değil aynı zamanda İstanbul gibi tarihi kentler bu yasanın uygulanması ile tahrip edilmektedir. Turizm Teşvik Yasasına göre Dolmahçe Sarayının arkasındaki alanda inşa edilen Süzer Plaza politikacıların ve diğer çıkar gruplarının kentlerdeki etkisini gösteren son derece spesifik bir örnek oluşturmaktadır. Bunların yanısıra Türkiye kıyılarının çevresel ve doğal

özellikleri bu yasa hükümlerince inşa edilen büyük otellerle bozulmuştur. Etik anlamda Turizm Teşvik Yasasının uygulanması ile kamu yararına aykırı ve çevresel değerleri yokediciler ortaya çıkmıştır.

2.2.5. Gecekondu Kanunu (Kanun No: 775) İmar Affı Kanunları (Kanun No: 2805, 2981, 3290, 3366)

1966'da kaçak yerleşmelerle ilgili ilk yasal düzenleme olan 775 sayılı "Gecekondu Kanunu" yürürlüğe konulmuş ve ilk defa planlı modern alanlarla illegal yerleşmelerden oluşan ikili konut yapısı kabul edilmiştir. Bu tarihe kadar yayınlanan tüm yasalar izinsiz yerleşmeler için kaçak yapılar terimini kullansalar da 775 sayılı Yasa başlığında gecekondu ifadesini kullanmış ve bu sosyal fenomeni onayladığını ima etmiştir. "Gecekondu Kanunu" (1966/775)'nu kamulaştırma yoluyla gecekondu önleme bölgeleri yaratarak ve ihtiyacı olan insanlara küçük parseller tahsis ederek izinsiz yapılaşmayı önlemek için tesis edilmiştir.

Bu düzenlemelere ek olarak, belediyeler altı ay içinde kaçak yerleşme alanlarının ihtiyaçlarının tedariki, iyileştirilmesi ve temizlenmesini ve sınırlarını belirlemekle ve ıslah planları ile halihazır haritaları hazırlamakla yükümlü tutulmuşlardır. Tüm bu uygulamalar Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca denetlenmektedir. Bu kararları gerçekleştirmek için; belediye finansmanı ve idaresi alanında rehberlik yapması gerekmektedir. Gecekondu Kanunu ve diğer yönetmelikler bu tarz düzenlemeleri o zaman gerçekleştirilen hiçbir kararı içermezler. Sadece izinsiz yerleşmelerde yaşayanlara tapu tahsis belgesi verilmiş ve konutlar yasallaştırılmıştır. Bununla birlikte, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve yerel yönetimler çalışmalarını birleştirip uygun bir işbirliği yapmasalardı, bu düşünülen eylemler başarılamazdı. Zaman içerisinde yaşamada önerilen düzenlemeler, popülist politikalara dönüşmüş, oy kazanmak için arazinin bir araç olarak biriktirilmesine neden olmuştur. Yasal düzenlemenin kendisi yasadışı yerleşimleri önlemekten çok bunların genişlemesine yol açmıştır. Kaçak yapılaşmaları ıslah etmeyi amaçlayan yasal düzenlemeleri bir dizi imar affı takip etmiştir. (1983/2805, 1984/2981, 1986/3290, 1987/3366) ve çelişkili bir biçimde izinsiz yerleşmelerin genişlemesinde rol oynamıştır. Çıkarılan imar afları ile, yasadışı olarak gelişen yerleşimler af programına alınmıştır. Bu yasama yoluyla, "İslah İmar Planı" ek bir plan tipi olarak zaten çok karmaşık olan planlama sistemine eklenmiştir. İslah İmar planı düzensiz olarak imar edilmiş, sağlıksız yerleşmelerin yaşam standartlarının mevcut şartlar kapsamında iyileştirilmesini hedef almaktadır. İslah İmar Planları yasadışı yerleşmeleri yasal alana taşımak için yapılan bir geçiş uygulaması sayılmıştır. Zamanla, yasadışı yapılaşmaları iyileştirme aracından çok, onları sürekli olarak yeniden üretme aracına dönüşmüştür. Bu plan tipinde, İmar planlarında normal olarak zorunlu olan teknik ve sosyal altyapı standartları aranmamaktadır.

Bu yasalar planlama ve kentsel gelişme bağlamında pek çok etik probleme neden olmuştur. Öncelikle, ülkedeki tüm vatandaşların mülkü olarak sayılan hazine arazileri belirli gruplara (gecekondu ve kaçak yapılarda yaşayanlar) tahsis edilmiş olmaktadır. "Eşitlik" (etiğin temel prensiplerinden biri olarak) bağlamında, bu uygulamalar etik dışı kabul edilebilir. İkinci olarak, bu yasalarla hazine arazileri üzerindeki gecekondu alanlarında tüm planlama yetkileri herhangi bir kontrol mekanizması olmaksızın yerel yönetimlere verilmiştir. Türkiye'de sosyal fakındalık ve örgütlenme gelişmiş ülkelere nazaran çok daha zayıftır. Bu yasal düzenlemelerle yerel yönetimlere gecekondu alanlarındaki tüm kentsel gelişmeleri yönlendirme hakkı verilmesine karşın yapılan planların ve imar uygulamalarının kamu yararına hizmet edip etmediğini kontrol edecek bir mekanizma geliştirilmemiştir.

Bu yasalar sonucu ortaya çıkan diğer bir etik problem ise doğrudan planlama ile ilgilidir. Yasalarda tanımlanan ıslah imar planları planlı eliyle sağlıksız kentsel alanların oluşturulmasına yol açmıştır. Çünkü ıslah imar planlarında diğer plan türlerinde sağlanması gereken sosyal ve teknik altyapı standartlarını sağlama zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Hâlâ bu yasalar yürürlükte olup, zaman zaman kentsel alanlarda spekülasyon gelişmelere konu olmaktadır.

2.2.6. Tarım Reformu Kanunu (Kanun No: 3083) ve Tarım Alanlarının Tarımdışı Gayelerle Kullanılmasına Dair Yönetmelik

Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu 1984'te ilan edilmiştir. Kanunun amacı, tarım alanlarının kullanımını düzenlemektir. (tarımsal amaçlar için, eğer gerekliyse yeni yerleşimler için vs.). Kanun, kimi zaman yeterli bir maliyet-kâr analizi yapılmadan tarım topraklarını tarım dışı gayelerle kullanıma açmak için amacı dışında kullanılmıştır. Bu kanunla, Bakanlar Kurulu tarım alanlarının diğer kentsel işlevler için kullanımı konusunda yetkilendirilmiştir.

Bu yasal düzenlemeye ek olarak, tarım topraklarının korunması hakkında 1989'da yürürlüğe giren ve 2005 yılında değişikliğe tabi tutulan bir yönetmelik vardır. (Tarım Alanlarının Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik). Daha önce tarım dışı kullanıma hiç tahsis edilmemiş alanlar bu yönetmelikle belirlenmektedir. Buna göre, ekonomik olarak birinci ve ikinci derecede verimli alanlar, sulanan ve ekili alanlar, bir toprak koruma ya da drenaj projesindeki alanlar ve benzerleri kesinlikle başka amaçlar için kullanılamazlar. Bununla birlikte, tarım alanlarının korunması için katı sınırlamalar olsa da, bir diğer maddede alternatif alanların olmadığı durumlarda tarım alanlarının tarımsal olmayan gayeye (yerleşim amacıyla, endüstriyel ve ticari amaçlarla, akaryakıt istasyonu, eğitim, sağlık ve rekreasyonel fonksiyonlar için) kullanılabilmesi ifade edilmektedir.

Uygulamada, bu hükme dayanarak kentsel alanlar, hiçbir maliyet-kâr analizi yapılmadan ülkenin her yerinde verimli tarımsal alanlara doğru yayılmaktadır. Etik ilkeler bağlamında, özellikle de çevre ve kır etiği açısından arazi, insanoğlunun üzerinde yerleştiği kısıtlı değerlerdendir. Son zamanlardaki araştırmalar arazi kullanımı tahribatlarını minimize etme yada kaçınmak konusunda karar vericilerin ahlaki ve etik zaruretleri üzerinde odaklanmaktadır. Ancak "Tarım Alanlarının Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik"te kentsel gelişme fonksiyonları için ekonomik çıkarıcı bir perspektif söz konusudur. Yeterli maliyet-kâr analizi yada etik analizler yapılmaksızın ve sürdürülebilirliğe aykırı olarak hektarlarca verimli tarım alanı kentsel kullanımlara tahsis edilmektedir.

2.3. Ana Konuların Özeti

Etik konular açısından yukarıda incelenen yasalar, iki temel perspektiften değerlendirilebilir: yerel yönetimlerle ilgili etik konular ve kentsel gelişme ve arazi kullanımı ile ilgili etik konular

Yukarıdaki bölümlerde değinildiği gibi, yerel yönetimlerle ilgili yeni yasal düzenlemeler ile pek çok kentsel gelişme, karar verme ve uygulama yetkisi merkezi yönetimlerden yerel yönetimlere devredilmiştir. Esas itibari ile demokratikleşme açısından bu gelişmeler olumlu kabul edilebilir. Ancak, ülkede denetim mekanizmasının olmayışı/yetersizliği, yerel yöneticilerin bu yetkilerini kendi politik çıkarları ve diğer baskı gruplarının lehine kullanma eğiliminde olmalarına yol açmaktadır. Belediye meclislerinin yapısı ve üyeleri de bu süreci olumsuz yönde desteklemektedir. Bu meclisler çok fazla yetki ile donatılmış olmalarına karşın üyelerin yetkileri ya da meslekleri gibi hususlarda herhangi bir standart getirilmemiştir. Tüm bu yasal düzenlemelerin sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için etkin bir denetim mekanizmasının bulunması gerekmektedir.

Kentsel gelişme ve arazi kullanımı ile ilgili yasaların uygulanmasına bağlı olarak ortaya çıkan etik sorunların başında "kamu yararı"nın göz ardı edilmesi gelmektedir. Sürdürülebilirlik, sosyal eşitlik ve çevre etiği açısından bu yasal düzenlemeler son derece yetersiz kalmaktadır.

Plan uygulama sürecinde yetkili kurumlar arasında koordinasyon olmayışı da etik sorunların diğer bir kaynağını teşkil etmektedir. Neredeyse her bir kanun için yetkili ayrı bir kurum bulunmaktadır. Örneğin, İmar Kanunu'nun, Gecekondu Kanunu'nun ve İmar Affı Kanunlarının uygulamasından belediyeler sorumlu iken, Kıyı Kanunu'ndan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Turizmi Teşvik Kanunu'ndan Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerek Korunması ve

Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun'undan Bakanlar Kurulu, Tarım Reformu Kanunu ve Tarım Alanlarının Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik'ten Tarım Bakanlığı, Toplu Konut Kanunu'ndan Toplu Konut İdaresi sorumludur.

Benzer bir karmaşıklık da plan hazırlama sürecinde söz konusu olmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı üst ölçek planların hazırlanmasından sorumlu iken, Çevre Bakanlığı 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planlarından, büyükşehir belediyeleri 1/25.000 ve 1/5000 ölçekli nazım imar planlarından, ilçe belediyeleri 1/1000 ölçekli uygulama imar planlarından sorumludur. Bunlara ek olarak, Kültür ve Turizm Bakanlığı turizm bölgesi ve turizm alanı ilan edilen yerlerdeki 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planlarının, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı kıyı alanlarındaki 1/1000 ölçekli kıyı planlarının hazırlanması ve onaması konularında yetkilidir. Ne yazık ki bu planlar ve yetkili kuruluşlar arasında herhangi bir network yada başka bir denetleme mekanizması söz konusu değildir.

Türkiye'deki yasal çerçeve Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu tarafından tanımlanan etik ilkeler (dürüstlük, şeffaflık, eşitlik, hesap verebilirlik, kamu yararı, doğruluk, sorumluluk, saygı, hediye almama, kamu mallarını koruma vb.) çerçevesinde Tablo 2.1.'de değerlendirilmiş ve özetlenmiştir.

Planlama pratiğindeki etik sorunları daha iyi anlamak için imar planlarının yapısını, hazırlanma ve kabul süreçlerini, yerel yöneticilerin ve belediye meclislerinin planlamadaki rollerini, planlama hiyerarşisini ve her tür plandan sorumlu kurum ve kuruluşları, bu planlar sonucunda ortaya çıkan yolsuzlukları ve çıkar çatışmalarını ve yönetim yapısını incelemek gerekmektedir. Araştırmanın bir sonraki bölümünde planlamanın tüm bu boyutları yasal çerçeveye de ilişkili olarak ele alınacaktır.

Tablo 2.1. Kanunlardan kaynaklı etik problemler ve muhtemel çözümler

Kanun	Kanun No	Kabul Tarihi	Kanunun Temel Amaçları	Kanundan Kaynaklanan Temel Etik Problemler	Muhtemel Çözümler ve Öneriler
Büyükşehir Belediyesi Kanunu	5216	10.07.2004	Büyükşehir belediyesi yönetiminin hukukî statüsünü düzenlemek, hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamak.	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Yönetim etiği kaynağı	-Etkin kontrol mekanizması -Etkin halk katılımı -Daha fazla şeffalık -Daha fazla hesap verebilirlik -Belediye sermaye şirketlerinin kurulması ve karşılıksız bağış alınması
Belediyeler Kanunu	5393	03.07.2005	Belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esaslarını düzenlemek.	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Yönetim etiği kaynağı	-Etkin kontrol mekanizması -Etkin halk katılımı -Daha fazla şeffalık -Daha fazla hesap verebilirlik -Belediye sermaye şirketlerinin kurulması ve karşılıksız bağış alınması
İl Özel İdaresi Kanunu	5302	22.02.2005	İl özel idaresinin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemek	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Yönetim etiği kaynağı	-Etkin kontrol mekanizması -Etkin halk katılımı -Daha fazla şeffalık -Daha fazla hesap verebilirlik
İmar Kanunu	3194	03.05.1985	Yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların; plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Yönetim etiği kaynağı	-Planlar ve kurumlar arasında koordinasyon -Plan değişikliklerinde sınırlandırmalar - Daha fazla şeffalık -Kamu yararına daha fazla duyarlılık -Etki analizi yapma zorunluluğu -Sağlıklı veri tabanı -Kamu yararı kavramının tanımlanması ve planlama ilkelerinin netleştirilmesi -Etik kodlar oluşturulması
Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilerle Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	5366	05.07.2005	Büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyeleri sınırları içindeki ilçe ve ilk kademe belediyeleri, il, ilçe belediyeleri ve nüfusu 50.000'in üzerindeki belediyelerde ve bu belediyelerin yetki alanı dışında il özel idarelerince, yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Yönetim etiği kaynağı	-Planlar ve kurumlar arasında koordinasyon -Plan değişikliklerinde sınırlandırmalar - Daha fazla şeffalık -Kamu yararına daha fazla duyarlılık -Etki analizi yapma zorunluluğu -Sağlıklı veri tabanı -Kamu yararı kavramının tanımlanması ve planlama ilkelerinin netleştirilmesi -Etik kodlar oluşturulması

			restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması		
Toplu Konut Kanunu ve Toplu Konut İdaresi'nin Yetki ve Sorumluluklarında Değişiklik Kanunu	2985 & 5162	02.03.1984 & 12.05.2004	Konut ihtiyacının karşılanması konut inşaatını yapanların tabii olacağı usul ve esasların düzenlenmesi, memleket şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleri ile araç ve gereçlerin geliştirilmesi.	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Çevre ve arazi kullanımı etiği kaynağı	-Planlar ve kurumlar arasında koordinasyon -Plan değişikliklerinde sınırlandırmalar - Daha fazla şeffaflık -Kamu yararına daha fazla duyarlılık -Etki analizi yapma zorunluluğu -Sağlıklı veri tabanı -Kamu yararı kavramının tanımlanması ve planlama ilkelerinin netleştirilmesi -Etik kodlar oluşturulması
Turizmi Teşvik Kanunu	2634 & 4957	12.03.1982 & 03.11.2003	Turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınması	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Çevre ve arazi kullanımı etiği kaynağı	-Planlar ve kurumlar arasında koordinasyon -Plan değişikliklerinde sınırlandırmalar - Daha fazla şeffaflık -Kamu yararına daha fazla duyarlılık -Etki analizi yapma zorunluluğu -Sağlıklı veri tabanı -Kamu yararı kavramının tanımlanması ve planlama ilkelerinin netleştirilmesi -Etik kodlar oluşturulması
Gecekondu Kanunu ve İmar Affı Kanunları	775 & 2805, 2981, 3290, 3366	20.07.1966 & 16.03.1983, 24.02.1984, 22.05.1986, 18.05.1987	-Gecekondu önleme bölgeleri oluşturarak kaçak yapılaşmaların önüne geçilmesi ve ihtiyaç sahiplerinin barınma ihtiyaçlarını sağlamak için küçük parseller oluşturulması -Mevcut şartlar altında düzensiz gelişen, sağlıklı yerleşimlerin yaşam standartlarının geliştirilmesi	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Çevre ve arazi kullanımı etiği kaynağı	-Bütünüyle yürürlükten kaldırılmalı
Tarım Reformu Kanunu ve Tarım Alanlarının Orunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik	3083	22.11.1984 & 25.03.2005	Tarım arazilerinin kullanımının düzenlenmesi (tarım amaçlı, gerektiğinde yeni yerleşimler için)	-Kamu yararı, hesap verebilirlik ve şeffaflık sağlanmasında yetersizlik -Yozlaşma -Çevre ve arazi kullanımı etiği kaynağı	-Daha fazla şeffaflık -Kamu yararına daha fazla duyarlılık -Etki analizi yapma zorunluluğu -Sağlıklı veri tabanı -Kamu yararı kavramının tanımlanması ve planlama ilkelerinin netleştirilmesi -Etik kodlar oluşturulması

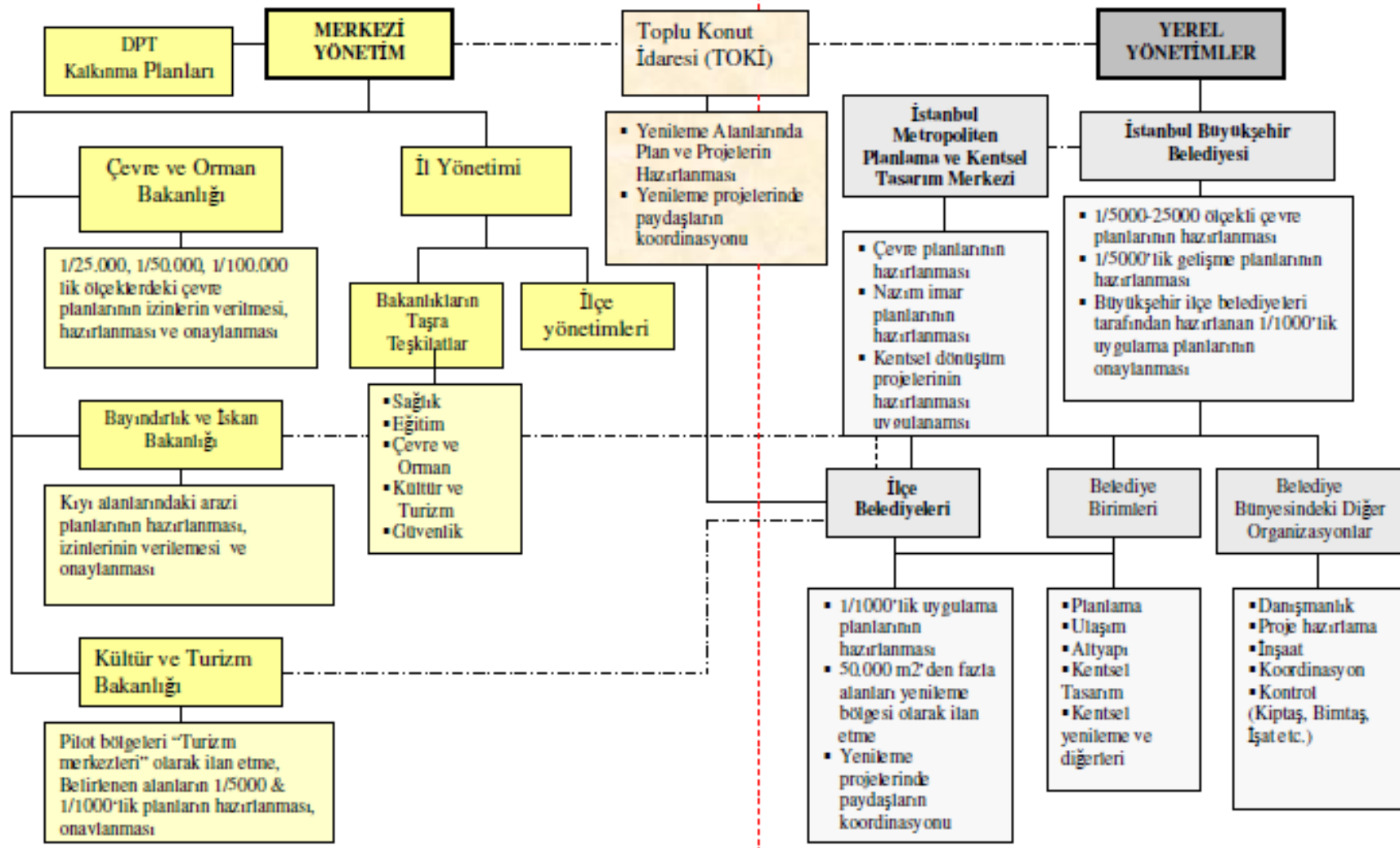

3. Türkiye’de Planlama Pratiği

3.1. Planlama Hiyerarşisi

Türkiye’de planlama yetkisi merkezi hükümet ve yerel hükümet arasında dağıtılmıştır. Genelde, büyük ölçekli planlar merkezi hükümet kurumları tarafından hazırlanır ve geri kalan kısmı ise yerel yönetimlerce hazırlanır. Şekil 3.1., merkezi ve yerel hükümet arasındaki planlama hiyerarşisi ilişkilerini özetlemektedir.

Bu şekilde görüldüğü gibi Türkiye’de planlama hiyerarşisi son derece karmaşık bir yapıya sahiptir. Planların hazırlanmasından ve uygulamasından sorumlu, merkezi ve yerel yönetimin çok sayıda kurum ve kuruluşu bulunmasına rağmen bunlar arasındaki koordinasyon son derece sınırlıdır. Her bir kurum kendi sorumluluk alanı içinde yürütmekten sorumlu olduğu yasalar çerçevesinde hareket etmektedirler. Ancak zaman zaman bu yetki ve sorumluluk alanları birbirleriyle çakışmaktadır. Diğer yandan da kimi zaman, merkezi yada yerel yöneticiler planlama yetkilerini kendi politik çıkarları için kullanma eğiliminde olmaktadır. Bu yapılanma kentsel alanlarda etik problemlerin ortaya çıkmasına yol açan bir durum oluşturmaktadır.

Şekil 3.1. Türkiye'de planlama hiyerarşisi

3.2. "İmar Planlarının" Yapısı ve Planlamada "Yerel Hükümetlerin" Rolü

Şekil 3.1'de görüldüğü üzere, planlama sürecinde birçok merkezi ve yerel kurum vardır. Bu planlama siteminde, en başta yerel hükümetler imar planlarının hazırlanması ve uygulanmasından sorumludurlar.

Türk planlama sisteminde imar planları bölgesel düzeyde üç aşamalı olarak tanımlanırlar. Çevre düzeni planı merkezi otoriteler tarafından onaylanmaktadır (Çevre ve Orman Bakanlığı). Bu planlar ile, birden çok kenti ve mücavir alanlarını kapsayacak şekilde bir bölgenin geleceği hakkında mekansal planlama politikaları geliştirmesi amaçlanmaktadır. Hiyerarşik yapıda, her tür imar planı üst kademedeki plan karar ve politikalarıyla uyum içinde hazırlanmalıdır.

1/25000 yada 1/5000 ölçekte hazırlanan nazım-imar planı, kent genelinde bir gelişme planıdır. Bu plan birçok belediyeyi veya sadece bir kentin belediyesini kapsayabilir. Arazi düzenlemesi ve gelişme kalıpları, ana ulaşım aksları, yapı adaları, ve kentsel nüfus yoğunluğunu göstermektedir. Detaydaki kararların alt ölçekli imar planlarında – yani uygulama planlarında gösterilmesi düşünülmüştür. Bu yüzden, nazım-imar planı detaylı bir arazi haritası olarak ortaya çıkmaktadır. Uygulama imar planları, 1/1000 ölçekte çizilmiş detaylı arazi kullanım planlarıdır ve belediyelerin genel olarak kentsel yapı çevresinin üretimi üzerinde ve özel olarak "mekansal bağlamdaki değişimler" üzerinde önemli ölçüde bir kontrol sağlamasına imkan verir.

Planlama sürecinde eleştiri, geribildirim ve kontrol mekanizmalarının olmaması planlama denetiminin eski ve modası geçmiş kurullarla işlemesine neden olmaktadır. Bu noktada, plan değişiklikleri imar planlarının yerini almak üzere hazırlanmakta ve imar planlarının bütünü ya da bir kısmını kapsamaktadırlar.

Planlar hazırlandıktan sonra, planların onaylanacağı organ olan belediye meclisinde tartışılırlar. Plan üzerinde anlaşmazlık olması durumunda, planı değiştirmesi için tekrar plancıya geri gönderilir. Planın kabul edilmesinden sonra, vatandaşların planları incelemesi için bir aylık yasal süre tanınır. Eğer vatandaşların plana itirazı varsa belediyeye müracaat ederler. İtirazlar iki hafta içinde değerlendirilir ve eğer gerekliyse plan değiştirilir ve belediye meclisi tarafından onaylanır.

Bu çerçevede, bireylerin plan hazırlama sürecine katılım kanallarının sınırlı olduğu görülmektedir. Bu yüzden itirazlarını planın tanıtım sürecinde yapmalıdırlar. Katılım plan ve önerilerin yayınlanması sürecindeki teknik bir prosedüre indirgenmektedir.

Eğer bireylerin itirazları revizyon sürecinde dikkate alınmazsa, kararları temyiz etme hakkına sahiptirler. Bu çerçevede, idari mahkemeler önerileri denetlemekle yükümlüdürler. Planlama kararlarının uygulanmasından sonra "adli denetim" yoluyla katılım gerçekleşmiş olur. Aslında, bireyler reddedilen davalarını idari mahkemelerde temyize götürebilirler. Bu sadece plan hazırlama sürecinde değil fakat aynı zamanda plan uygulama sürecinde de meydana gelmektedir.

Yolsuzlukların önlenmesinde ve etik problemlerin azaltılmasında temel unsurlardan biri halk katılımı düzeyinin artırılmasıdır. Ancak, yukarıda açıklandığı gibi, Türk planlama siteminde katılım son derece sınırlıdır ve buna bağlı olarak yerel yönetimlerde pek çok etik problem meydana gelmektedir.

3.3. Arazi ve Arsa Düzenleme Süreci

Ünlü (2005:75) doktora tezinde, plan uygulamasında pek çok spekülasyon ve itirazlara konu olan arsa düzenlemesi sürecine de değinir. Bu süreci şöyle özetler:

“Plan uygulama sürecinde arsa düzenlemesi, imar planlarında seçkin bir yerleşim kalıbı yaratmak için zorunlu bir eylemdir. Arsa düzenleme planları imar planlarının fiziksel kararlarıyla uyum içerisinde hazırlanmalıdır. Arazi ve arsa düzenleme planları yapı adalarına uygun olarak kentsel parseller üretmek için kullanılmaktadır. Öte yandan ise uygulama planlarında belirtilen parklar ve yollar gibi kamusal kullanımları tahsis edilmekte ve imar haklarını arazi düzenlemesi yoluyla tek tek parseller üzerinden dağıtılmaktadır.

Bu süreç 3194 sayılı kanununun 18. Maddesiyle yürütülmektedir. Arazi düzenleme süreci boyunca, bir miktar arsa parsel sahiplerinden kamu yararı için alınmaktadır (parselin %40’ı). Düzenleme Ortaklık Payı (DOP) olarak tanımlanan uygulama ile arazi üzerinde, belirlenen sınırlar içindeki mülk sahiplerinden alınan paylarla o bölgede kamusal kullanımlar için tahsis edilen park ve yollar gibi donatıların oluşmasına imkan doğmaktadır. Buna göre, parkların arazi ve arsa düzenleme alanlarında oluştuğu görülmektedir. Bu tarz bir uygulama büyük park alanları tahsis etmek konusunda etkin olarak kullanılamaz. Sonuçta ancak, mahallelerde arazi ve arsa düzenleme alanlarına dayanan küçük park alanları oluşabilmektedir. Arsa düzenleme planları bir planlama denetim aracı olarak görülemez çünkü bunlar Türk planlama sisteminde bir plan uygulama aracıdır.”

Düzenleme Ortaklık Payı, kentlerde sosyal ve teknik altyapı sağlanmasına temel yasal araç olmakla birlikte uygulamada etkin olarak kullanılmamaktadır. Bununla birlikte plancılar daha iyi ve sağlıklı yaşam alanları oluşturabilmek için hazırladıkları planlarda bu donatı alanlarını ayırmak zorundadırlar. Planlama açısından kamu yararı ancak bu yolla tahsis edilebilir. Ancak, gerçekte DOP’un planlamada yeterince kullanıldığını söylemek mümkün değildir.

3.4. Türk Planlama Sisteminin Kontrol Mekanizmalarında Sorunlu Konular

Türk planlama sistemindeki planlama denetleme mekanizmalarının yukarıda vurgulanan ana özellikleri ve planlama denetim mekanizmalarındaki etik sorunları ortaya çıkarmıştır. Ünlü (2005), doktora tezinde, başlıca 3 ana gruba ayırarak tanımlamıştır. Bunlar;

- Düzenleyici bağlamda ‘parsel-temelli anlayış’
- Usûl bağlamında ‘denetim mekanizmalarının bürokratikleşmesi’
- Sosyo-politik bağlamda ‘bireysel eylemler’

3.4.1. İmar Planlarında Parsel Temelli Anlayış

Türk planlama sisteminin düzenleyici bağlamı kapsamında, kentsel imar planları gelecek bir zaman için, herhangi bir kentin mekansal gelişmesinin belli bir planlama döneminde tamamlanacağını tasavvur eden ayrıntılı tasarım planlarının nihai halleridir. Planlama sisteminin iddiası kentsel imar boyunca her detayı kontrol etmektir. “Mekansal bağlamdaki değişimler”in kontrolü ve idare edilmesi temelde maksimum bina yüksekliği, yoğunluklar, taban alanı oranı gibi niceliksel standartlara dayanır. Bu kapsamda, Türk planlama sisteminde ayrıntılı biçimde denetlenmesi gereken, bireysel parseldir.

İmar haklarının dağıtımı, planlama süreci ve denetim mekanizmalarının işlemesi sürecince her şeyden daha öncelikli olduğu için, kentteki her yer benzer parsellerle şekillenmeye başlar. Kentin kendisi bireysel parsellerin birlikte konumlanması ve bir binalar karmaşası olarak algılanıyor görünür. Tek tip üretim mekansal bağlamda bir anonimlik yaratan ortalama mekanlardır. Bu yüzden, bir yerin yerel özellikleri imar planlarının parsel-temelli anlayışıyla yok edilmektedir.

3.4.2. Denetim Mekanizmalarının Bürokratikleşmesi

Usûl açısından, planlama denetim mekanizmasındaki kesinlik, planlama denetim mekanizmalarında plan hazırlama ve uygulama süreçlerinin birbirinden ayrılmasına sebep olacak şekilde planlama denetim mekanizmalarının adım adım doğrusal olarak yürütülmesi yoluyla sağlanır. Plan uygulaması, plan hazırlama sürecinin bir ileri safhasına indirgenir (Taylor, 1998) ve alışılmış prosedürler kopyalanabilir bir program haline konur (Christensen, 1985). Yapı ruhsatları sürecin tam merkezindedir. Bu noktadan bakıldığında, planlama denetimi teknik ve idari bir eyleme dönüşür. Planlama konusundaki önerilerin planlama yükümlülüklerine uyup uymadığının gözden geçirilmesine indirgenir. Bu yüzden, bireysel parsel imarı temelinde standart öneriler gelir. Bu itibarla, Tewdwr-Jones ve Harris (1998)'e göre yerel planlama otoriteleri daha nitelikli planlama sonuçları elde etmek için sürece özen göstermek yerine planlama denetiminin yönetsel taraflarına konsantre olmuşlardır. Bu durum da "denetim mekanizmalarının bürokratikleşmesi"ni getirmektedir.

Bu tarzda, katılım yoluyla düzenlenmiş stratejilerin formüle edilmesine çok az ilgi gösterilmiştir. Katılım, plan askı sürecindeki itirazlar temelinde teknik bir prosedüre indirgenmiştir. Bir başka katılım şekli de bireylerin belediyelere yaptığı itirazların görüşüldüğü "adli denetimdir". Türk planlama sisteminde imar yönetmelikleri ve planlar, denetim mekanizmalarındaki içtihat ve takdir yetkisine dayalı eylemleri formüle etmek için bir potansiyel üstlenirler. Yine de, imarı detaylarıyla denetlemek için parsel temelli anlayışla olsa da özenle hazırlanmışlardır. Planlama denetim mekanizmalarında çok az takdir yetkisi sağlarlar ya da hiç sağlamazlar.

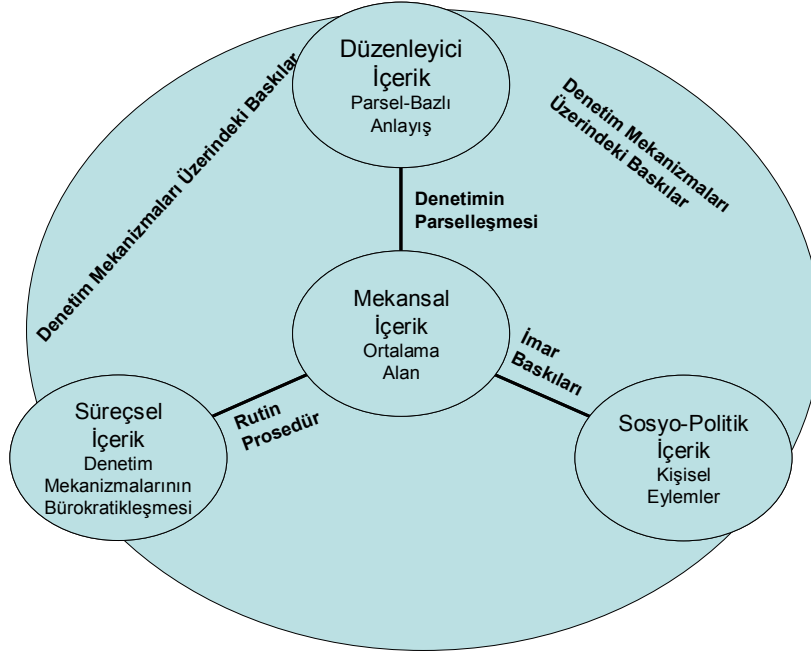
3.4.3. Bireysel Eylemler ve Serbest Plancılar

Yönetsel bağlada, süreçlerin adım adım doğrusal olarak birbirinden ayrılması planlama denetim mekanizmalarındaki aktörlerin de ayrılması demektir. Farklı aktörlerin sorumlulukları ayrı safhalarda belirlenmiştir. Mekanizmadaki her bir aktörün rolü daha önce belirlenmiştir ve aktörlerin rollerine uymaları beklenmektedir. Plan hazırlama sürecinde, çoğu zaman serbest plancılar imar planı hazırlamak ve bunu yerel yönetimlere sunmakla görevlendirilirler. Yerel planlama görevlilerinin plan değerlendirme raporu hazırlamaları ve teklifler hakkında tavsiye notları yazmaları beklenmektedir. Yerel meclis üyeleri son kararı almak ve planı onaylamakla görevlidirler. Bireylerin ise bu süre içerisinde itirazlarını yapmaları beklenmektedir.

Planlama denetim mekanizmalarındaki aktörlerin sorumluluklarının ayrılması bu aktörler arasında karşılıklı etkileşimin eksikliğine yol açar. Balamir'e (2002), göre yerel otoriteler planlama denetim mekanizmalarındaki yetkisini paylaşmak istemezler. Ayrıca bu otoriteler denetim mekanizmalarındaki Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası gibi mesleki örgütleri tarafından denetlenememektedirler (Ekinci, 1999).

Bu düzlemde, her bir aktör denetim mekanizmalarında bir diğerinden bağımsız olarak yer alır. Bu ayrım planlama denetim mekanizmalarında bireysel eylemlerin olmasını teşvik eder. Sonuç olarak, teklifler ışığında her aktör kendi şehirciliğini tanıtmaya başlar. Bunların bireysel davranışları için temel güdü çıkarları ve tercihleri olacaktır. Bu da planlama denetim mekanizmalarında şehirciliğin bireyciliği'ni getirir. Bu yüzden, Ostrom'un (1990) deyişiyle, bu noktadaki problem aktörün bağımsız davrandığı durumdan işbirliği stratejileri içerisinde davrandığı duruma geçişinin nasıl sağlanacağıdır.

İmar planları şehrin bütün gelişimini denetlemek ve mevcut durumu beklenen geleceğe taşımak için sadece genel bir çerçeve sağlar. Bu çerçevede, parsel-temelli anlayış, bireysel eylemler ve denetim mekanizmalarının bürokratikleşmesine dayanarak, Türk planlama sistemindeki imar planları mekansal bağlamdaki değişimlerle başa çıkabilir görünmemektedir. Sonuç olarak, plan değişiklikleri mekansal bağlamdaki değişimleri denetlemede en önemli araçlar olarak ortaya çıkar.

Şekil 3.2. Türk Planlama Sisteminde Plan Tadilatlarına Neden Olan Sorunlar (Ünlü, 2005: 81)

3.4.4. Etik Bir Problem, ve Etik Problemlerin Kaynağı Olarak Hızlı Kentleşme ve Gecekonular

20. yüzyılda diğer birçok ülke gibi Türkiye de hızlı kentleşmeyle dönüşüme uğramıştır. Her yerde olduğu gibi Türkiye’de de kentleşme kendi içinde bir modernleşme taşımaktadır. Göç, kentsel ekonomilerin büyümesi ve şehirlerin hızlı genişlemesi modernleşme dediğimiz yapısal değişimler dizisinin önemli bir parçası haline gelmiştir. (Danielson ve Keleş, 1985; Tekeli, 2005).

Türkiye’de kentleşme süreci, 1950’ler ve sonraki on yıllarda hızlanarak, sistemde kökleşmiş olan yozlaşmaya katılmıştır. Aslında, kentleşme Türkiye’de büyük ölçüde, gecekondu denilen yasadışı binaların inşası yoluyla olmuştur. Yavaş yavaş, bu yasadışı binalar inşaat firmalarının yapılmış çok-katlı binalara dönüşmüştür ki bu gerekli izinleri alabilmek için rüşvet ve komisyondan oluşan karmaşık bir süreci gerektirmektedir. Bu, yerel yönetimlerde yozlaşmayı sistematik hale getirerek, birçok insanı yoksulluktan kurtarmakta ve diğerlerine de şanslarını deneme imkanı vermektedir.

Türkiye’de kamu yönetiminde karar verme süreçleri son derece politize ve partizan olagelmıştır. Çoğu Türk hükümetleri müşterileri ve destekçilerini ödüllendirmek için projelere onay verme hususunda patronaj ve takdir yetkisi gücünü kullanmakta tereddüt etmemiştir. Şehirlere yapılan yardımlar politik düşüncelerden son derece etkilenmektedir. İsteğe bağlı yardım programının en çekici taraflarından biri şehirlerde parti düşmanlarını cezalandırmak ve parti yandaşlarını ödüllendirmek için merkezi memurlara sağladıkları fırsatlar olmuştur. Kabine üyelerinin seçim bölgeleri, tıpkı Ankara’da iyi siyasi bağlantıları olan diğer belediyeler gibi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından idare edilen ulusal gecekondu fonunun sağladığı yararlılardan faydalanmaktadır. (Danielson ve Keleş, 1985).

Türkiye’de hükümetin imar denetim ve planlamalarını kullanarak kentleşmeyi etkileme gücü şiddetli biçimde kısıtlanmıştır. Arsaların çoğu özel mülktür ve özel mülkiyet hakları güçlü bir şekilde korunmaktadır. Benzer şekilde, çoğu binalar özel şahıslar tarafından yapılmaktadır. Özel arsa ve bina kullanımı düzenleme çabaları yetersiz kaynaklar, eğitilmiş personelin olmaması, siyasi baskılar ve

yozlaşma yüzünden aksamaktadır. Üstelik, kentleşme o kadar hızlıdır ki büyüme çoğu zaman kentleşmeyi kontrol etmek için mevcut yeterlilikleri de aşmaktadır. Sonuç olarak, arsa kullanımı ve bina denetimleri zayıf olmuştur ve yerel arsalar çoğu yerleşim kararını etkilemiştir. Arsa, bina ve planlama denetiminin başarısızlığının en çarpıcı kanıtı metropoliten merkezleri çevreleyen yüzbinlerce gecekondudur fakat bunlar bize aynı zamanda çok önemli sayıda apartman ve fabrikanın da illegal olarak yükseltildiğini anlatırlar. Bu merkezi ve politik sistemde, kentler parti bağlantıları ve siyasi baskılar temelinde merkezden büyük bir ilgi görmektedirler. (Danielson ve Keleş, 1985).

Son seksen yıllık deneyiminde Türkiye endüstri ve tarımdaki değişimlerin yanısıra mekansal organizasyonunda da büyük bir değişim yaşamıştır. Bu değişimler, ülkenin her köşesindeki tarımsal alanlarda ve özellikle kentsel mekanlarda açıkça gözlenmektedir. İç göçmenlerin özellikle ülkenin doğu kısmından ezici akını, gayri resmi ya da yasadışı biçimde birçok büyükşehirin çevresindeki toprakları işgal etmiştir. Bu işgal edilmiş topraklar başlıca İstanbul ve sonra Ankara, İzmir ve Adana'dadır. Şehirlerdeki mekansal değişimler denetim ve idaresi en zor ve en katı meselelerden olmuştur. Kontrol edilemeyen nüfus dinamikleriyle birlikte, İstanbul bu alanda dünyada en çok bilinen şehirlerden olmuştur. Bugün, metropoliten ölçeğiyle, İstanbul dünyanın en büyük şehirlerindedir. (Küçükmehtetoğlu ve Geymen, 2006). Kırsaldan kente ve Türkiye'nin doğusundan batıdaki büyük metropollere doğru göç Türkiye'de kentleşmedeki en önemli rolü oynamıştır.

Arazi kullanımında kentleşmenin neden olduğu hızlı değişimle ilişkili olan bazı problemler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortaktır. Mesela, daha çok arazinin kentsel ve endüstriyel kullanıma açılmasıyla ve daha çok insanın büyükşehirlere gelmesiyle kırsal arazinin görünümü son yıllarda önemli ölçüde değişmiştir, çünkü karar mercileri ekonomik gelişme için kentleşmeyi teşvik etmektedirler. Kırsal araziler hem insanlar hem de diğer canlı şekilleri için ekolojik, ekonomik ve kültürel niteliklere sahiptir bu yüzden toprakların bu alanlarda kırsal olmayan kullanımlara açılması Türkiye de dahil birçok ülkede ciddi bir soruna dönüştürmüştür (Esbah, 2007). Türkiye'nin değişik yerlerinde kentleşmenin etkileri üzerine önemli miktarda araştırma mevcuttur. (Tagil, 2006; Doygun, 2005; Alphan ve Yilmaz, 2005; Maktav ve diğerleri, 2002).

Gecekondular Türkiye'de kentsel manzaranın en önemli parçalarındandır. Genelde büyük şehirlerin varoşlarında belediyelere ya da devlete ait topraklar üzerinde yer alırlar. Bunların özel mülkiyet üzerinde inşa edilme oranının düşük olması gerçeği, hukuki mekanizmadan belli bir himaye görmelerine işaret etmektedir. Aslında daha önceki on yıllarda, gecekonduların fakir insanlar ve kırsal yoksulluktan kaçmaya çalışan kişiler olarak kamuoyunda kazandığı sempati, politikacıları kamusal arazilerin işgalini azaltmak için ciddi bir çaba göstermek konusunda engellemiştir. Zaman içinde gecekonduların sakinleri, seçimler boyunca gayri resmi baskı grupları olarak önemli bir güç kazanmışlardır. Çeşitli kanatlardan siyasi partiler böyle grupların oy potansiyelini fark ederek ya gecekondulara af çıkarmayı durdurmuşlar ya da gecekonduları yasallaştırma sözü vermişlerdir. Böyle açık teşvikler ve gecekonduların gerçekten yasallaşması, başka kamu arazilerinin işgaline ve yaygın arazi spekülasyonuna yol açmıştır.

Katı yasal uygulamaların yokluğunu—bazen— ve yerel otoriteler tarafından politik sebeplerle yapılan kasti ihmalleri fırsat bilen birçok göçmen kamu arazisini işgal etmiş ve genellikle şehrin varoşlarında konumlanan gecekonduların sahibi olmuştur. Bu gelişmelerden hiçbiri Türkiye'ye özgü değildir. Gelişmekte olan ülkelerde yasallaşma engelleri konut ihtiyacıyla birlikte şehre yeni gelenlerin birer "yasallık-dışı"na dönüşmelerine yani yasal sistemin tamamen dışına çıkmalarına sebep olduğu belirtilmektedir. Bununla beraber, kır-kent göçünün ve Türkiye'deki mevcut kentleşme oranının biraz da boş arazinin bulunabilir olması nedeniyle gerçekleştiği de bir gerçektir.

Pırl H. Atabay (2008), "Şehre Ait Olmak: Modernleşen Chicago ve İstanbul'da Kırsal Göçmenler" başlıklı doktora tezinde İstanbul'da gecekondunun yasadışılığının devlet elinin de müdahil olduğu

politik bir sorun olduğunu belirtmiştir. Devlet gecekonduların yasadışı olduğunu ilan eden birçok yasa geçirerek konut açığını karşılamaktadır. Merkezi hükümet tarafından ele alındıktan sonra yerel bir sorun konut meselesini yasal ve yasadışı diye ikiye bölmektedir. Gecekondu geçici bir çözüm olarak İstanbul'lular tarafından tahammülle karşılanmaktadır fakat gecekondu sakinleri ya da kiracıları kiralamak için konut inşa etiklerinde ve kendileri şehirdeki apartman dairelerine taşındıklarında merkezi hükümet tarafından alınan önlem ve tedbirler yaklaşım ve yorumlarda düşmanlıklara yol açmaktadır.

3.4.5. Yerel Katılımcı Mekanizmalar, Belediye Meclisleri, Siyasi Figürler ve Çıkarlar

Kurtoğlu (2004) geniş kentlerin yerel politikalarında seçmen ve politikacı arasındaki iletişimin ulusal politikadakinine göre daha az anonim ve daha çok yüzyüze olduğunu iddia eder. Bu yakın ilişkinin sonucu hem yerel meclis adayları ve hem de seçilmiş meclis üyeleri parlamenter adayları ve parlamenterlerden daha doğrudan bir ilişki kurulduğudur. Bunu bir olgu olarak alıp, tek tek politikacıların ve onların toplumsal ilişkiler ağının yerel düzeyde politik partilerden daha önemli olduğunu ifade eder. Yazarın bir diğer varsayımı da yerel düzeyde seçmenlerin gündelik hayatlarını, gündelik ihtiyaçlarını (su hizmeti, yol yapımı, caddenin temizlenmesi) ve bu hizmetlerin kendilerine ne kadar sürede sağlandığını düşündükleridir. Bu sebepten, yerel politikada beklenti ulusal politikadakinine oranla daha net ve sıkı bir şekilde tanımlanır. Bu beklentilere ulaşmada yüzyüze temas düzeyi ve bu düzeydeki politikayı etkileme çabası daha yüksek olacaktır. Bu sürecin sonucu olarak, çıkar grupları ve cemaat politikası yerel siyasette önemli bir rol oynayabilir.

Kurtoğlu (2004) siyasi etnisiteyi açıklamada, belediye meclis üyesini "kim yönetiyor" sorusunun bakış açısıyla açıklamaya çalışmamış, bunun yerine politik etnisite üzerine yapılan çalışmaların bakış açısıyla açıklamaya çalışmıştır. Çalışmanın kentsel etnik topluluk ilişkilerine, liderlerine ve politik etnisiteyle ilişkilerinin kapsamlı bir incelemesine odaklandığını ifade eder. Kurtoğlu, dikkat ettiği birbiriyle bağlantılı iki süreç olduğunu ekler: birincisi, kentsel etnik toplulukların kuruluşu ve ikincisi şehirdeki siyasi süreçlerdir. Birinci tür süreçlerin topluluğu içerden ve dışarıdan inşa etme ve sürdürmeye yardımcı olduğunu ikincisinin ise bireylerin, çıkar gruplarının ve politik partilerin çaba harcadığı ilişkilerin sınırlarını çizdiğini ifade eder.

Marksist teorilere göre, yerel hükümetler kapitalist sınıfın egemenliğindedir ve sermayenin ihtiyaçlarına cevap verir. Farklı Marksist yaklaşımlar olsa da, ortak oldukları fikir işçi sınıfının eşit olarak temsil edilmediğidir. Meclis üyelerinin cevaplarını değerlendirerek bu durumun Denizli Belediyesi için geçerli olduğu söylenebilir. Bu demek değildir ki belediye meclisinde sadece ve sadece işçi grubundan üyeler olması işçi sınıfının temsil edileceğini gösterir. Yine de üyelerin fikri bu grupların yeterince temsil edilmediği ve seslerini duyuramadıkları yönündedir. Üstelik, elit teorilerinin iddia ettiği üzere yerel hükümetler yönetici elitler tarafından idare edilmektedirler. Belediye meclisine seçilmek için, adaylar toplumun birçok kesimi tarafından harcanamayacak kadar çok para, zaman ve çaba harcamak zorundadırlar. Bu insanlar varlıklı insanlardır ve bazıları da sıradan üyelerdir. Bu grupların toplumdaki oranı, alt-orta sınıf gruplarına göre çok düşüktür. (Ataman, 2004).

3.5. Yozlaşma (Yolsuzluk) ve Çıkar Çatışması

Türk planlama sistemindeki ve yerel yönetimlerin yapısındaki sorunların sonucunda oluşan en temel problem elbetteki yozlaşmadır. Yerel yönetimlerle ve kentleşme ile ilgili etik dışı davranışlar Türk medyasında genellikle bir çeşit "yolsuzluk" olarak lanse edilmektedir. Bu nedenle öncelikle, yerel düzeydeki yolsuzlukların yapısını ve sebeplerini anlamak gerekmektedir.

Yolsuzluk/yozaşma nedir? Lipset ve Lenz bunu, "... refah sağlamak amacıyla illegal anlamda güç sarfetme-kamu maliyeti ile özel kazanç elde etme" şeklinde tanımlamaktadırlar. Diğer bir tanıma göre, yolsuzluk, "kamu yetkisinin kişisel kazanç sağlamak için kötüye kullanılması"dır (Smelser, 1971). Bu

tanım çok çeşitli aktiviteleri ihtiva etmektedir. Ancak "kasıtlı kötüye kullanma" (kazara yada bilmeden kullanılan kamusal yetkinin sağladığı kişisel kazancın maliyetinin tam aksi) ile bir ilişki kurmamaktadır (Gratto, Preston, Snilsberg, 2002)

Belediyelerde çalışan kamu görevlileri çoğu zaman dürüst olmayan ve yasadışı kazançlar için yetkilerini kötüye kullanmakta yada istismar etmektedir. Uygunsuz bir şekilde etki, yetki ve diğer kişisel kazançların kullanımı yolsuzluk olarak tanımlanmaktadır. Yerel yönetimlerde çok fazla kişisel ilişkiler söz konusu olduğundan ve seçimlerle yerel yöneticilere halkın güveni temin edilmiş sayıldığından yolsuzluğa yol açabilecek çok sayıda fırsat bulunmaktadır. Yerel yönetimlerde çok çeşitli politik yolsuzluklara rastlanmaktadır. Bazıları her kademedeki kamu yönetimi biriminde yaygın olarak görülmekle birlikte, bazı tür yolsuzluklar bu geniş yönetim kademelenmesi içinde yerel yönetimlerde daha yaygın ortaya çıkmaktadır. Yerel yönetimler yolsuzluk konusunda çok daha hassas olabilir, çünkü özel şahıslar ve çalışanlar arasındaki etkileşim samimiyet düzeyini artırmakta ve süreklilik göstermektedir. Yerel yönetim sistemlerinde rüşvet, haraç, zimmet gibi parayla ilgili yolsuzluk çeşitleri ortaya çıkmaktadır. Diğer türdeki politik yolsuzluk çeşitleri ise toprrpil ve himayedir. Yerel yönetim sistemi içinde yer alan daha büyük belediyeler yolsuzlukları teşvik etme eğilimindedirler. Büyük belediyelerde yerel hizmetleri yürütebilmek için daha fazla elemana ihtiyaç bulunmaktadır. Bu durumda herbir elemanı takip etme, ahlaklı ve iyi işleyen bir yönetim inşa etme oldukça güçtür. Büyük belediyeler yolsuzluk yapan elemanı takip etmekte ve denetlemekte yetersiz kalmaktadır. Yakalanma ve kovuşturma ihtimalinin düşük olması da yerel yönetimlerdeki yolsuzlukları tetikleyen bir unsur olarak ortaya çıkmakta ve buna bağlı olarak çok sayıda kamu personeli sahtekar duruma düşmekte yada buna meyletmektedir. (Treisman, 2000)

Düşük ekonomik gelişme de politik yozlaşmayı artırıcı bir unsur olarak görülebilir. Hammaddeye bağımlı sanayi, uyuşturucu ticaretine dayalı ekonomik eylemler, yoksul ülkelerin özellikleri arasındadır ve bu alanlar yozlaşmanın oranını artırıcı rol oynarlar. Belli başlı sanayi dallarındaki ekonomik bağımlılık aynı zamanda, daha istikrarsız bir yönetime ve yönetimler için daha az parasal kaynak oluşmasına yol açacaktır. Kırılgan ekonomiler daha fazla yoksulluğa sebep olurken yoksulluğun önlenmesinde daha az fırsatlar sunmaktadır. Yoksulluk yerel yönetimlerde yolsuzlukları tetikleyen bir faktör olarak bilinmektedir. Ekonomisi zayıf ve yoksulluğun fazla olduğu yerlerde birtakım yardım programları başlatılarak ve krediler temin edilerek yerel ekonomi canlandırılmaya çalışılmakta ve kamu çalışanlarınca bu kaynaklar yasa dışı yollarla kişisel kazançları için kullanılabilmektedir. Daha az mali kaynağın temin edilmesi, yolsuzluğun diğer bir sebebi olan düşük ücretlerle çalışan personelin artması anlamına gelmektedir. Kişisel ihtiyaçlarını karşılamaya yetmeyen ücretler alan kamu çalışanları zamanla yozlaşabilmekte ve yerel bütçeden zimmetlerine para geçirme yoluna gidebilmektedirler. Düşük ücretler ekonomik güvensizliğe yol açmakta ve politikacıların mevcut düzenin olumsuzluklarını yönetimin yapısal bir özelliği gibi göstererek siyasi bir fırsat kullanmalarına sebep olmaktadır. Diğer yandan bazı araştırmacılar arasında, yerel yönetimlerde harcanacak fazla miktarda mali kaynağın bulunmasının bu kaynakların verimsiz kullanılmasına ve yolsuzluk şüphelerinin artmasına neden olduğu yönünde fikir birliği oluşmuştur. Genel olarak daha yoksul belediyeler, zengin belediyelere göre daha fazla yozlaşmış olarak algılanmaktadırlar. (http://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_in_local_government).

Pek çok yerel yönetimde, uygulamada ve beklentilerde neyin kabul edilebilir yada edilemez görüldüğünü belirleyen politik bir kültür yerleşmiştir. Az gelişmiş yada gelişmemiş politik kültürün olduğu belediyelerde hesap verebilirlik ve yasallık oranı genellikle düşüktür ve yönetimde etik ilkeler oluşturulmamıştır. Bu durum yerel yönetimlerde yoluzlukları artırabilir. Çünkü vatandaşlar neyin yolsuz olduğunu bilemezler ve personel de düşük sorumluluktan dolayı yolsuzluk yaptığı ithamından korkmazlar. Bazı yerlerde, yerel yöneticiler uzun süredir yozlaşmış durumdadır ve bu durum açığa çıkmadığından vatandaşlar tarafından yerel yönetimlerde çalışmanın bir gereği gibi algılanır. Uzun

sürekli politik istikrarsızlıklar da yönetimlerde yozlaşmaya sebep olabilmektedir, zira, vatandaşlar yönetimin nasıl işlemesi gerektiği konusunda bir fikre sahip değildirler. Dolayısıyla da hangi uygulamaların yolsuzluk olarak addedileceği ve bu yolsuzlukların nasıl önleneceği bilinmemektedir. ((http://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_in_local_government))

Yolsuzluk, gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişmenin önünde temel bir engel olarak tanımlanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde yolsuzluğu azaltmak için net olarak birtakım faktörler belirlenmiştir: gelir dengesi, hesap verebilirlik, bilgi şeffaflığı, katılım, güç eşitliği/refah ve çevre (Andre Gratto ,Bryan Preston ,Thor Snilsberg, 2002).

Türkiye’de yerel yönetimlerdeki yolsuzluklarla ilgili son derece sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Son yıllarda Şarлак ve Bali tarafından yapılan araştırma bunlardan biridir.Şarлак ve Bali’ye göre (2007) yolsuzlukların her aşamasında parti finansmanı vardır ve belediyeler en yozlaşmış siyasi varlıklardır.

“Seçimler İçin Tartışma Gündemi Platformu” bağlamında TUSİAD, 8 Haziran 2007 tarihinde “1 Ocak 2014’te AB’ye Tam Üyeliğe Doğru: Daha Derin Bir Demokrasi, Daha İstikrarlı Bir Sosyal Yapı, Daha Güçlü Bir Ekonomi” başlıklı bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda “devlette etiğin, devlette kamusal güven kazanmak ve hukuk düzenine olan inancı güçlendirmek için çok büyük bir öneme sahip olduğu” ifade edilmiştir Devlette etiğin kamu yönetiminden ayrı düşünülmemeyeceği de belirtilmiştir. Bütüncül yaklaşım yoluyla yönetimin her düzeyinde etik uygulamaların hayata geçirilmesi esas noktadır. “Bütüncül yaklaşım”a yapılan vurgu özel ilgiyi hak eder. Bu yüzden, 13 Nisan 2005’te Resmi Gazete’de yayımlandıktan sonra yürürlüğe giren “Kamu Görevlilerine Uygulanan Etik Davranış İlkeleri Yönetmeliği” “Cumhurbaşkanı, Milletvekilleri, Kabine Üyeleri, TSK ve Yargı mensupları ve Üniversite elemanları”nı kapsam dışında bıraktığı için sert bir biçimde eleştirilmektedir. TUSİAD tarafından belirtildiği üzere, mevcut düzenlemeye göre “etik yasalar”ın kamuda çalışan herkes için bağlayıcı olmaması sebebiyle devlette etik bir altyapının tesis edilmesi açısından bu yönetmelik yetersiz kalmaktadır.

“Türkiye’de Yozlaşmanın Sebepleri: Kökleşmiş Bir Fenomen” adlı tezinde Kösekahya (2005) her ülkede yozlaşmanın kendine özgü politik, ekonomik, sosyal ve kültürel şartlar vasıtasıyla farklı şekil ve kapsamda yayıldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, hukuk düzenine saygı duyulan ve kamu yönetiminin iyi işlediği gelişmiş ülkelerde yozlaşma daha düşük boyutlarda ortaya çıkar. Öte yandan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ise ekonomik ve politik çevre yozlaşmaya karşı daha korunmasızdır. Pazar ekonomisine geçiş süreci iş çevrelerinin kamu yönetimiyle ve politikaclarla olan etkileşimlerini artırmıştır.

Kongar (2005)’a göre, kamu sektöründe rüşvetin tarihi, kültürel (etik ve kamu yararı hakkında toplumsal bilincin olmaması), siyasi (demokratik kültürün olmaması, yetersiz ve eğitimsiz politikaclar, nepotizm, siyasi sorumluluğun olmaması), ekonomik (ekonomide devletin ve politikacların rolü, gölge/kayıtdışı ekonomi) yasal (hukuki sistemin eski ve yetersiz olması), bürokratik (kamu yönetiminin ve toplumun denetlenmemesi, kamu görevlilerinin ekonomik yetersizlikleri) ve sosyal (göç, yerel meclislerde etkili ve baskın temsilciler) kaynakları vardır.

1999 yılında Demokrasi ve Yönetim Merkezi tarafından hazırlanan “Yolsuzlukla Mücadele Üzerine bir El Kitabı” adlı raporda, yerel yönetimlerdeki yolsuzlukları önlemek için bir takım öneriler ve tespitler yapılmıştır. Bu önerilerin bazıları şu şekildedir:

-En önemli şey yerel yönetimlerde yolsuzluğun temelinde yatan faktörleri çözümlenektir.

-Yerel yönetimlerde yürütülmekte olan global yolsuzluk karşıtı kampanyaların temel odaklandığı nokta değişmektedir.

-Halkla çok yakın olduklarından dolayı yerel yönetimlerde çalışanların işlerinin meşru görülebilmesi ve yasallığı için sorumluluk ve şeffaflık çok önemlidir.

-Yerel olarak yolsuzlukları önlemede ortaklar bulmak işi kolaylaştırır.

-Ulusal politikacılar çoğu zaman politik kariyerlerine yerel yönetimlerden başlamaktadır.

-Kamudaki istihdam kavramını yeniden tasarlamak suretiyle dürüst yöneticileri destekleyecek teşvikler geliştirilmesi.

-Sorumluluk-reformların ve sivil hizmet reformunun genişletilmesi.

-Yerel yönetimlerde çalışan personelin sorumluluğu geliştirmek için izleme ve yaptırımların güçlendirilmesi.

-Anti-Yolsuzluk izleme grupları ve komisyonları.

-Mevcut anti-rüşvet mevzuatının yeniden güçlendirilmesi.

-Kamu binalarındaki cinsiyetle ilgili boşlukları kapatmak için daha fazla politika oluşturulması

-Ekonomik aktivitelerde yönetimlerin rolünün azaltılması (yetki sınırlandırılması)

-kamu hizmetlerinde istihdam kavramının yeni baştan düzenlenmesi (teşvikler geliştirilmesi)
(Center for Democracy and Governance , 1999)

Kamu sektöründe yolsuzluğu önlemek için Ulusoy (2004) da bir takım öneriler geliştirmiştir:

-Başbakanın, bakanların, milletvekillerinin ve belediye başkanlarının ticari faaliyetlerde bulunmalarına izin verilmemelidir.

-Başbakanın, bakanların, milletvekillerinin ve belediye başkanlarının maaşları yetki ve sorumluluklarına göre artırılmalıdır.

-Kamu sektörü özel sektörün yapabildiği hizmetleri vermemelidir

-Kamu, özel sektörün faaliyetlerini etkin bir şekilde denetlemelidir

-Yerel Yönetimlerde yeniden yapılanmaya gidilerek, hazine garantili borçlanmaları önlenmelidir

-Özellikle Belediyelerde, yolsuzluk kaynakları haline gelen sandık, fon , şirket, vakıf gibi kuruluşlar kapatılmalıdır.

-Yerel yönetimlerin bütçeleri sivil toplum kuruluşlarından ve sivil görevlilerden oluşacak bağımsız komisyonlarca denetlenmelidir.

Yukarıdaki tanımlama ve bulgulardan da anlaşılacağı üzere, etik bir problem olarak yolsuzluğun, politik, kültürel, ekonomik, kurumsal ve yasal pek çok boyutu bulunmaktadır. Kentleşme ve planlama da tüm bu boyutları kapsamaktadır. Bu nedenle, yerel düzeydeki yolsuzlukların temel aracı planlama olarak görülmektedir.

Türkiye’de kamu sektöründe etik hususları artırmak üzere 13 Nisan 2005 tarihinde çıkarılmış "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" bir yasal düzenleme bulunmaktadır. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu bu yasal düzenlemeye dayanarak kamu yöneticilerine bir takım cezalar verebilmektedir. Örneğin son zamanlarda, Etik Kurulu tarafından Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Aytaç Durak'ın karısının gayrimenkulunu avantajlı hale getiren plan tadilatının etik dışı olduğu ve başkanın "dürüstlük ve tarafsızlık" ile "çıkar çatışmasından kaçınma" ilkelerine aykırı davrandığına karar verilmiştir.

Bu Türkiye’de yerel yönetimlerde yolsuzlukla mücadele iyi bir adım olmakla birlikte yeterli değildir. Yerel yöneticilerin “ekonomik, sosyal ve politik kazanç sağlamaları”, “seçimlerde kamu kaynaklarını kullanmaları”, “kamu hizmetleri dışında kamu mallarını kullanmaları” hakkında birtakım düzenlemeler bulunmakla birlikte bunlar etkin bir şekilde uygulanmamaktadır. Bu bağlamda yasal yaptırımların daha ağır olması gerekmektedir. Etik Kurulu’nun çalışma sistemi de sadece resmi şikayet ve başvurulara dayanmamalıdır. Yolsuzlukla etkili bir mücadele için bu konuda medyaya yansıyan haberler de dikkate alınmalıdır. Son yerel seçimlerde bazı medya organlarında, kimi belediye başkanlarının kamu kaynaklarını ve araçlarını kendi politik kampanyalarında kullandıklarına dair pek çok haber yer almıştır. Ancak, hükümet yanlısı medya tarafından bu uygulamalar yolsuzluk olarak yansıtılmamış ve belediye başkanları da bu uygulamalarından dolayı cezalandırılmamıştır.

3.6. Ana Konuların Özeti

Araştırmanın bu bölümünde, planlama pratiğindeki etikle ilgili konular yasal ve kurumsal çerçeveye dayandırılarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Planlama kurumları arasındaki koordinasyon eksikliği, bürokratikleşme, sınırlı halk katılımı, parçalı ve bireysel gelişmeler, kamu yararını sağlamada güçlükler, ülkede yolsuzlukları artıran ekonomik, politik ve sosyal durumlar, belediye meclislerinin yapısı yerel düzeydeki kamu sektöründe görülen etik dışı davranışların kaynakları olarak sayılmaktadır.

Bu problemlerin çözümüne yönelik öneriler iki ana başlık altında gruplandırılabilir:

- Yerel düzeyde yönetim yapısının yeniden inşası
- Planlama sisteminin yenilenmesi

Toplumun etik konulardaki farkındalığını artırmak için kamu yönetiminin ve planlamanın her aşamasında halk katılımı sağlanmalıdır. Hesap verebilirlik, saydamlık, kamu yönetimi, eşitlik, sorumluluk, kamu mallarını koruma gibi konular tüm kamu görevlilerince içselleştirilmelidir. Planlamayla ilgili olarak, planlar maksimum kamu yararını sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Bunun için, sürdürülebilirlik, kültürel ve çevresel mirasın korunması toplumdaki tüm planlama aktörlerince temel ilkeler olarak benimsenmelidir. Planlama prensipleri ve planlama mesleği için etik kodlar oluşturulması faydalı olabilir.

Yukarıdaki kuramsal ve literatür araştırması sonuçları doğrultusunda Türkiye’de yerel düzeyde mevcut etik problemleri incelemek amaçlanmaktadır. Bu noktada hem etik problemleri doğru tanımlayabilmek hem de öneriler geliştirebilmek için planlama aktörlerinin düşünceleri önemli olacaktır. Çalışmanın bundan sonraki kısımlarını oluşturan alan araştırmasında, bu aşamaya kadar incelenen teorik çerçeve ve literatür kapsamında Türkiye’de yerel yönetimlerde imar ve planlama konusundaki etik problemleri tespit etmek için planlama aktörleriyle birebir anket ve mülakatlar yapılması öngörülmekte ve elde edilen bulgular ve mevcut duruma göre öneriler geliştirilmeye çalışılmaktadır.

4. Araştırma

4.1. Araştırma Tasarımı ve Metodoloji

Bu araştırmanın esas amacı planlama aktörlerinin etik konusundaki düşüncelerini ve planlamada etiğiyle ilgili konularda kendi davranışlarının nasıl olduğunu araştırmaktır. Çoğu alanda etik sorunları belirlemek ve ölçmek oldukça karmaşık ve zordur. Bu problemi azaltmak için bu çalışmada, kişisel görüşme, anket, seçilmiş örnek olaylarda uygulama örnekleri, önemli aktörlerden birinci el bilgi toplama gibi çok boyutlu araştırma yöntemi kullanılmıştır. Toplanan veriler, sınıflandırılmış, karşılaştırılmış ve değerlendirilmiştir.

Çalışma mümkün olduğunca belirlenen kurumlarla yapılan alan araştırmasına dayanmaktadır. Çalışmada ikincil bilgiler veya masa başı çalışmasından mümkün olduğunca az faydalanılmıştır. Çalışmada kullanılan bilgi kaynakları şunlardır: i) kişisel yüzyüze görüşmeler, ii) çalışma koşulları hakkında gözlemler, iii) planlıların amirleri ve politikacılarla ilişkilerine dair gözlem ve sohbetler, iv) teknik saha incelemeleri, v) seçilen belediyeler ve il özel idarelerindeki planlı, mimar, belediye başkanı ve danışman gibi aktörlerle gerçekleştirilen anket, mülakat ve derinlemesine mülakatlar, vi) kişilerden ve kurumlardan elde edilen rapor, doküman, istatistik, harita gibi ilk el bilgileri.

Araştırma sırasında planlılar ve planlama sürecinde yer alan diğer aktörlerle bağlantıya geçilmiştir. Anket formu hazırlanmış, farklı planlama aktörlerinin çalışma alanları ve ofisleri ziyaret edilmiştir. Planlılar gibi kritik planlama aktörlerinden detaylı bilgi elde edilmiştir.

Planlamada etik sorunlarla ilgili veri ve bilgileri toplarken mümkün olduğunca bunların sağlam kaynaklara dayalı ve bilimsel olmalarına çalışılmıştır.

Şehir ve bölge planlama bölümlerinin ders programları etik ile ilgili derslerin sayısı ve içeriği açısından araştırılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada aktörlerden elde edilen araştırma sonuçları, görüşmelerde sorulan sorulara verilen cevaplardan oluşan pasajlar özetlenmiş ve tablolaştırılmıştır. Bu tespitler literatürle ilişkilendirilerek raporlanmıştır.

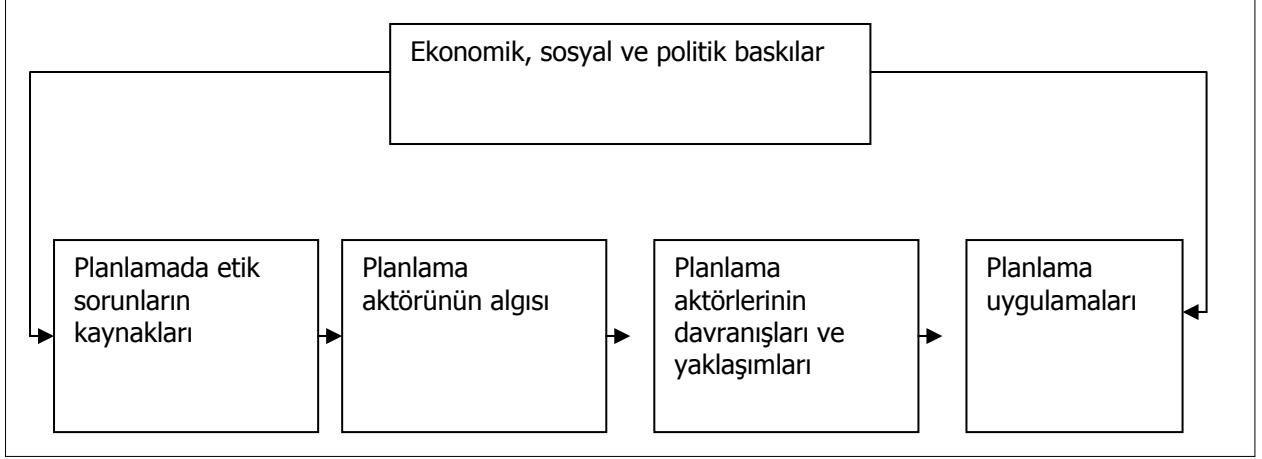
Cevaplayanların bakış açısından etik konuların ve önlemlerin önemi sıralanmış, karşılaştırılmış ve sınıflandırılmıştır. Çok detaylı olmamakla beraber gazete haberleri ve yargı kararları da kullanılmıştır.

Çalışmada yerel yönetimlerde planlama etiği açısından literatür, kurumsal raporlar, mahkeme kararları, gazete haberleri ve teknik raporlarla literatür arasında ilişkiler kurulmuştur.

4.2. Kavramsal Model

Bu çalışmada literatür taraması, mevzuat incelemesi, planlama etiği konusundaki ampirik çalışmalar, kimi öğretim üyeleri ile derinlemesine sohbetler ve Türkiye'nin kendine özgü koşullarından elde ettiğimiz gözlemlere dayanarak yerel yönetimlerde planlama etiğine dair bir kavramsal model geliştirme çalışması yapılmıştır.

Argümanımız, politik, ekonomik ve sosyal koşulların planlamaçıların etik konulardaki davranışlarını ve yaklaşımlarını etkilediğidir. Eğitim ve öğretim de planlama aktörlerinin davranışlarını etkileyen esas unsurlardan biri olarak ele alınmıştır. Planlama aktörlerinin yetiştiği toplumsal etik kültür/iklim, bu sosyo-ekonomik ve politik tecrübe faktörüdür.

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Uluslararası literatüre paralel biçimde, Türkiye’de de hem planlamaya hem de diğer konulara dair etik araştırmalarında güçlükler ve sınırlılıklar olduğu bilinmektedir.

Menzel ve Benton (1991) “yerel yönetimlerde ortaya çıkan etik sorunlar hakkında çok sınırlı sayıda doküman ve alan araştırması olduğunu vurgulamakta ve buna dikkat çekmektedir. Etik sorunlar hakkında çok sayıda anekdot ve söylenti vardır ancak bu söylenti ve olayların az ve çok ortak olup olmadığı bilinmemektedir”. Menzel ve Benton sözkonusu alan araştırmalarını tamamlamasından sonraki yıllarda Kuzey Amerikalı araştırmacılara hitap eden ve bu coğrafyada gerçekleştirilen hatırı sayılır miktarda ampirik araştırma ile ikincil döküman kullanılabilir hale gelmiştir. Yol gösterici ve öncü alan araştırması yokluğu sorunu Kuzey Amerika’nın dışında, özellikle Türkiye gibi ülkelerde daha ciddi ve derindir.

İşletme, pazarlama, hemşirelik, sağlık çalışmalarıyla karşılaştırıldığında planlama etiği alanında çok sınırlı sayıda ampirik çalışma, dergi veya diğer yayın türleri vardır. Türkiye’de sadece son yıllarda işletme, pazarlama ve sağlık alanlarında birkaç etik araştırması yapılmıştır. Planlama etiği konusunda ise ampirik çalışma bulunmamaktadır. Sadece Demirci (2007), Demirdizen (1999), Ersoy (2008; 1995) ve Tekeli’nin (2008; 2001; 1995) uluslararası literatür taramasına, alandaki tecrübelerinin yansımalarına, kendi entelektüel fikirlerine dayalı yayınlarına rastlanmaktadır.

Bowman’ın (1990: 345) belirttiği üzere, “kamu yararını açıklayan yöneticilerin önemine rağmen, çok az sayıda çalışmada, onların çağdaş kamusal konulardaki etik sorunlar karşısındaki davranışlarını ve bunların uygunluklarını incelenmiştir”.

Yönetmelik etik ve hesap verebilirlikle ilgili literatür gözden geçirildiğinde, bu literatürün çoğunlukla betimleyici/normatif sorgulamanın egemenliğinde olduğu görülür. Akademisyenler etik düşüncüyü tamamlayan etik araştırmalara olan ihtiyacı giderek daha fazla vurgulamaktadır. Son zamanlardaki bu vurgulamaya rağmen ampirik etik araştırmalarına kamu yönetimi alanındaki normatif teorisyenlerin çoğu şüpheyle bakmaktadır. Bununla ilgili bir başka şey, dar bir ampirizmin, orjinal/asıl görevi yönetmelik uygulamaları yönlendirmek olan politik, yasal ve ahlaki standartları yansıtan bir kamu hizmeti etiği geliştirme misyonuyla uzlaşmak zorunda olmasıdır (Jos, 1993: 359). Ayrıca, Bruce (1994, 241) tarafından yapılan önemli çalışmalardan birinde çok az sayıda ampirik araştırmaya atıf ve alıntı yapılmıştır.

Strait’in (1993) bir devlet üniversitesinde çalışan kamu görevlilerinin etik davranışlarını inceleyen tezinde belirttiği gibi, etik konularla alakalı tüm alan araştırmaları, teorik bir temelden yoksundur.

Farklılıklar bulunsa da, bu farklılıkların nasıl olduğu konusunda açıklama yoktur. Ayrıca, etik araştırmalarda kullanılan anketlerin çoğu, gerçekten yapı, içerik ve geçerlilik yetersizliğinden muzdariptir.

Uluslararası düzeyde, planlama etiği alanında Hunt ve Vitel'in (2006) pazarlama etiğine dair modeli gibi güvenilir, iyi tasarlanmış/geliştirilmiş, başka araştırmacılar tarafından tekrarlanmış çalışmalar bulunmamaktadır.

Doğal olarak, bu araştırmasında kullanılan anketin uygulanmasında da bazı zorluklar ve sınırlılıklarla karşılaşmıştır. Uluslararası literatür açısından yukarıda özetlenen sıkıntılara ilaveten aşağıda listelenen sınırlılıklar bu çalışmanın ve geliştirmeye açık yanları olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışma sırasında sıkıntıya yol açan hususlar şunlardır:

- "Etik" kavramının belirsizliği ve katılımcılar üzerindeki olumsuz etkileri
- Yaklaşan 29 Mart 2009 yerel yönetim seçimleri
- Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun ek talepleri
- TMMOB Şehir Plancıları Odası ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'nün yetersiz desteği.

Hem sözleşmenin yapılmasındaki gecikme hem de avans bütçenin geç yatmasından kaynaklanan zaman darlığı ve araştırmacıların orijinal çalışma takviminin bozulması

Bel ve Fageda'nın (2007) yerel yönetimlerin özelleştirme uygulamalarını anket yöntemi kullanarak inceledikleri çalışmada belirttikleri üzere, ampirik analizlerin çoğu, özelleştirme kararının dinamik doğasını ele geçirmede karşılaşılan metodolojik güçlükler nedeniyle zayıf açıklama gücüne sahiptir. Etik problemler ve bu konulara dair algılamalar konunun dışında olan birisinin algılayabileceğinden daha karmaşık ve dinamiktir. Bu da ölçümlemeyi güçleştirmektedir.

4.4. Anketlerin Örnekleme

Bu ampirik çalışmada anketler, mülakatlar ve derinlemesine mülakatlar kullanarak birbirini tamamlayan konu başlıklarında bulgular elde edilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Anketler ve mülakatlar temelde şu konulara odaklanmıştır:

Planlama sürecindeki etik sorunlar nelerdir?

Etik sorunların kaynakları nelerdir?

Etik sorunları azaltacak mekanizmalar/önlemler nelerdir?

Planlama yapan yerel yönetim birimleri etik sorunları azaltma konusunda neler yapmaktadır ve yapabilir?

Yerel yönetimlerde çalışan planlıların çalışma koşulları, özellikle etik ile ilgili sorunlar açısından, nasıldır?

Planlılar üzerinde hangi gruplar baskı yapmaktadır?

Bu konulara ilaveten, alan araştırmasında kullanılan anket, mülakat, derinlemesine mülakat ve gözlem yollarıyla ayrımcılık, halk katılımı, kentsel alanlarda kültürel ve çevresel değerlerin korunması, birikmişlik mekanizması, şehir ve bölge planlama bölümlerinde etik konularının ele alınışı, ikili ahlak anlayışı, kamu yararı kavramı gibi yerel yönetimler ve planlamayı ilgilendiren diğer etik konular da sorgulanmış ve analiz edilmiştir.

Anketler, mülakatlar ve derinlemesine mülakatlar planlama ve karar verme sürecinde etkili biçimde rol oynayan beş farklı gruba uygulanmıştır. 1) Yerel yönetimlerde çalışan planlılar ile –özellikle

küçük belediyelerde -planlama konusunda idari ve teknik sorumluluk alan mimar ve harita mühendisi gibi diğer uzmanlar, 2) serbest çalışan planlar, 3) büyükşehir belediyelerini de kapsayacak şekilde, belediye başkanları, başkan yardımcıları, belediye meclisi üyeleri, başkan danışmanları ve müdürler gibi yerel yönetimlerde siyasi-yarı siyasi pozisyonlarda bulunan üst düzey yöneticiler ile seçilmişler, 4) üniversitelerin şehir ve bölge planlama bölümlerinde ve nadiren kamu yönetimi bölümlerinde çalışan kentleşme kökenli akademisyenler, 5) yerel yönetimlere mal ve hizmet sunan müteahhitler. Genellikle basit örnekleme kullanılmıştır.

Tablo 4.1. Anket Uygulanan Gruplar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
Serbest çalışan planlar	36	13,5	13,5
Yerel yönetimlerde çalışan planlar	107	40,2	40,2
Seçilmişler	48	18,0	18,0
Akademisyenler	45	16,9	16,9
Müteahhitler	30	11,3	11,3
TOPLAM	266	100,0	100,0

Tablo 4.2. Anket Uygulanan Meslekler

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
Planlar	158	59,4	59,6
Mühendis ve mimarlar	57	21,4	21,5
Teknisyenler	7	2,6	2,6
Diğerleri	43	16,2	16,2
Toplam	265	99,6	100,0
Cevapsız	1	,4	
TOPLAM	266	100,0	

Anket, 16 ilde uygulanmıştır. Bunlardan 8'i büyükşehir belediyesi, 6'sı il merkezi belediye ve 29'u ilçe veya belde belediyesidir (Bakınız Tablo 4.3 ve 4.5). Bazı belediye başkanlarına, planlara, akademisyenlere ve meclis üyelerine yarı yapılandırılmış mülakat da uygulanmıştır. Değişik meslek ve ünvanlardan birkaç ilgili ile de derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4.3. Belediye Türü

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
Büyükşehir	164	61,7	61,7
İl	42	15,8	15,8
İkinci kademe ve normal ilçe-beldeler	60	22,6	22,6
TOPLAM	266	100,0	100,0

Tablo 4. 4. Mesleki Tecrübe

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0 -9 yıl	108	40,6	41,9
10-19 yıl	90	33,8	34,9
20 - + yıl	60	22,6	23,3
Toplam	258	97,0	100,0
Cevapsız	8	3,0	
TOPLAM	266	100,0	

Bruce'un (1994) "Ahlaklı/etik insan üretken insan mıdır?" adlı ampirik çalışmasının bulguları da göstermektedir ki, istatistiksel açıdan anketi cevaplayanlar arasında cinsiyet, yaş, etnik kimlik veya eğitimle etik algıları arasında önemli farklar ortaya çıkmamaktadır. Bu bulgular, etik konusundaki diğer ankete dayalı çalışmalara da paraleldir (Harris, 1990; Hodgkinson, 1971).

Tablo 4.5. Ziyaret Edilen Belediyelerin Dağılımı

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ	
Büyükşehir Belediyeleri	İlçe, Belde
Adana	Seyhan Yüreğir
Konya	Selçuklu Karatay
İzmir	Urla Balçova Çaybaşı Pancar Seferihisar Konak Helvacı
İstanbul	Fatih Tuzla Yakuplu Sultanbeyli Beşiktaş
Samsun	Canik
Bursa	YıldırımLAR Orhangazi
Kayseri	Hacılar
Antalya	
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ OLMAYAN BELEDİYELER	
Aydın	Nazilli Atça İncirliova Kuşadası İsabeyli Köşk
Çanakkale	
Denizli	Gümüşler
Muğla	Milas Bodrum
Isparta	
Niğde	
Trabzon	

Anket ve mülakatlar beş farklı gruba uygulanmıştır. Anketler ve mülakatlarda hem ortak, hem de farklı sorular vardır. Farklılık cevaplayıcıların statü ve mesleklerine göre düzenlenmiştir. Toplam 266 anket uygulanmıştır. Anketlerin sayısal dağılımı şöyledir:

Tablo 4.6. Cevaplayan Gruplara Göre Anketlerin Dağılımı

Gruplar	Sayı
Yerel yönetimlerde çalışan plançılar	107
Serbest çalışan plançılar ve şehir plançılar odası temsilcileri	36
Yerel yönetimlerdeki seçilmiş yöneticiler ve benzer pozisyonlardaki üst düzey yöneticiler (11 belediye başkanı, 15 başkan yardımcısı, 18 belediye meclisi üyesi, 4 imar müdürü)	48
Şehir ve bölge planlama bölümlerinde çalışan akademisyenler	45
Yerel yönetimlere mal ve hizmet sunan müteahhitler	30
TOPLAM	266

Tablo 4.7. Mülakat Yapılan Gruplara Göre Mülakatların Sayısal Dağılımı

Gruplar	Sayı
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	35
Serbest Çalışan Planlılar ve Şehir Planlıları Odası Temsilcileri	7
Yerel yönetimlerdeki seçilmiş yöneticiler ve benzer pozisyonlardaki üst düzey yöneticiler (4 belediye başkanı, 4 başkan yardımcısı, 4 belediye meclisi üyesi, 1 imar müdürü)	11
Şehir ve bölge planlama bölümlerinde çalışan akademisyenler	15
TOPLAM	68

4.5. Bulgular ve İstatistikler

Çalışmanın bu bölümünde yerel yönetimlerdeki planlama sürecine ilişkin mevcut durum incelenmiştir. Bu çalışmada, süreçler, algılar, davranışlar ve baskı grupları (plan kararları ve uygulamalarından etkilenen gruplar) üzerinde odaklanılmıştır. Aynı zamanda planlamanın yasal ve kurumsal boyutları da incelenmiştir. Bulgular şöyledir:

4.5.1. Planlamada Etik Sorunların Kaynağı

Yerel yönetimlerde planlamada etik sorunların kaynağı, bu çalışmada sekiz farklı başlık altında incelenmektedir. Bu başlıklar, yapılan pilot anketlerin sonuçlarına, literatüre ve Türkiye'deki planlama sorunları hakkındaki kendi gözlemlerimize göre belirlenmiştir. "Diğer" seçeneğiyle cevaplayıcılara önceden tanımlanmış 8 tanesi dışında etik sorunların diğer kaynakları konusunda isterlerse ekleme yapma imkanı tanınmıştır.

Tablo 4.8. Etik Sorunların Kaynağı

	Sayı	Min.	Max.	Ortalama	Std. sapma
Rant	264	1	5	4,10	1,151
Hızlı kentleşme	263	1	5	3,37	1,058
Yasal yaptırım zayıflığı	263	1	5	3,50	1,135
Bilirkişilik Mekanizması	266	1	5	2,55	1,149
İkili ahlak anlayışı	266	0	5	3,41	1,321
Yerel yönetimlerde çalışan planlıların koşulları	266	0	5	2,71	1,226
İmarlı arazi yetersizliği	266	0	5	2,36	1,287
Belediye Meclisinin yapısı ve üyeler	266	0	5	3,61	1,132

Elde edilen sonuçlar göstermektedir ki, bu 8 başlık içinde rant tüm gruplar tarafından planlamadaki en önemli konu olarak kabul edilmektedir. Tablodan görüldüğü şekilde, belediye meclisi üyelerinin yapısı ve özellikleri de ikinci önemli unsurdur. Diğer tüm faktörler planlı arazi yetersizliği etik sorunların kaynağı olarak en az önemli unsur olarak görülmektedir.

Bu sonuçlar, aynı zamanda ekonomik sorunların planlamada etik sorunları etkilediğini ortaya koymaktadır. Piyasa ekonomisi koşullarında rant her zaman bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Özellikle Türkiye'de 1950'lerden itibaren göçler dolayısıyla nüfus arştı nedeniyle büyükşehirlerde rant beklentisi artmıştır. İmarlı arazi yetersizliği, özellikle büyükşehirlerde, turizm kentlerinde, gelişen kasabalarda ve kentlerde artan rantla beraber bir diğer sorun kaynağını oluşturmaktadır.

Aşağıda yerel planlamada etik sorunların muhtemel kaynakları konusundaki sorulara verilen cevaplar değerlendirilmiştir.

4.5.1.1. Rant

Hasan Ertürk (1997), İlhan Tekeli (2008; 2001; 1995) Ruşen Keleş (2008; 1996; 1993), Emel Akın (2007), Hilal Akçeşme (2006), Derya Yıldırım (2004), Ayşegül Yakar Önel (2002), ve diğerleri özel olarak AOÇ ve genel olarak Ankara ve İstanbul örneklerinde Türkiye'deki kentsel gelişme ve kentleşme ve planlamada kentsel rantların rolü ve önemini urgulamakta ve üzerinde durmaktadırlar. Kemal S. Kartal'ın (1977) özetlediği şekilde, rant çeşitli kentsel, mekansal veya siyasi sorunlara neden olmaktadır. Rantın varlığı, toprak sahiplerinin gücünün artmasıyla sonuçlanmıştır.

Tablo 4.9. "Rant"la ilgili İstatistikî Sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
çok az önemli	16	6,0	6,1
biraz önemli	11	4,1	4,2
önemli	33	12,4	12,5
çok önemli	74	27,8	28,0
oldukça önemli	130	48,9	49,2
Toplam	264	99,2	100,0
Cevapsız	2	,8	
Toplam	266	100,0	

Cevaplayanların %49,2'si rantı planlamada en fazla önemli etik sorun olarak görmektedir.

Humbach'a göre, açık alanlar gelişme baskısı altında iken, mevcut kullanım alanları kente ait ve kent dışı alanlar arasındaki hattı korumada doğrudan bir yol sağlar. Nihai olarak kıyı alanları, göl kenarları, rüzgar koridorları gibi hassas bölgelerin korunması için pratik bir anlamı olabilir. Humbach (1989) Amerika'nın benzer arazi kullanımı ve arazi geliştirme konuları karşısında bu müdahalelerden hiçbirinin doğru bir yaklaşıma izin vermediği sonucuna varmaktadır.

Tablo 4.10. Rant ve Belediye Türü Arasındaki İlişkiler

Belediye Türü	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Büyükşehir	6	7	17	49	84	163
İl	5	1	8	10	18	42
Belde	5	3	8	15	28	59
Toplam	16	11	33	74	130	264

Tablo 4.10.'a göre üç farklı tür belediye içinden 130 cevaplayıcı, rantı planlamadaki en önemli sorun kaynağı olarak görmektedir. Rant belde belediyelerinde de en önemli sorun kaynağı olarak görülmektedir. Bu durum, bu belediyelerin büyükşehir ilçe belediyesi olmaları veya Kuşadası, Urla, Bodrum gibi turistik belediyeler olmalarından kaynaklanabilir.

Tablo 4.11. Rant ve Planlama Aktörleri Arasındaki İlişkiler

Planlama aktörleri	çok az önemli	biraz önemli	önemli	Çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Serbest çalışan planlılar	2	0	4	8	22	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	4	4	18	28	52	106
Seçilmişler	6	4	6	14	17	47
Akademisyenler	3	0	2	14	26	45
Müteahhitler	1	3	3	10	13	30
Toplam	16	11	33	74	130	264

Tablo 4.11. bize göstermektedir ki, rant planlama aktörleri tarafından serbest çalışan planlar tarafından "oldukça önemli" faktör olarak görülmektedir (61%). İkinci olarak yerel yönetimlerde çalışan planlar rantı diğer faktörler arasında "oldukça önemli" faktör olarak görmektedir. Diğer gruplarla karşılaştırıldığında seçilmişlerin ve müteahhitlerin bakış açısından rantın çok önemli görülmemesi ise anlamlıdır.

Tablo 4.12. Rant ve Meslek Arasındaki İlişkiler

Meslek	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlar	8	4	19	42	85	158
Mühendis ve mimarlar	2	3	7	18	26	56
Teknisyenler	0	0	1	1	4	6
Diğerleri	6	4	5	13	15	43
Toplam	16	11	32	74	130	263

Tablo 4.12'deki veriler yukarıdaki Tablo 4.11 ile benzer sonuçlar içermektedir. Rant algısı mesleğe göre çok farklılaşmamaktadır.

Tablo 4.13. "Rant" ve "Mesleki Tecrübe" Arasındaki İlişki

Tecrübe	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
0 -9 yıl	5	1	15	34	53	108
10-19 yıl	6	5	11	23	45	90
20 - + yıl	4	2	5	16	31	58
Toplam	15	8	31	73	129	256

Mesleki tecrübeyle rant arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmaya çalışılmış ve çalışma süresine göre kayda değer bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

"Planlama alanında 40 yılın üzerinde çalışma tecrübesi olanlarda kısmen farklılık olsa da, en az (0-2 yıl) ve daha çok (21 yıl ve üzeri) yıl çalışma tecrübesine sahip olanlar arasında bir orantı olmadığı görülmüştür. Bu durumda planların her türünün önemli nitelikleri olmasına rağmen, deneyimsiz ve muhtemelen idealist genç ve yaşlı, alanın daha deneyimli üyelerinin rollerinin, iki tarafın; deneyimsiz ve muhtemelen idealist gençlerle yaşlı ve alanın daha deneyimli üyeleriyle birleştirilmeye çalışılmasının doğru olduğu tahmin edilebilir (Howe and Kaufman, 1979: 252).

4.5.1.2. Hızlı kentleşme

Tablo 4.14. Hızlı Kentleşmeye İlişkin İstatistikî Sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
çok az önemli	15	5,6	5,7
biraz önemli	38	14,3	14,4
önemli	78	29,3	29,7
Çok önemli	99	37,2	37,6
oldukça önemli	33	12,4	12,5
Toplam	263	98,9	100,0
Kayıp (boş)	3	1,1	
Toplam	266	100,0	

Etik sorunların kaynağı olarak hızlı kentleşme, tüm planlama aktörlerinin %37,6'sı tarafından "çok önemli" görülmektedir. Cevaplayıcıların sadece %5,7'si hızlı kentleşmeyi biraz önemli görmektedir.

Tablo 4.15. "Hızlı Kentleşme" ve "Belediye Türü" Arasındaki İlişki

Belediye Türü	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Büyükşehir	7	26	46	64	20	163
İl	4	9	10	13	4	40
İkinci kademe (ilçe-belde)	4	3	22	22	9	60
Toplam	15	38	78	99	33	263

Yukarıdaki tablodan anlaşıldığına göre cevaplayıcıların görüşüne göre hızlı kentleşme ve belediye türü arasında kayda değer bir farklılık yoktur.

Tablo 4.16. "Hızlı Kentleşme" ve "Planlama Aktörleri" Arasındaki İlişkiler

Planlama aktörleri	çok az önemli	biraz önemli	önemli	Çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Serbest çalışan planlar	2	8	11	14	1	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlar	4	17	30	39	15	105
S seçilmişler	4	0	22	14	8	48
Akademisyenler	5	8	7	17	7	44
Müteahhitler	0	5	8	15	2	30
Toplam	15	38	78	99	33	263

Tablo 4.16, yerel yönetimlerde çalışan planların diğer planlama aktörlerine göre hızlı kentleşmenin "çok önemli" bir etik sorun kaynağı olarak gördüğünü göstermektedir.

Tablo 4.17. "Hızlı Kentleşme" ve "Planlama Aktörleri" Arasındaki İlişki

Meslek	çok az önemli	biraz önemli	önemli	Çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlar	9	29	40	61	16	155
Mühendisler ve mimarlar	2	6	22	19	8	57
Teknisyenler	1	1	1	3	1	7
Diğerleri	3	2	15	15	8	43
Toplam	15	38	78	98	33	262

Mesleklerine göre cevaplayıcıların algıları "önemli" ve "çok önemli" dereceler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Cevaplayanların yaklaşık 2/3'ü kendi görüşlerini bu şekilde bildirmektedir.

4.5.1.3. Yasal Yaptırım Zayıflığı

Tablo 4.18. Yasal Yaptırım Zayıflığı Hakkında İstatistikî Sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
çok az önemli	16	6,0	6,1
biraz önemli	34	12,8	12,9
Önemli	70	26,3	26,6
çokönemli	89	33,5	33,8
oldukça önemli	54	20,3	20,5
Toplam	263	98,9	100,0
Missing	3	1,1	
Toplam	266	100,0	

Yasal yaptırımların yetersizliği, tüm cevaplayanların %33'ü tarafından "çok önemli" olarak belirtilen bir başka etik sorun kaynağıdır.

Tablo 4.19. "Yasal Yaptırımların Yetersizliği" ve "Belediye Türü" Arasındaki İlişkiler

Belediye Türü	çok az önemli	biraz önemli	önemli	Çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Büyükşehir	9	14	48	55	37	163
İl	1	10	7	16	6	40
Belde, kasaba	6	10	15	18	11	60
Toplam	16	34	70	89	54	263

Tablo 4.19, belediye türüne göre yasal yaptırımların zayıflığı konusunda bir farklılığın olmadığını göstermektedir.

Tablo 4.20. "Planlama Aktörleri" ve "Yasal Yaptırım Yetersizliği" Arasındaki İlişkiler

Planlama aktörleri	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Serbest çalışan planlılar	3	5	10	10	8	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	2	16	34	35	17	104
Seçilmişler	5	6	11	17	9	48
Akademisyenler	3	2	9	19	12	45
Müteahhitler	3	5	6	8	8	30
Toplam	16	34	70	89	54	263

Yasal yaptırımların yetersizliği konusunda planlama aktörlerine göre çok önemli bir farklılık olmadığı görülmektedir. Tabloya göre, cevaplayanların büyük bölümü bunu planlama etiği konusunda esas sorunlardan birisi olarak görmektedir; ancak diğer kaynaklar daha baskındır.

Tablo 4.21. Yasal Yaptırımların Yetersizliği ve Meslek Arasındaki İlişki

Meslek	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlılar	6	16	43	59	31	155
Mühendis ve mimarlar	3	10	15	13	16	57
Teknisyenler	0	3	3	1	0	7
Diğerleri	7	5	8	16	7	43
Toplam	16	34	69	89	54	262

Cevaplayanların mesleğine göre etik sorunların kaynağı olarak yasal yaptırımların yetersizliğini önemli ve anlamlı bir açıklama yapmak mümkün olmamıştır.

Tablo 4.22. Yasal Yaptırımların Yetersizliği ve İş Tecrübesi Arasındaki İlişki

Tecrübe	çok az önemli	biraz önemli	önemli	Çok önemli	oldukça önemli	Toplam
0 -9 yıl	3	15	33	36	20	107
10-19 yıl	6	11	22	32	17	88
20 - + yıl	5	6	13	19	17	60
Toplam	14	32	68	87	54	255

Tablo 4.22.'den elde edilen sonuçlara göre, etik sorunların kaynağı olarak yasal yaptırım zayıflığı konusundaki görüşler iş tecrübesine göre farklılaşmamaktadır.

4.5.1.4. Bilirkişilik Mekanizması

Tablo 4.23: Bilirkişilik Mekanizması Hakkında İstatistikî Sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
çok az önemli	58	21.8	21.8
biraz önemli	73	27.4	27.4
önemli	81	30.5	30.5
Çok önemli	39	14.7	14.7
oldukça önemli	15	5.6	5.6
Toplam	266	100.0	100.0

Etik sorunların kaynağı olarak bilirkişilik mekanizması hakkındaki algı incelendiğinde, cevaplayanların sadece %5,6 sının bunu "çok fazla önemli" bir faktör olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Cevaplar, genellikle ortak biçimde "çok az önemli" ve kısmen önemli" ve "önemli" arasında farklılaşmaktadır.

Melih Ersoy (2008), D. K. Hart (1994) ve Susan Ann Hendler (1988), Land ve Hendler (1990) genel olarak kamu yönetimindeki teknik uzmanlar veya özel olarak planlıların ahlaki karakterinin önemi hakkında yazmışlardır. Hendler'e göre ahlak felsefesi etik sorunları daha iyi anlayabilmek için bir bilirkişilik mekanizması olarak tanımlanabilir.

Tablo 4.24. Bilirkişilik Mekanizması ve "Belediye Türü" Arasındaki İlişki

Belediye Türü	çok az önemli	biraz önemli	önemli	Çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Büyükşehir	37	35	54	18	9	164
İl	10	11	8	8	2	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	11	16	14	13	4	60
Toplam	58	62	76	39	15	266

Tablo 4.25. Bilirkişilik Mekanizması ve "Planlama Aktörleri" Arasındaki İlişki

Planlama aktörleri	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Serbest çalışan planlılar	9	10	11	4	2	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	24	19	32	19	1	107
Seçilmişler	8	13	13	7	5	48
Akademisyenler	14	11	11	5	3	45
Müteahhitler	3	9	9	4	4	30
Toplam	58	62	76	39	15	266

Tablo 4.26. "Bilirkişilik mekanizması" ve "Meslek" Arasındaki İlişki

Meslek	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlılar	38	36	44	23	6	158
Mimar ve mühendisler	11	15	19	5	4	57
Teknisyenler	2	2	0	3	0	7
Diğerleri	7	9	13	7	5	43
Toplam	58	62	76	38	15	265

Tablo 4.27. "Bilirkişilik" ve "İş Tecrübesi" Arasındaki İlişkiler

Deneyim	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
0 -9 yıl	22	25	38	14	1	108
10-19 yıl	23	22	19	16	6	90
20 - + yıl	12	14	18	7	6	60
Toplam	57	61	75	37	13	258

Yukarıdaki tablolara göre, etik sorunların kaynağı olarak bilirkişilik mekanizması, planlama aktörleri, mesleki yeterlik, belediye türü ve deneyime göre anlamlı bir sonuç ortaya koymamaktadır.

4.5.1.5. İkili ahlak anlayışı

Tablo 4.28. "İkili ahlak anlayışı" Hakkında İstatistikî Sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	10	3,8	3,8
çok az önemli	17	6,4	6,4
biraz önemli	33	12,4	12,4
önemli	56	21,1	21,1
çokönemli	95	35,7	35,7
oldukça önemli	55	20,7	20,7
Toplam	266	100,0	100,0

İkili ahlak anlayışı, etik olmayan davranışı ölçmek için önemli bir unsurdur. Ancak, bunun aynı zamanda cevaplayanlar tarafından bir yanlış anlaşılma unsuru olduğu da bilinmelidir. Tablo 4.28.'e göre, "ikili ahlak anlayışı" etik sorunların esas kaynaklarından birisidir. Cevaplayanların $\frac{3}{4}$ 'ü bu unsuru "önemli" veya "çok önemli" olarak ifade etmektedir.

Beatley'e göre (1991), toprak kullanımının artışına ilişkin kararlar esas ve karmaşık bir ahlaki ve etik konudur. Ona göre etik tercihin durumsal çerçevesinin belirsizliği ve karmaşıklığı, planlama etiğinde önemli faktörlerdir.

Tablo 4.29. "İkili ahlak anlayışı" "belediye türü" arasındaki ilişkiler

Belediye Türü	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
büyükşehir	9	19	35	62	32	164
İl	2	10	5	13	10	42
Belde	6	4	16	20	13	60
Toplam	17	33	56	95	55	266

İkili ahlak anlayışı ve cevaplayan belediyeler arasında önemli bir farklılık yoktur.

Tablo 4.30. "İkili ahlak anlayışı" ve "meslek" arasındaki ilişkiler

Meslek	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çokönemli	oldukça önemli	Toplam
plancılar	7	18	39	52	34	158
mühendis ve mimarlars	3	9	10	22	12	57
teknisyenler	1	2	0	2	1	7
diğerleri	6	4	6	19	8	43
Toplam	17	33	55	95	55	265

Tablo 4.31. "İkili ahlak anlayışı" ve "mesleki deneyim" arasındaki ilişki

Tecrübe	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çokönemli	oldukça önemli	Toplam
0 -9 yıl	5	15	30	35	19	108
10-19 yıl	6	8	17	34	21	90
20 - + yıl	4	10	8	21	15	60
Toplam	15	33	55	90	55	258

Tablo 4.29, 4.30, 4.31 ikili ahlak anlayışı ile belediye türü, meslek ve tecrübe arasındaki ilişkileri ortaya koymaktadır. Analiz sonuçlarına dayanarak bu üç karşılaştırmalı analizin ikili ahlak anlayışına ilişkin önemli bir sonuç ortaya koymadığı söylenebilir.

Tablo 4.32. "İkili ahlak anlayışı"ve "planlama aktörleri"arasındaki ilişki

Planlama aktörleri	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çokönemli	oldukça önemli	Toplam
Serbest çalışan plancılar	4	4	11	12	5	36
yerel yönetimlerde çalışan plancılar	6	17	33	26	17	107
Seçilmişler	4	6	6	22	9	48
Akademisyenler	1	2	3	19	19	45
Müteahhitler	2	4	3	16	5	30
Toplam	17	33	56	95	55	266

Tablo 4.32.'deki en dikkat çeken durum akademisyenlerin nerdeyse %85'inin "ikili ahlak anlayışı"nu "çok önemli" ve "oldukça önemli" bir etik sorun kaynağı olarak görmeleridir.

4.5.1.6. Şehir Plancılarının Şartları

Tablo 4.33. "Şehir Plancılarının Şartları" hakkında istatistikî sonuçlar

	Sıklık	%	Geçerli %
0	8	3,0	3,0
Çok az önemli	45	16,9	16,9
Biraz önemli	49	18,4	18,4
Önemli	93	35,0	35,0
Çok önemli	55	20,7	20,7
Oldukça önemli	16	6,0	6,0
Toplam	266	100,0	100,0

Etik problemlerin kaynağı olarak şehir plancılarının şartları %35'lik oranla "önemli" bir faktör olarak görülmektedir. Ankete katılanların sadece %6'sı bunun "oldukça önemli" bir faktör olduğunu düşünmektedir. Bu sonuçlar ekonomik durumun etik problemler üzerinde oldukça önemli olduğunu göstermekle birlikte, diğer faktörlerle karşılaştırıldığında nispeten daha az etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 4.34. "Şehir plancılarının şartları" ile "belediye türleri" arasındaki ilişki

Belediye türü	Çok az önemli	Biraz önemli	Önemli	Çok önemli	Oldukça önemli	Toplam
Büyükşehir	27	31	61	33	8	164
İl	10	5	14	9	2	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	8	13	18	13	6	60
Toplam	45	49	93	55	16	266

Analizde plancıların koşulları ve belediye türü arasında anlamlı bir ilişkiyi gösteren sonuçlar elde edilememiştir.

Tablo 4.35. Şehir planlarının şartları ile "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek						
Şehir planları	26	29	53	35	10	158
Mühendis ve mimarlar	9	9	21	13	4	57
Teknikerler	2	2	2	0	0	7
Diğerleri	8	9	16	7	2	43
Toplam	45	49	92	55	16	265

Analizde "planların şartları" ve "meslek" arasında anlamlı bir ilişkiyi gösteren sonuçlar elde edilememiştir.

Tablo 4.36. Şehir planlarının şartları ile "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlama aktörleri						
Serbest çalışan planlar	7	5	15	7	2	36
yerel yönetimlerde çalışan planlar	25	19	34	18	5	107
Seçilmişler	7	9	16	10	4	48
Akademisyenler	3	8	14	15	5	45
müteahhitler	3	8	14	5	0	30
Toplam	45	49	93	55	16	266

Analizde "planların şartları" ve "planlama aktörleri" arasında anlamlı bir ilişkiyi gösteren sonuçlar elde edilememiştir.

Tablo 4.37. Şehir planlarının şartları ile "mesleki tecrübe" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Mesleki tecrübe						
0 -9 yıl	20	19	39	21	5	108
10-19 yıl	15	17	28	21	8	90
20 - + yıl	10	11	22	11	3	60
Toplam	45	47	89	53	16	258

Analizde "planların şartları ve "mesleki tecrübe" arasında anlamlı bir ilişkiyi gösteren sonuçlar elde edilememiştir.

4.5.1.7. İmarlı arazi yetersizliği

Tablo 4.38. "İmarlı arazi yetersizliği" hakkında istatistikî sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	7	2,6	2,6
çok az önemli	83	31,2	31,2
biraz önemli	56	21,1	21,1
önemli	61	22,9	22,9
çok önemli	46	17,3	17,3
oldukça önemli	13	4,9	4,9
Toplam	266	100,0	100,0

Etik sorunların kaynağı bağlamında "imarlı arazi yetersizliği"nin önem derecesi incelendiğinde ankete cevap verenlerin üçte biri bu etkeni "çok az önemli" gördüğü, sadece %4,9'unun "oldukça önemli" olarak gördüğü tespit edilmiştir.

Tekeli'ye göre (2008: 60), "ilgili kamu görevlisi, bir toprağı imara açarak , üzerindeki arazi kullanma biçimlerini değiştirerek, yapı yapma haklarını yükselterek, altyapı götürerek o toprakta oluşacak rant miktarını doğrudan yükseltebilir. Ayrıca o kentte üretilen toplam imarlı arsa sayısını düşük tutarak vb. yollarla kıtlık yada mutlak rantları yaratarak kentteki tüm arsa sahiplerinin rantlarını

dolaylı yollardan artırabilir. Kent planlama faaliyetinin, rant oluşturma ve dağıtma faaliyetiyle içiçeliği hem plancı ahlakı hem de plan yapma ahlakı bakımından üzerinde özellikle durulması gereken bir durum yaratmaktadır.”

Tablo 4.39. "İmarlı arazi yetersizliği" ile "belediye türleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Belediye Türü						
Büyükşehir	50	38	42	23	7	164
İl	15	8	10	7	0	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	18	10	9	16	6	60
Toplam	83	56	61	46	13	266

Belediye türleri ile "imarlı arazi yetersizliği" arasındaki ilişki incelendiğinde bu konudaki genel fikrin yönetsel ayrıma çok bağlı olmadığı görülmektedir

Tablo 4.40. "İmarlı arazi yetersizliği" ile "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek						
Şehir plancıları	59	37	36	18	3	158
Mühendis ve mimarlar	11	11	17	13	4	57
Teknikerler	3	1	1	1	1	7
Diğer	10	7	7	13	5	43
Toplam	83	56	61	45	13	265

Meslekler açısından "imarlı arazi yetersizliği"nin algılanması ölçüldüğünde de herhangi bir ayırım tespit edilememiştir.

Tablo 4.41. "İmarlı arazi yetersizliği" ile "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlama aktörleri						
Serbest çalışan plancılar	18	9	5	4	0	36
Yerel yönetimlerde çalışan şehir plancıları	34	23	27	13	5	107
Seçilmişler	12	10	8	13	4	48
Akademisyenler	16	9	12	6	1	45
Müteahhitler	3	5	9	10	3	30
Toplam	83	56	61	46	13	266

Aynı şekilde, planlama aktörlerine göre de bu konuda herhangi bir farklılaşma söz konusu değildir.

Tablo 4.42. "İmarlı arazi yetersizliği" ile "mesleki tecrübe" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Mesleki tecrübe						
0 -9 yıl	35	24	30	15	1	108
10-19 yıl	28	23	20	12	5	90
20 - + yıl	20	8	9	15	6	60
Toplam	83	55	59	42	12	258

Mesleki tecrübeye göre de "imarlı arazi yetersizliği" faktörü bir farklılaşma göstermemektedir.

4.5.1.8. Belediye meclislerinin yapısı ve üyeleri

Tablo 4.43. "Belediye Meclislerinin Yapısı ve Üyeleri" ile ilgili istatistiksel sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
kayıp (boş)	5	1,9	1,9
çok az önemli	10	3,8	3,8
biraz önemli	22	8,3	8,3
önemli	67	25,2	25,2
çok önemli	106	39,8	39,8
oldukça önemli	56	21,1	21,1
Toplam	266	100,0	100,0

Planlamadaki etik problemlerin kaynağı olarak sekiz farklı faktör arasında "belediye meclisinin yapısı ve üyeleri" ele alındığında, ankete katılanların %39,8'inin bunu "çok önemli", %21,1'inin de "oldukça önemli" gördüğü tespit edilmektedir. Bu sonuçlar Türkiye'de yerel yönetimlerin yönetsel yapısının ve yetkilerinin etik problemleri tetiklediğini, diğer bir deyişle planlama konusunda etik problemleri önlemek için belediye meclislerinin yapısının yenilenmesi gerektiğini göstermektedir.

Tablo 4.44. "Belediye Meclislerinin Yapısı ve Üyeleri" ve "Belediye türü" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Belediye türü						
Büyükşehir	4	14	42	66	36	164
İl	2	1	11	18	8	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	4	7	14	22	12	60
Toplam	10	22	67	106	56	266

Yukarıdaki tablo ise, belediye meclisi üyelerinin profil ve yapısının il belediyelerinde diğer belediyelere göre daha önemli bir etik sorun kaynağı olarak görüldüğünü ifade etmektedir.

Tablo 4.45. "Belediye Meclislerinin Yapısı ve Üyeleri" ile "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek						
şehir plancıları	4	8	34	70	38	158
Mühendis ve mimarlar	1	5	17	21	13	57
Teknikerler	1	2	0	3	0	7
Diğer	4	7	16	11	5	43
Toplam	10	22	67	105	56	265

Tablo 4.45., plancılar tarafından belediye meclisi üyelerinin profil ve yapısının diğer mesleklerle nazaran daha önemli bir etik sorun kaynağı olarak algılandığını göstermektedir.

Tablo 4.46. "Belediye meclislerinin yapısı ve üyeleri" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlama aktörleri						
Serbest çalışan plancılar	1	1	4	19	11	36
Yerel yönetimlerde çalışan plancılar	5	11	25	41	21	107
Seçilmişler	2	5	19	14	7	48
Akademisyenler	0	1	13	18	13	45
Müteahhitler	2	4	6	14	4	30
Toplam	10	22	67	106	56	266

Tablo 4.46. meslek gruplarına göre "Belediye Meclislerinin Yapısı ve Üyeleri" hakkındaki değerlendirmedeki farklılaşmaları göstermektedir. Buna göre diğer planlama aktörleriyle

karşılaştırıldığında serbest çalışan plancılar tarafından bu faktörün nispeten daha önemli bir sorun olarak algılandığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.47. "Belediye Meclislerinin Yapısı ve Üyeleri" ile "mesleki tecrübe" arasındaki ilişki

mesleki tecrübe	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
0 -9 yıl	2	10	21	47	25	108
10-19 yıl	3	8	23	36	19	90
20 - + yıl	3	4	21	19	12	60
Toplam	8	22	65	102	56	258

Tablo 4.47.'den anlaşılacağı üzere, etik problemlerin kaynağı olarak "Belediye Meclislerinin Yapısı ve Üyeleri" mesleki tecrübeye göre analiz edildiğinde meslekte geçirilen sürenin algılamada çok az bir farklılaşma meydana getirdiği tespit edilmektedir. 0-9 yıl arasında mesleki tecrübeye sahip olanların yaklaşık %50'sinin bu faktörü "çok önemli" gördüğü, %25'inin ise "oldukça önemli" gördüğü anlaşılmaktadır.

4.5.2. Yerel Yönetimlerin Plan Değişikliklerinde Gözetilen Hususlar

Tablo 4.48. "Yerel Yönetimlerin Plan Değişikliklerinde Gözetilen Hususlar" hakkında istatistikî sonuçlar

	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Doğru olması	266	0	5	3,66	1,234
Yararlı olması	266	0	5	3,57	1,359
Yasal olması	266	0	5	3,87	1,264
Amirin memnuniyeti	266	1	5	2,64	1,523
Halkın memnuniyeti	266	0	5	3,21	1,355
Geçerli N (listwise)	266				

Bu araştırma kapsamında "yerel yönetimlerin plan değişikliklerinde gözetilen hususlar beş başlık (doğru olması, yararlı olması, yasal olması, amirin memnuniyeti, halkın memnuniyeti) altında ele alınmıştır. Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi, plan değişiklikleri Türkiye'de kentsel gelişmeyi yönlendirmede kullanılan temel araçlardan biridir. Bu nedenle de yerel yönetimlerdeki imar konularında görülen etik dışı davranışlara yol açan en önemli etken olarak sayılabilir. Bu beş temel konunun felsefi boyutu uzun zamandır kent plancıları, felsefeciler, kamu yöneticileri ve diğer akademisyenler tarafından farklı platformlarda tartışılmaktadır. Çok kolay olmasa da, bazen uygulama ve inançlar birbirinden farklı olabilmektedir. Burada planlama aktörlerinin planlama faaliyetlerindeki özellikle de plan değişikliklerindeki genel tavırları analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4.48.'de de görüldüğü üzere, yerel yönetimler, plan değişikliklerinde diğer unsurlar arasında öncelikle yasal olmasına, ikinci olarak da "doğru olması"na dikkat etmektedirler. Anketi cevaplayanların pek çoğu doğru olması ile yasal olmasının birbirlerine bağlı unsurlar olduğu ifade etmişlerdir. Diğer bir deyişle, "eğer bir plan yasalara uygun ise aynı zamanda doğrudur ya da tam tersi doğru ise yasalara da uygundur" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4.5.2.1. Doğru olması

Tablo 4.49. "Doğru olması" hakkında istatistiksel sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
kayıp (boş)	3	1,1	1,1
Çok az önemli	15	5,6	5,6
biraz önemli	23	8,6	8,6
önemli	73	27,4	27,4
çok önemli	66	24,8	24,8
oldukça önemli	86	32,3	32,3
Toplam	266	100,0	100,0

Tablo 4.49.'daki verilere göre, %32,3'lük oranla plan değişikliklerinde "doğru olması" unsurunun, ankete katılanlar tarafından "oldukça önemli" olarak nitelendirildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, cevaplayıcıların %52,2'si bu unsuru "çok önemli" olarak değerlendirirken sadece %5,6'sı "çok az önemli" olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Tablo 4.50. "Doğru olması" ile "belediye türü" arasındaki ilişki

Belediye türü	çok az önemli	biraz önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Büyükşehir	8	12	54	39	164
İl	3	9	9	9	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	4	2	10	18	60
Toplam	15	23	73	66	266

Tablo 4.50.'de yer alan sonuçlara göre, genel tavırdan farklı olarak büyükşehirlerde "doğru olması" unsurunun gözetilme düzeyinin "önemli" olarak belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu sonuca göre büyükşehirlerde plan değişikliklerinde diğer unsurların daha fazla önemsendiği yargısına ulaşmak mümkün olabilir.

Tablo 4.51. "Doğru olması" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

Planlama aktörleri	çok az önemli	biraz önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Serbest çalışan planlılar	2	5	15	5	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	3	8	29	33	107
seçilmişler	3	0	6	13	48
akademisyenler	7	7	13	6	45
müteahhitler	0	3	10	9	30
Toplam	15	23	73	66	266

Planlama aktörlerine göre planların doğru ve yasal olması durumu incelediğinde görüşlerin belirli bir ölçüde değiştiği görülmektedir. Seçilmişlerin yarısından fazlası plan değişikliklerinde "doğru olması" unsurunun "oldukça önemli" olduğunu ifade ederken, bu oran diğer aktörlerde %25 civarında saptanmıştır. Bu bir anlamda, plan kararlarının alınmasında ve planların onamasında en yetkili kişiler olarak seçilmişlerin (başkan, belediye meclisi üyeleri vs) kendi uygulamalarının doğru olduğuna inandıklarını yada inanmak istediklerini göstermektedir.

Tablo 4.52. "Doğru olması" ve "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek şehir plancıları	11	17	53	37	38	158
Mühendis ve mimarlar	1	4	11	14	27	57
Teknikerler	1	0	2	1	3	7
Diğer	2	2	7	13	18	43
Toplam	15	23	73	65	86	265

"Doğru olması" unsuru anekete katılanların mesleklerine göre analiz edildiğinde, mesleklere göre tavrıda anlamlı bir farklılaşma tespit edilememiştir.

4.5.2.2. Yararlı olması

Tablo 4.53. "Yararlı olması" hakkında istatistiki sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
kayıp (boş)	11	4,1	4,1
çok az önemli	12	4,5	4,5
biraz önemli	27	10,2	10,2
önemli	64	24,1	24,1
çok önemli	69	25,9	25,9
oldukça önemli	83	31,2	31,2
Toplam	266	100,0	100,0

Planlamada, hazırlanan planların "yararlı olması" dikkate alınması gereken önemli bir husustur. Plan kararlarının toplum tarafından kabul görmesi ve benimsenmesi için planlar ve politikacılar planların "yararlı olması"na özellikle dikkat etmek durmunda kalırlar. Son yıllarda özellikle de kentsel dönüşüm projelerinde seçilmişler plan ve projelerin halk yararına olduğunu hemen her platformda vurgulamaktadırlar.

Buna paralel olarak elde edilen sonuçlar da planlamada "yararlı olması" ilkesinin önemini yansıtmaktadır. Ankete katılanların yarısından fazlası plan değişikliklerinde "yararlı olması" hususunun gözetilmesinin "oldukça önemli" ve "önemli" olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4.54. "Yararlı olması" ve "belediye türü" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Belediye türü Büyükşehir	5	19	43	40	52	164
İl	3	5	13	9	9	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	4	3	8	20	22	60
Toplam	12	27	64	69	83	266

Tablo 4.54., büyükşehir belediyelerinde ve ikinci kademe belediyelerde (ilçe ve belde belediyeleri) il belediyelerine kıyasla "yararlı olması" ilkesinin daha önemsendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4.55. "Yararlı olması" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlama aktörleri Serbest çalışan planlılar	4	8	8	5	10	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	5	8	24	30	34	107
Seçilmişler	1	0	8	16	20	48
Akademisyenler	2	8	16	7	11	45
Müteahhitler	0	3	8	11	8	30
Toplam	12	27	64	69	83	266

Tablo 4.55., planlama aktörlerine göre plan değişikliklerinde "yararlı olması" ilkesinin gözetilme düzeyinde herhangi bir farklılaşma olmadığına, hemen hepsinin görüşlerinin birbirleriyle paralellik gösterdiğine işaret etmektedir.

Tablo 4.56. "Yararlı olması" ve "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek						
Şehir plancıları	10	24	38	42	38	158
Mühendis. ve mimarlar	1	3	14	13	23	57
Teknikerler	0	0	1	0	5	7
Diğer	1	0	11	13	17	43
Toplam	12	27	64	68	83	265

Plan değişikliklerinde "yararlı olması" hususunun gözetilmesi ile meslekler arasında anlamlı bir ilişkiyi gösteren sonuçlar elde edilememiştir.

5.6.2.3. Yasal olması

Tablo 4.57. "Yasal olması" hakkında istatistiksel sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	6	2,3	2,3
çok az önemli	12	4,5	4,5
biraz önemli	15	5,6	5,6
önemli	54	20,3	20,3
çok önemli	69	25,9	25,9
oldukça önemli	110	41,4	41,4
Toplam	266	100,0	100,0

Bu araştırmada "yasal olması" ilkesinin yerel yönetimlerin plan değişikliklerinde birinci derecede gözetilen husus olduğu ortaya çıkmıştır. Yönetimsel bir birim olarak yerel yönetimler yasalar doğrultusunda hareket etmeye zorunda olduklarından böyle bir sonuç çıkması sürpriz değildir. Diğer yandan, bu sonuç giderek artan sayıda medyada çıkan yerel yönetimlerdeki yolsuzluk ve yasadışı davranış haberleriyle bir ölçüde tezat teşkil etmektedir. Tablo 4.57.'de yer alan değerler, ankete katılanların %41,4'ünün plan değişikliklerinde "yasal olması" ilkesinin "oldukça önemli" derecede gözetildiğini bildirdiklerini göstermektedir. Sadece %4,5'i "çok az önemli" seçeneğini işaretleyerek bu konunun neredeyse hiç dikkate alınmadığını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.58. "Yasal olması" ve "belediye türleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Belediye türü						
Büyükşehir	6	7	38	42	66	164
İl	4	5	7	12	13	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	2	3	9	15	31	60
Toplam	12	15	54	69	110	266

Yasallık ilkesinin gözetilme düzeyinin belediyelere göre farklılaşmasını incelediğimizde ikinci kademe belediyelerde daha fazla, il belediyelerinde diğerlerine nispeten daha az önemsendiği görülmektedir. Planlama konusunda Türk hukuki sistemi, il belediyelerine daha esnek ve bağımsız bir yönetsel yapı sağlamaktadır. Tablo 4.58.'deki sonuçlar bu esnekliğin bir yansıması olarak kabul edilebilir.

Tablo 4.59. "Yasal olması" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlama aktörleri						
Serbest çalışan planlar	3	1	14	7	10	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlar	3	3	19	35	45	107
Seçilmişler	2	2	4	9	31	48
Akademisyenler	3	6	9	8	16	45
Müteahhitler	1	3	8	10	8	30
Toplam	12	15	54	69	110	266

Planlama aktörleri açısından plan değişikliklerinde yasallık ilkesinin gözetilmesi incelendiğinde, seçilmişlerin pek çoğu tarafından bu ilkenin "oldukça önemli" derecede gözetildiğine inanıldığı saptanmıştır.

Tablo 4.60. "Yasal olması" ve "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek						
Şehir planları	8	9	38	39	58	158
Mühendis ve mimarlar	2	2	10	18	25	57
Teknikerler	1	0	1	2	3	7
Diğer	1	4	5	9	24	43
Toplam	12	15	54	68	110	265

Mesleklere göre yasallık ilkesinin gözetilmesi duurma incelendiğinde anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

4.5.2.4. Amirin memnuniyeti

Tablo 4.61. "Amirin memnuniyeti" hakkında istatistiki sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
çok az önemli	86	32.3	32.3
biraz önemli	34	12.8	12.8
önemli	68	25.6	25.6
çok önemli	47	17.7	17.7
oldukça önemli	31	11,7	11,7
Toplam	266	100,0	100,0

Tablo 4.61.'e göre, ankete katılanlar tarafından yerel yönetimlerdeki plan değişikliklerinde "amirin memnuniyeti" hususunun %32,3'lük oranla "çok az önemli" olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 4.62. "Amirin memnuniyeti" ve "belediye türleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Belediye türü						
Büyükşehir	48	16	37	31	22	164
İl	14	3	11	8	3	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	24	6	13	8	6	60
Toplam	86	25	61	47	31	266

Tablo 4.63. "Amirin memnuniyeti" ve "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek						
Şehir plancıları	44	15	40	34	18	158
Mühendis ve mimarlar	22	2	14	8	8	57
Teknikerler	2	1	2	1	0	7
Diğer	18	7	4	4	5	43
Toplam	86	25	60	47	31	265

Yukarıda yer alan tablolarda (tablo 4.62, 4.63) yerel yönetimlerdeki plan değişikliklerinde "amirin memnuniyeti" hususundaki düşüncede belediye türlerine, planlama aktörlerine ve mesleklere göre bir farklılaşma olmadığına işaret etmektedir.

4.5.2.5. Halkın memnuniyeti

Tablo 4.64. "Halkın memnuniyeti" hakkında istatistiki sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	7	2,6	2,6
Çok az önemli	28	10,5	10,5
biraz önemli	37	13,9	13,9
önemli	81	30,5	30,5
çok önemli	55	20,7	20,7
oldukça önemli	58	21,8	21,8
Toplam	266	100,0	100,0

"Halkın memnuniyeti" yerel yönetimlerdeki plan değişikliklerinde gözetilen bir diğer önemli husus olmakla birlikte, araştırma kapsamında ele alınan beş temel husus arasında birinci derecede önemsenen bir unsur olmadığı ortaya çıkmıştır. Anket sonuçlarına göre, katılımcıların %30,5'i halkın memnuniyetininin "önemli", %21,8'i "oldukça önemli", %20,7'si "çok önemli", %13,9'u "biraz önemli" ve %10,1'i "çok az önemli" olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 4.65. "Halkın memnuniyeti" ve "belediye türü" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Türü belediye						
Büyükşehir	17	25	52	32	35	164
İl	6	4	14	10	6	42
İkinci kademe (ilçe-belde)	5	8	15	13	17	60
Toplam	28	37	81	55	58	266

Tablo 4.66. "Halkın memnuniyeti" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Planlama aktörleri						
serbest çalışan planlılar	8	5	10	6	7	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	7	15	36	22	24	107
Seçilmişler	3	4	13	13	12	48
Akademisyenler	9	10	11	7	7	45
Müteahhitler	1	3	11	7	8	30
Toplam	28	37	81	55	58	266

Tablo 4.67. "Halkın memnuniyeti" ve "meslek" arasındaki ilişki

	çok az önemli	biraz önemli	önemli	çok önemli	oldukça önemli	Toplam
Meslek						
Şehir plancısı	19	28	47	33	28	158
Mühendis ve mimarlar	4	3	22	10	16	57
Teknikerler	0	1	1	2	2	7
Diğer	5	5	11	9	12	43
Toplam	28	37	81	54	58	265

Tablo 4.65, 4.66 ve 4.67'deki çapraz tablolar (cross-tab) belediye türü, meslek ve planlama aktörleri açısından halkın memnuniyetine dair anlamlı ve spesifik bir sonuç ortaya çıkmadığına işaret etmektedir.

4.5.3. Plancıların Etik Olarak Uygun Görmediği Bir İşle İlgili Tavrıları

Tablo 4.68. "Plancıların etik olarak uygun görmediği bir işle ilgili tavrıları" hakkında istatistiki sonuçlar

	N	Minimum	Max.	Ortalama	Std. Sapma
İstifa etmek	266	0	5	2,26	1,628
İşi yapmamak	266	0	5	2,75	1,907
İşi sürüncemede bırakma	266	0	5	1,58	1,242
İşi sorgulamadan yapma	266	0	5	1,30	1,119
İşi yapmamakta ısrar etm.	266	0	5	3,89	1,571
İkna etmek	266	0	5	4,27	1,287
Geçerli N (listwise)	266				

Bu araştırmada katılımcıların "etik olarak uygun görmediği bir işle ilgili plancıların tutumunun nasıl olması gerektiği" konusundaki görüşlerini analiz etmeye çalıştık. Toplam altı seçenek arasında "ikna etme (etik dışı davranışa girilmemesi için meslektaşlarını ve yöneticileri ikna etmeye çalışmalıdır)" en fazla savunulan görüş olmuş, bunu sırasıyla "iş yapmamakta ısrar etmek", "iş yapmamak", "istifa etmek", "iş sürüncemede bırakmak" ve "iş sorgulamadan yapmak" görüşleri izlemiştir.

Planlama yaklaşımlarındaki değişimlere bağlı olarak plancıların da rolleri değişmektedir. Elde edilen bu sonuçlar, ankete katılanların, plancıları bütün meslek grupları arasında uzlaşmacı bir pozisyonda gördüklerine de işaret edebilmektedir.

"İş sorgulamadan yapma" ise pek çok katılımcı tarafından kabul edilemez bir tavır olarak görülmüştür. Bu durum aynı zamanda, tüm katılımcılar tarafından, plancıların etik dışı uygulamalar karşısında ellerinden geldikince mücadele etmesi gerektiğinin düşünüldüğünü göstermektedir.

4.5.4. Yaptırım

Etik olmayan davranışlar ve uygulamalar içindeki bir plancıya karşı nasıl bir yaptırım uygulanmalıdır?" sorusuna verilen cevaplar tablo 69'da gösterilmektedir. Tabloya göre, katılımcıların yaklaşık yarısının "kınama cezası" verilmesi yönünde görüş bildirdiği, %41'inin "istifa etmesi" gerektiğini düşündüğü, kalanlarının ise "uyarı cezası" verilmesi ya da "herhangi bir ceza" verilmemesi yönünde görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar aynı zamanda, meslek onurunun korunması için yaptırım uygulanması gerektiği hususunda da genel bir eğilimi yansıtmaktadır.

Tablo 4.69. "Yaptırım" hakkında istatistiki sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	3	1,1	1,1
İşten çıkarma/meslekten men	109	41,0	41,0
Kınama cezası	123	46,2	46,2
Uyarı-hafif bir ceza	23	8,6	8,6
Herhangi bir yaptırım uygulanmamalı	8	3,0	3,0
Toplam	266	100,0	100,0

4.5.5. Yerel düzeyde planlama etiği hakkındaki diğer tavır ve düşünceler

Planlamayla ve yerel yönetimlerin yetkileri ile ilgili olarak katılımcılara, gündemdeki konulardaki tavır ve düşünceleri hakkında birtakım başka sorular da yöneltilmiştir. Son yıllarda Türk kamu sisteminde yerel yönetimlerin yetkilerini artırma yönünde bir eğilim söz konusudur. Buna bağlı olarak, özellikle de Koruma Kurullarının görüşleri, bürokratik gecikmeler, planlama üzerindeki baskı grupları, şeffaflık gündemdeki belli başlı konuları oluşturmakta olup, tüm bu konuların planlama bağlamında etik bir boyutu bulunmaktadır.

Tablo 4.70. "Etik açıdan planlama ve yönetim konularındaki tavır ve düşünceler" hakkında istatistikî sonuçlar

Etik açıdan planlama ve yönetim konularındaki tavır ve düşünceler	N	Min.	Max.	Ortalama	Std. Sapma
Yerel yönetimlerin plan kararlarında toplumun zayıf kesimlerinin refah düzeyini artırma çabaları	263	1	8	2,62	1,311
Yerel yönetimler kamuoyunu planlama kararları ile ilgili bilgilendirmesinin yeterliliği	264	1	5	2,65	1,314
Koruma Kurulları kentlerin gelişiminde etkinliği	261	1	5	3,30	1,211
Koruma alanlarının genişlemesi yerel hizmetlerin/kentlerin gelişimini etkilemesi	260	1	5	2,17	1,299
Koruma kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere verilmesi	260	1	5	2,52	1,503
Plan değişikliklerinde önceki plan müellifinin görüşünün alınması	259	1	5	2,32	1,378
Ayrımcılık	261	1	5	2,86	1,464
Planlamada çok fazla yetkili kuurmun olması	263	1	5	3,24	1,315
Planların halkın yararına hizmet etmesi	264	1	5	2,90	1,234
Bireysel çıkarların etkisi	265	1	5	3,11	1,361
Müteahhitlerin etkisi	263	1	5	2,80	1,360
Siyasi çıkarların/partizanca kaygıların etkisi	263	1	5	3,07	1,434
Planlama (iş) sırasında hediye alma	261	1	5	2,23	1,389
Planlama (iş) bitiminde hediye alma	260	1	5	1,72	1,197

4.5.5.1. Yerel yönetimlerin plan kararlarında, toplumun zayıf kesimlerinin refah düzeyini artırma çabaları

Tablo 4.71. "Yerel yönetimlerin plan kararlarında, toplumun zayıf kesimlerinin refah düzeyini artırma çabaları" hakkında istatistikî sonuçlar

Refah düzeyini artırıyor	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0 kesinlikle katılmıyor	2	0,8	0,8
katılmıyor	60	22,6	22,6
fikri yok	75	28,2	28,3
katılıyor	29	10,9	10,9
kesinlikle katılıyor	30	11,3	11,3
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Tablo 4.71.'e göre, ankete katılanların yarısı yerel yönetimlerin plan kararlarında yoksullar ve mülksüzler gibi toplumun sosyo-ekonomik olarak zayıf kesimlerinin refah düzeyini artırma çabaları hakkında olumsuz görüş bildirmiştir. Toplumun zayıf kesimlerin refah düzeyi, onların yaşadıkları çevrenin rehabilite edilmesi ile sağlanabilir. Altyapı hizmetleri götürerek bu bölgelerin rehabilite edilmesi ve birtakım kentsel yenileme projelerinin uygulanması yerel yönetimlerin yapması gereken başlıca hizmetler olarak görülür. Ne yazık ki, bu tür yatırımlar yerel yönetimler tarafından getirisi düşük hizmetler olarak algılandığından genellikle yüksek rant sağlayacak kentsel dönüşüm projelerini uygulama yönünde bir eğilim mevcuttur. Planlama etiği boyutuyla bu tür eşitliksiz uygulamalar

kentlerde başka sorunların baş göstermesine yol açabilmektedir.(toplumsal ayrışmalar/çatışmalar, çevre kirliliği vb.)

Tablo 4.72. "Refah" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	M	kesinlikle			kesinlikle		Toplam
		katılmıyor	katılmıyor	fikri yok	katılıyor	katılıyor	
Planlama aktörleri	0	14	11	8	0	2	36
Serbest çalışan plancılar	1	23	30	28	14	10	106
Yerel yönetim plancıları	1	4	8	14	9	12	48
Seçilmişler	0	12	16	11	4	2	45
Akademisyenler	0	7	10	7	2	4	30
Müteahhitler	2	60	75	68	29	30	265

Planlama aktörlerine göre, yerel yönetimlerin toplumun sosyo-ekonomik olarak zayıf kesimlerinin refah düzeyini artırma çabaları olup olmadığını incelediğimizde, seçilmişlerin diğer aktörlerin aksine, neredeyse %40'lık bir oranla bu konuda olumlu görüş bildirmiş olmaları ilginç bir sonuç olarak görülebilir.

4.5.5.2. Yerel yönetimlerin planlama kararları hakkında kamuoyunu düzenli ve etkin bir şekilde bilgilendirip bilgilendirmedikleri

Plan kararları hakkında vatandaşların ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının düzenli ve etkin bir şekilde bilgilendirilmesi "şeffalık" ve "halk katılımı" kavramları açısından önemli bir uygulamadır. Bu aynı zamanda yerel düzeyde halkın planlamaya güvenmesi ve etik problemlerin azaltılması için de önemli bir unsurdur. Bu bağlamda, Türk hukuk sisteminin çok iyi düzenlenmiş olduğunu söylemek ne yazık ki mümkün değildir. Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi, planların onaylandıktan sonra halka duyurulması için bir ay süreyle belediyelerde askıya çıkarılması zorunluluğu bulunmaktadır. Şayet vatandaşların plana itirazları olursa bu yasal süre içinde belediyeye başvurmaları, belediyenin ise iki hafta içinde bu itirazları değerlendirerek sonuca bağlaması gerekmektedir.

Bu süreci halkın bilgilendirmesi açısından değerlendirdiğimizde son derece zayıf ve etkin olmayan bir bilgilendirme yöntemi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu nedenle halkın planlama konularındaki duyarlılıklarını, farkındalıklarını ve katılımlarını artırmak için başka yöntemlerin uygulanması gerektiği açıktır. Anketin bu bölümünde, katılımcılara yerel yönetimlerin halkın bilgilendirmesi konusundaki faaliyetlerinin etkin ve yeterli olup olmadığı konusundaki görüşleri sorulmuştur.

Tablo 4.73. "Yerel yönetimlerin planlama kararları hakkında kamuoyunu düzenli ve etkin bir şekilde bilgilendirip bilgilendirmedikleri" hakkında istatistikî sonuçlar

	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	1	0,4	0,4
kesinlikle katılmıyor	66	24,8	24,9
katılmıyor	64	24,1	24,2
fikri yok	59	22,2	22,3
katılıyor	47	17,7	17,7
kesinlikle katılıyor	28	10,5	10,6
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Tablo 4.73.'deki sonuçlara göre ankete katılanların yarısı yerel yönetimlerin planlar konusundaki bilgilendirmesinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 4.74. "Planlar konusunda bilgilendirme" ve "belediye türleri" arasındaki ilişki

Belediye türü	kesinlikle				kesinlikle katılıyor	Toplam
	katılmıyor	katılmıyor	fikri yok	katılıyor		
Büyükşehir	48	43	34	22	16	163
İl	10	9	8	11	4	42
İkinci-kademe (ilçe-belde)	8	12	17	14	8	60
Toplam	66	64	59	47	28	265

Belediyelere göre planlar konusunda halkın bilgilendirilmesini sorguladığımızda ikinci kademe belediyelerde (ilçe ve belde belediyeleri) çalışanların görüşlerinin diğerlerinden bir miktar farklılaştığı, sadece %13'ünün bilgilendirmenin yetersiz olduğunu düşündükleri görülmüştür.

4.5.5.3. Koruma Kurullarının kentlerin gelişimindeki etkileri

Anketin bu bölümünde "koruma kurullarının kentlerin gelişimindeki etkileri" hakkında ne düşünüldüğünü inceledik. Merkezi idarenin bir kurumu olarak koruma kurulları her türlü koruma alanında (sit alanlarında) planların ve restorasyon projelerinin onaylanmasıyla ve yapılaşma izni verilmesiyle yükümlüdürler. Merkezi idarenin bir kurumu olmasına rağmen özerk bir yapısı olan koruma kurulları planlama, mimarlık, hukuk ve koruma konularında uzman akademisyenlerden oluşan bir üye profiline sahiptirler. Yerel yönetimler koruma alanlarında koruma kurulunun izni olmadan uygulama yapamazlar. Bu nedenle planlamayla ilgili konularda zaman zaman kurul ile belediyeler arasında çatışmalar yaşanabilmekte, belediyeler kurulları yatırımlara engel olmakla, kurullar ise belediyeleri etik dışı hareket etmekte suçlayabilmektedirler.

Tablo 4.75. "Koruma Kurullarının kentlerin gelişimindeki etkileri" hakkında istatistikî sonuçlar

Koruma kurullarının etkisi	Sıklık	%	Geçerli %
0	4	1,5	1,5
kesinlikle katılmıyor	25	9,4	9,4
katılmıyor	40	15,0	15,1
fikri yok	75	28,2	28,3
katılıyor	73	27,4	27,5
kesinlikle katılıyor	48	18,0	18,1
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	0,4	
Toplam	266	100,0	

Tablo 4.75.'e göre, ankete katılanların %28,2'si koruma kurullarının kentnin gelişmesinde etkili olmadığını düşünmektedir.

4.5.5.4. Koruma Kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi

Yukarıda değinilen hususlar bağlamında, anketin bu bölümünde katılımcılara "koruma kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesinin planlama açısından olumlu olup olmayacağı" yönündeki görüşleri sorulmuştur

Tablo 4.76. "Koruma Kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi" hakkında istatistiki sonuçlar

Koruma kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere devri	Sıklık	%	Geçerli %
0	5	1,9	1,9
kesinlikle katılmıyor	100	37,6	37,7
Katılmıyor	42	15,8	15,8
fikri yok	44	16,5	16,6
Katılıyor	31	11,7	11,7
kesinlikle katılıyor	43	16,2	16,2
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Katılımcıların %37,7'si kesinlikle koruma kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesine karşı olduklarını, bunun planlama açısından olumsuz sonuçlar doğuracağını bildirmişlerdir.

Tablo 4.77. "Koruma Kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi" ve "planlama aktörleri"arasındaki ilişki

	kesinlikle katılmıyor	katılmıyor	fikri yok	katılıyor	kesinlikle katılıyor	Toplam
Planlama aktörleri						
Serbest çalışan planlılar	23	3	5	1	3	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlılar	37	23	19	12	13	106
Seçilmişler	4	9	11	11	13	48
Akademisyenler	34	4	3	0	3	45
Müteahhitler	2	3	6	7	11	30
Toplam	100	42	44	31	43	265

Araştırma kapsamında anket yapılan planlama aktörlerinin "Koruma Kurullarının yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi" konusundaki görüşleri incelendiğinde özellikle de akademisyenlerin ve serbest çalışan planlıların koruma kurulları yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesine karşı oldukları, akademisyenlerin yerel yöneticilere özellikle de küçük yereleşimlerdeki ve rantın yüksek olduğu yerlerdeki yöneticilere güvenlerinin son derece düşük olduğu tespit edilmiştir.

4.5.5.5. Koruma alanlarının genişlemesinin yerel hizmetler üzerindeki etkisi

Anketimizde koruma ile ilgili konular üzerinde özellikle durulmuştur. Bu bağlamda çevre ve koruma etiği ile ilgili olarak koruma alanlarının genişlemesinin kentin gelişmesinde olumlu olup olmayacağı konusu sorgulanmıştır.

Tablo 4.78. "Koruma alanlarının genişlemesi" hakkında istatistiki sonuçlar

Koruma alanlarının genişlemesinin yerel hizmetler üzerindeki etkisi	Sıklık	%	Geçerli %
0	5	1,9	1,9
kesinlikle katılmıyor	111	41,7	41,9
katılmıyor	59	22,2	22,3
fikri yok	47	17,7	17,7
katılıyor	20	7,5	7,5
kesinlikle katılıyor	23	8,6	8,7
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Elde edilen sonuçlar ankete katılanların çoğunluğunun (%64,2) koruma alanlarının genişlemesinin yerel hizmetleri olumsuz etkileyeceği görüşüne katılmadıkları, diğer bir deyişle bu alanların her koşulda mutlaka korunması gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Tablo 4.79. "Koruma alanlarının genişlemesi" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

Planlama aktörleri	kesinlikle katılmıyor		fikri yok	katılıyor	kesinlikle katılıyor		Toplam
	katılmıyor	katılıyor			katılmıyor	katılıyor	
Serbest çalışan plancılar	16	10	6	4	0		36
Yerel yönetimlerde çalışan plancılar	43	25	21	5	8		106
Seçilmişler	9	11	12	4	11		48
Akademisyenler	37	5	2	0	1		45
Müteahhitler	6	8	6	7	3		30
Toplam	111	59	47	20	23		265

Planlama aktörleri açısından konuyu ele aldığımızda, plancıların ve akademisyenlerin büyük çoğunluğu koruma alanlarının genişletilmesini desteklemesine karşın seçilmişlerin cevaplarının genelde belirli bir görüş üzerinde yoğunlaşmadığı, bunu destekleyen ve desteklemeyenlerin oranlarının hemen hemen eşit olarak dağıldığı görülmüştür.

4.5.5.6. Plan değişikliklerinde önceki plan müellifinin uygun görüşünün alınması

1999 ve 2005 yılları arasında her türlü plan değişikliğinde daha önceki plan müellifinin uygun görüşünün alınması "Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik"e eklenen bir madde ile yasal bir zorunluluk olarak belirlenmişti. Bu hükmün getirilmesindeki temel amaç, planın bir "eser" niteliği taşıması nedeniyle, plan bütünlüğünü bozacak nitelikte gereksiz plan değişikliklerinin önüne geçilmek istenmesi idi. Ne yazık ki, uygulamada, belirlenen bu amaç doğrultusunda hareket etmek mümkün olmamış, bazı problemler ve çatışmalar başgöstermiştir. Ankette katılımcıların bu konudaki görüşleri de sorgulanmıştır.

Tablo 4.80. "Plan değişikliklerinde önceki plan müellifinin uygun görüşünün alınması" hakkında istatistikî sonuçlar

Plan müellifinin görüşünün alınması hakkında yasal hükmün kaldırılması	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	6	2,3	2,3
kesinlikle katılmıyor	108	40,6	40,8
katılmıyor	43	16,2	16,2
fikri yok	53	19,9	20,0
katılıyor	28	10,5	10,6
kesinlikle katılıyor	27	10,2	10,2
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Elde edilen sonuçlar katılımcıların yarısından fazlasının yönetmelikteki bu hükmün kaldırılmasına "oldukça karşı" olduklarını ve bu yasal düzenlemenin gereğine inandıklarını göstermektedir.

Tablo 4.81. "Plan değişikliklerinde önceki plan müellifinin uygun görüşünün alınması ve"planlama aktörleri"arasındaki ilişki

Planlama aktörleri	kesinlikle katılmıyor	katılmıyor	fikri yok	katılıyor	kesinlikle katılıyor	Toplam
Serbest çalışan planlar	10	8	9	4	5	36
Yerel yönetimlerde çalışan planlar	51	17	15	9	11	106
Seçilmişler	15	5	11	8	8	48
Akademisyenler	29	7	7	1	0	45
Müteahhitler	3	6	11	6	3	30
Toplam	108	43	53	28	27	265

Planlama aktörlerine göre bu yasal hükmün kaldırılması konusunda belirli bir farklılaşma saptanmamıştır.

4.5.5.7. Ayrımcılık (hemşehricilik ve cinsiyet)

Her türlü ayrımcılık etik sorun teşkil etmekle birlikte yerel yönetimlerdeki planlama konusunda iki temel ayrımcılık türü,- hemşehricilik ve cinsiyet ayrımcılığı- öne çıkmaktadır.

Tablo 4.82. "Ayrımcılık" hakkında istatistiki sonuçlar

Ayrımcılık	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	4	1,5	1,5
kesinlikle katılmıyor	67	25,2	25,3
katılmıyor	50	18,8	18,9
fikri yok	44	16,5	16,6
katılıyor	52	19,5	19,6
kesinlikle katılıyor	48	18,0	18,1
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Tablo 4.82.'ye göre, ankete katılanların %44,2'si yerel yönetimlerde hemşehricilik ve cinsiyet ayrımcılığı yapılmadığı görüşündedir. Cevaplayıcıların %37,7'si ise bu tür ayrımcılıkların yapıldığını ifade etmektedir. Bu oran etik açıdan dikkate alınmalıdır.

4.5.5.8. Planlamada çok fazla yetkili kurumun bulunması

İkinci bölümde belirtildiği üzere, Türkiye'deki planlama sistemi oldukça karmaşık olup plan kararlarından, onayından, uygulamasından sorumlu pek çok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bu yapılanma zaman zaman merkezi ve yerel yönetim kurumları arasında çatışmalara, görüş ayrılıklarına ve etik sorunların artışına yol açabilmektedir.

Tablo 4.83. "Planlamada çok fazla yetkili kurumun bulunması" hakkında istatistiki sonuçlar

Planlamada çok fazla yetkili kurumun bulunması	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	2	0,8	0,8
kesinlikle katılmıyor	37	13,9	14,0
katılmıyor	38	14,3	14,3
fikri yok	68	25,6	25,7
katılıyor	66	24,8	24,9
kesinlikle katılıyor	54	20,3	20,4
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	0,4	
Toplam	266	100,0	

Cevaplayıcıların %45,3'ü planlama konusunda çok fazla yetkili kurumun olmasının etik sorunlara yol açtığını düşünürken, %28,3'ü ise buna katılmamaktadır.

4.5.5.9. Planların halkın yararına hizmet edip etmediği

Kamu etiğinin konuları arasında yer alan halk yararı/kamu yararı kavramı uzun yıllardır planlama literatüründe de yoğun olarak tartışılan bir konudur. Bu tartışmalar genellikle plancıların rolleri ve planlama yaklaşımları üzerinde odaklanmaktadır. Yerel yönetimler halkın ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü kuruluşlardır. Halkın yararını sağlamakla ilgili temel kural ve prensipler nelerdir? Bu soruların planlama literatüründeki cevapları ne yazık ki net değildir. Dolayısıyla, bu konudaki etik problemler daha çok kişisel algılamalara, politik görüşlere ve ekonomik duruma göre şekillenmektedir. Katılımcılara yerel yönetimlerin yapmış oldukları plan değişikliklerinin halkın yararına hizmet edip etmediği sorulmuştur.

Tablo 4.84. "Planların halkın yararına hizmet edip etmediği" hakkında istatistikî sonuçlar

Planların halkın yararına hizmet edip etmediği	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	1	0,4	0,4
kesinlikle katılmıyor	36	13,5	13,6
katılmıyor	70	26,3	26,4
fikri yok	80	30,1	30,2
katılıyor	41	15,4	15,5
kesinlikle katılıyor	37	13,9	14,0
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	0,4	
Toplam	266	100,0	

Tablo 4.84.'te yer alan sonuçlar, katılımcıların %40'ının, yerel yönetimlerin yaptığı plan değişikliklerinin halkın yararına hizmet etmediğini düşündüklerini göstermektedir. Kararsız (nötr) katılımcıları da eklersek bu oran %70,2'ye çıkmaktadır. Bu oranlar plan değişikliklerinde halkın yararının gözetilmesi yönünde bir probleme işaret etmektedirler.

4.5.5.10. Yerel düzeydeki planlarda bireysel çıkarların etkisi

Planlamanın, bir kamu işi olarak, genellikle kamu yararına hizmet ettiği düşünülür. Bu bağlamda planlama sürecinde bireysel çıkarlar dikkâte alınmadan planlar hazırlanmaya çalışılır. Kamu yararının göz ardı edilmesi ise doğrudan doğruya bir etik problem teşkil edebilir. Elbette ki, gelişmeyi ve kalkınmayı yönlendiren planlar bireysel çıkarlara da hizmet etmiş olabilir. Burada temel soru o plan kararının getirilmesinde temelde bireysel çıkarların mı yoksa kamu yararının mı esas alındığıdır.

Tablo 4.85. "Yerel düzeydeki planlarda bireysel çıkarların etkisi" hakkında istatistikî sonuçlar

Bireysel çıkarların etkisi	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
kesinlikle katılmıyor	45	16,9	17,0
katılmıyor	48	18,0	18,1
fikri yok	55	20,7	20,8
katılıyor	68	25,6	25,7
kesinlikle katılıyor	49	18,4	18,5
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Tablo 4.85.'te yer alan sonuçlar, ankete katılanların %44,2'sinin yerel yönetimlerin plan kararlarının bireysel çıkarlara hizmet ettiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır. Konuyu planlama aktörleri açısından incelediğimizde Tablo 4. 85'teki sonuçlar elde edilmiştir

Tablo 4.86: "Bireysel çıkarlar" ve "planlama aktörleri" arasındaki ilişki

	kesinlikle				kesinlikle	
	katılmıyor	katılmıyor	fikri yok	katılıyor	katılıyor	Toplam
Planlama aktörleri						
Serbest çalışan plancılar	4	5	5	14	8	36
Yerel yönetimlerde çalışan plancılar	27	26	22	18	13	106
Seçilmişler	7	10	17	8	6	48
Akademisyenler	2	4	7	19	13	45
Müteahhitler	5	3	4	9	9	30
Toplam	45	48	55	68	49	265

Yukarıda yer alan tabloda en dikkât çeken husus, şehir plancılarının, akademisyenlerin ve müteahhitlerin yarısından fazlası yerel yönetimlerin plan kararlarında bireysel çıkarların etkili olduğu yönünde görüşe sahip iken, seçilmişler arasında bu fikre sahip olanların nispeten daha az olduğudur. Bu sonuç büyük ihtimalle seçilmişlerin, planlama sürecinde karar alan ve onaylayan konumunda olmalarından kaynaklanmaktadır.

4.5.5.11. "Yerel düzeydeki planlarda müteahhitlerin etkisi"

Genellikle, planlamadaki çıkar gruplarından olan müteahhitlerin plan kararları üzerinde oldukça etkili olduğu yönünde hakim bir görüş bulunur. Anketin bu bölümünde katılımcılara müteahhitlerin planlamadaki etkileri hakkındaki görüşleri sorulmuştur.

Tablo 4.87. "Yerel düzeydeki planlarda müteahhitlerin etkisi" hakkında istatistiki sonuçlar

Müteahhitlerin Planlardaki Etkisi	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	2	,8	,8
kesinlikle katılmıyor	63	23,7	23,8
katılmıyor	53	19,9	20,0
fikri yok	53	19,9	20,0
katılıyor	62	23,3	23,4
kesinlikle katılıyor	32	12,0	12,1
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Ancak anketlerden elde edilen sonuçlar bu konudaki genel görüşü yansıtmamaktadır. Katılımcıların %35,5'i müteahhitlerin plan kararları üzerinde etkili olduklarını belirtirken, %43,8'i etkili olmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

4.5.5.12. Yerel yönetimlerin planlarında siyasî çıkarların etkisi

Politik birer aktör olarak yerel yöneticiler zaman zaman siyaset dışı davranma konusunda başarısız olmaktadır. Bu nedenle siyasî çıkarlar plan kararlarını ve uygulamalarını da etkilemektedir.

Tablo 4.88. "Planlarda siyasî çıkarların etkisi" hakkında istatistiki sonuçlar

Siyasî çıkarların etkisi	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	2	,8	,8
kesinlikle katılmıyor	55	20,7	20,8
katılmıyor	41	15,4	15,5
fikri yok	53	19,9	20,0
katılıyor	59	22,2	22,3
kesinlikle katılıyor	55	20,7	20,8
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Her ne kadar, siyasî çıkarların planlamayı doğrudan doğruya etkilediği yönünde genel bir görüş hakimse de, araştırmada elde edilen bulgular bu yargıyı desteklememektedir. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, konu hakkında her türlü görüş eşit bir dağılım göstermektedir. Bununla birlikte, siyasî çıkarların plan kararlarında etkili olmadığını düşünenlerin oranı %36,3'tür. Dolayısıyla da, "yerel yönetimlerin plan kararlarında siyasî çıkarlar etkili değildir" şeklinde bir yargıya varmak mümkün değildir.

4.5.5.13. Planlama (iş) bitiminde hediye (çiçek ve çikolata gibi) almak

Webster'in Üçüncü Yeni Uluslararası Sözlüğünde, hediye "bir kimsenin diğerine herhangi bir karşılık beklemezsizin gönüllü olarak verdiği şey" olarak tanımlanmaktadır (sf: 953). Hediyein mahiyeti maddi olabileceği gibi psikolojik ve sembolik de olabilir. Hediye alan kişi bunun bir hediye olduğunun bilincindedir ve ona göre kabul eder. Hediye alan kişi tarafından hediye konusunda önceden belirtilmiş bir istek bulunmaz. Ayrıca, hediye alan kişinin gelecekte bu hediyein bedelini ödemek gibi bir mecburiyeti de yoktur (Gove, 1993).

Bu araştırmada pilot anketler sırasında hediye alınmasının etik olup olmadığı sorusu sorulduğunda tüm katılımcıların kesin bir ifade ile bunun etik dışı bir davranış olduğunu ifade ettikleri ancak bazılarının hediyein mahiyetinin ne olduğunu sordukları ve çiçek ve çikolata gibi hediyeler konusunda çekimser davrandıkları görülmüştür. Bu nedenle sonraki anketlerde soru " hediye olarak çiçek ve çikolata alınması" ile sınırlandırılmıştır.

Tablo 4.89. "Planlama (iş) bitiminde hediye (çiçek ve çikolata gibi) almak" hakkında istatistiki sonuçlar

İş sırasında hediye almak	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	4	1,5	1,5
kesinlikle katılmıyor	121	45,5	45,7
katılmıyor	42	15,8	15,8
fikri yok	41	15,4	15,5
katılıyor	32	12,0	12,1
kesinlikle katılıyor	25	9,4	9,4
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Tablo 4.89'da yer alan verilere göre, ankete katılanların büyük bölümü iş bitiminde çiçek ve çikolata gibi hediyelerin alınmasını etik bir sorun olarak nitelendirmiş, sadece %21,5'i bunda etik bir sorun olmadığını ifade etmiştir.

4.5.5.14. Planlama (iş) sırasında hediye (çiçek ve çikolata gibi) almak

Tablo 4.90. "Planlama (iş) sırasında hediye (çiçek ve çikolata gibi) almak" hakkında istatistiki sonuçlar

İş bitiminde hediye almak	Sıklık	Oran	Geçerli Oran
0	5	1,9	1,9
kesinlikle katılmıyor	173	65,0	65,3
katılmıyor	34	12,8	12,8
fikri yok	21	7,9	7,9
katılıyor	18	6,8	6,8
kesinlikle katılıyor	14	5,3	5,3
Toplam	265	99,6	100,0
Kayıp (boş)	1	,4	
Toplam	266	100,0	

Soru hakkında ankete katılanların büyük bölümünün iş sırasında –çiçek ve çikolata bile olsa– hediye alınmasını etik dışı buldukları tespit edilmiştir.

4.6. Ankette Planlama Aktörlerine Özel Olarak Yöneltilen Ek Sorular

Akademisyenlere, danışmanlık sistemi, bilirkişilik, üniversite ve yerel yönetim işbirliği ve planlama eğitimi konularında görüşleri sorulmuştur. Bu bağlamda; akademisyenlerin, "bilirkişilik mekanizmasında etik sorunlar vardır", "akademisyenlerin yerel yönetimlere verdikleri hizmetlerde etik sorunlar ortaya çıkmaktadır", "planlamada yerel yönetim-üniversite işbirliği etik sorunları azaltır", "etik sorunların azaltılması için lisans düzeyinde etikle ilgili dersler artırılmalıdır", "yerel yönetimlere danışmanlık hizmeti veren akademisyenler yerel yöneticilerin partizanca, yanlı, etik olmayan baskı ve yönlendirmelerine maruz kalmaktadır", "yerel yönetimlerin planlarında şehircilik ilke ve esasları açısından karşı çıkılması gereken değişiklikler çok sayıdadır" yargıları hakkındaki düşünceleri alınmıştır.

İstatistiksel sonuçlara göre; akademisyenlerin etik konusunda lisans düzeyinde derslerin artırılması gerektiğini savundukları (ortalama: 4,24) görülmüştür. Gerçekten de, şehir ve bölge planlama bölümlerindeki dersler incelendiğinde sadece tek bir bölümde etik konusunda zorunlu ders olduğu (Selçuk Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde) tespit edilmiştir. Yerel yönetim ve üniversite arasındaki işbirliğinin planlamadaki etik sorunları azaltabileceği, aynı zamanda yerel yönetimlere danışmanlık hizmeti veren pek çok akademisyenin etik dışı ve politik baskılara ve başkanlar tarafından yönlendirmelere maruz kaldıkları (ortalama: 4,04) ifade edilmiştir.

Müteahhitlere yöneltilen ek sorular ise Toplu Konut İdaresi (TOKİ)'nin ve KİPTAŞ'ın uygulamaları ve belediye başkanlarının ekstra talepleri hakkındadır. İstatistiksel sonuçlara göre, müteahhitlerin büyük bir kısmı "yerel yönetimlerde yapılaşmaların TOKİ ve KİPTAŞ gibi kuruluşlarca yüklenilmesinin haksız rekabete yol açtığını" (ortalama: 4,20), "siyasi ilişkilerin yerel yönetimlerde ihale kazanmak için önemli olduğunu" (ortalama: 3,9) ve "ihaleleri kazanmak için yerel yönetimlerin ekstrataleplerini yerine getirmek zorunda kaldıklarını" (ortalama: 3,76) ifade etmişlerdir.

Seçilmişlere yöneltilen ek sorularda ise; "imar komisyonu üyelerinin mesleki olarak yetersiz olmalarının etik sorunlar yarattığı" (ortalama: 3,89), " planlamada yetkili merkezi kamu kurumlarının (koruma kuurları gibi) etik dışı şekilde ağır hareket ettikleri ve yaklaşım sergiledikleri" (ortalama: 3,69) düşüncelerinin hakim olduğu belirlenmiştir. Ayrıca akademisyenlerle benzer şekilde, belediye başkanlarının ve başkan yardımcılarının pek çoğunun yerel yönetim-üniversite işbirliğinin etik sorunları azaltacağını düşündükleri ortaya çıkmıştır.

5. Proje Sorularına Yanıtlar, Tartışma, Öneriler ve Daha Sonra Olası Çalışmalar

5.1. Çalışmanın Önerileri

Bu çalışmada, alan araştırmasından faydalanarak formüle edilen aşağıdaki temel öneriler bir rehber olarak sunulmaktadır.

1. Yerel yönetim birimlerinin planlama faaliyetleri ile merkezi yönetimin yerel düzeye yönelik planlama faaliyetlerinde etik sorunlarla baş etmek için birbirini tamamlayan ve diğerleriyle paralel hukuki, kurumsal ve sürece dahil düzenlemeler gerçekleştirilmeli ve mekanizmalar oluşturulmalıdır. Etik sorunları hafifletme yolunda oluşturulacak veya güçlendirilecek mekanizmalar/araçlar sadece planlamanın arazi değerleri üzerindeki etkilerine değil, aynı zamanda kaçak yapılaşmanın kontrolü, gelişme planları yapımı, gayrimenkul yatırımcıları/müteahhitler ile seçilmişler arasındaki ilişkilere de odaklanmalıdır.

2. Planlama konusunda rol alan yerel yönetimlerdeki uzman/teknokrat kamu görevlileri, planlama süreçlerindeki baskılar, yolsuzluk potansiyeli, etik rehberlerin doğası, yerel kamu görevlileri için karar ve uygulama sırasında izlenmesi gereken süreçler, halkın katılımını sağlayacak süreçler, planlama kararlarının itirazlar ve plan tadilatları gibi unsurlar yerel yönetimlerde ve yerel düzeyde planlama kararlarında etik sorunlar sözkonusu olduğunda ve bu sorunlar için politikalar ile mekanizmalar formüle etmek gerektiğinde birbiriyle içiçe geçmiş etkenlere dönüşmektedir ve hep birlikte ele alınmalıdır.

3. Yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki planlama otoriteleri/kurumları arası ilişkiler planlama etiğine dair her türlü önlem sözkonusu olduğunda dikkate alınmalıdır. Planlama sürecindeki etik sorunları hafifletmek için ayrıca hemşehri ve vatandaşlar ile yerel kamu görevlileri ve seçilmişler arasındaki ilişkiler de gözardı edilmemelidir.

4. Çevresel ve doğal-kültürel varlıkları korumaya yönelik kaygı ve sorunlar yerel düzeyde planlama etiği ile yakından ilişkilidir. Yerel yöneticilerin ve görevlilerin etik davranışlarını kuvvetlendirmek için onların karar ve uygulamalarında koruma ve çevre kaygıları da dahil edilebilmelidir. Kişilerin ve şirketlerin planlama, sürdürülebilirlik ve koruma alanlarındaki sosyal sorumluluklarını kuvvetlendirme ve cesaretlendirme yolunda çalışmak gerekir.

Bu çalışmanın sonuçları belediye meclislerindeki üyelerin ve meclis yapılarının yerel yönetimlerde etik sorunlar açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu sorunu dikkate alarak, çalışmada belediyelerde, meclis üyelerinden oluşan, imar ve altyapı komisyonlarında görev alan/seçilen meclis üyelerinin meslek durumları sorgulanmaya çalışılmıştır. Özellikle derinlemesine mülakatlar, birçok belediyede bu komisyonların üyelerinin inşaat mühendisleri, müteahhitler, esnaf ve ticaret erbabı, yöneticiler gibi meslek alanlarından geldiklerini göstermektedir. Çoğu esnaf ve ticaret erbabının emlakçılık, inşaat malzemeleri satışı gibi inşaat sektörü işleri ile iştigal ettikleri de tespit edilmiştir. Bu alanlardan gelen meclis üyeleri genellikle tadilat için gelen taleplerin genel planlama açısından iyi veya kötü olup olmadığını pek sorgulamaksızın, inşaat sektörünü hızlandıracak her türlü plan değişikliklerine kolaylıkla olur verme eğilimindedirler. Bu durum kentlerin gelişmesinde yeni yapılaşmayı tetiklemektedir. Bu koşullarda, kentlerdeki kültürel ve doğal mirası korumak kolay olamamaktadır. Kentlerdeki koruma politikaları ve uygulamalarındaki temel sorunlardan birisi kararların, bazen başka aktörlerin kararları da söz konusu olsa, genellikle imar komisyonlarında şekilleniyor olmasıdır.

Çalışmanın ikinci kısmında vurgulandığı üzere, Türkiye’de planlamanın meşruiyeti karışıktır. Birçok merkezi ve yerel yönetim kurum ve kuruluşu değişik ölçeklerdeki planları yapma ve uygulamaya yetkili kılınmıştır. Her bir kurum kendi vizyonu ve yaklaşımı çerçevesinde plan hazırlamaya çalışır. Kurumlararası yetersiz iletişim ve işbirliği içinde hazırlanan planlar birisi için uygunken başka bir kurum için uygun değildir. Özellikle planların uygulanması aşamasında bazı çatışmalar ve uzlaşmazlıklar neredeyse kaçınılmazdır. Mülakat, anket ve derinlemesine mülakatlar planlamada çok sayıda kurum ve kuruluşun varlığının etik sorunlara önemli ölçüde kaynaklık ettiğini ortaya koymaktadır. Kurumlar arası çatışmalar, örneğin il özel idaresi ve belediye arasındaki çatışmalar, Adana ve Antakya/Hatay’da ciddi ölçüdedir. Çevre ve Orman Bakanlığı bu iki ilin 1/100.000’lik çevre düzeni planını yakın zamanda onaylamıştır. Derinlemesine mülakatlarda bu planların hazırlık aşamasında işbirliği yokluğuna sıklıkla bir sorun olarak değinilmiştir. Bu soruna ilişkin olarak, Adana Büyükşehir Belediyesi ve Antakya Belediyesinin Bakanlığın yaptırdığı çevre düzeni planına uyma konusunda çaba göstermeyip alternatif planlar hazırladıkları ve plan tadilatları yaptıkları bilinmektedir. Kurumlar arasındaki koordinasyon yokluğu sorununun yarattığı etik sorunlardan birisi doğrudan vatandaşları ilgilendirmektedir. Bu belediyelerde inşaat izinleri/ruhsatları belirsiz bir süre ile durdurulmuştur.

İkinci bölümde değinildiği üzere, Türk planlama sisteminde denetim mekanizmaları ve planlama aktörlerinin eylemleri birbirinden büyük ölçüde kopuk/ayrık olarak gerçekleşmektedir. Bu ayrık olma durumu ve iki unsurun birbirinden bağımsızlığı plan denetim mekanizmalarında kişisel eylem ve tercihlerin öne çıkmasını ve kollarını teşvik eder. Diğer bir deyişle, her bir aktör kendi kişisel kentsel tercihini tekliflerinin temeli olarak ortaya koyar. Bu durum ülkede “kişisel tercihe dayalı kentsel tercih”ye yol açar ve her bir vatandaş kentsel topraklar üzerinde kendi yolunu çizmeye ve tercihlerini gerçekleştirmeye çabalar. Bu durumun etkisiyle, kişisel çıkarlar yerel yönetimler ve plan kararları üzerinde baskı yaratırlar. Bu çalışmanın bulguları planlama sistemindeki boşlukların yol açtığı problemlerin Türkiye’de planlama alanındaki etik problemlerin de temel kaynakları arasında olduğunu ortaya koyar. Bu sorunu hafifletmek veya ortadan kaldırmak için, planlama sistemi kamu çıkarlarına öncelik verecek ve kapsamlı planlama uygulamalarını geliştirecek şekilde değiştirilmelidir.

Etik sorunları artıran bir başka sorun kaynağı ise imar planlarının yapısıdır. Ünlü’nün doktora tezinde vurguladığı üzere, imar planları parsel bazına odaklanmış bir yaklaşımla sadece genel bir çerçeve çizerler, bu da bireysel eylemlerin ve denetim mekanizmalarının bürokratikleşmesi ve karmaşıklaşmasına yol açar. Böylece, Türk planlama sistemi mekânsal içerikteki gelişme ve değişimlerle uğraşmak yerine plan tadilatlarının artışına yol açar.

Türkiye’de belediyeler kentsel gelişmeyi yönlendirmek için plan tadilatları yoğun bir biçimde kullanırlar. Projenin derinlemesine mülakatları bazı belediyelerin bu plan tadilatlarını artık kullanılamaz hale gelmiş mevcut planlar veya yetersiz ve/veya düşük kaliteli olarak ve amatörce hazırlanmış planlar üzerinde gerçekleştirmekte olduklarını ortaya koymuştur. Adana Büyükşehir Belediyesinin plan tadilatı uygulamaları bunu açıkça ortaya koyan örneklerden birisidir. Çevre düzeni planları onaylanır onaylanmaz yerel yönetim biriminde çalışan planlılar plan tadilatlarını hazırlamaya başlamışlardır. Diğer yandan, Konya Büyükşehir Belediyesinde kentsel gelişme 1960’larda onaylanan plan esas alınarak yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Gerçekte, İstanbul Büyükşehir Belediyesi de benzer bir sorunla yüzüzedir. İstanbul BŞB 1995’de hazırlanan ve 2005’de revize edilen 1/100.000’lik planı kullanmakla birlikte, bir şekilde, hukuki açıdan Bayındırlık ve İskan Bakanlığının 1980’de hazırladığı plan halen geçerliliğini sürdürmektedir. 1970’lerin katı planlama yaklaşımı hızlı kentsel gelişmenin ve göç almanın söz konusu olduğu kentlerdeki gelişmeyi denetleme ve yönlendirmede yeterli ve etkili olamaz.

Yerel yönetimlerde etik sorunlara ilişkin bir başka sıradışı konu belediye meclislerinde her yılın toplantılarında ele alınan planlama ve altyapı çalışmalarının tüm gündem maddelerine oranıdır.

Derinlemesine mülakatlardan elde edilen bilgiler büyükşehir belediyelerinde altyapı ve planlamaya (imar planı, kentsel dönüşüm planları ve plan tadilatlarına) ilişkin toplam gündem ve karar sayısının her yıl 400-500 civarında olduğu ve toplam gündem maddelerinin yaklaşık yüzde 75'inin planlara ilişkin olduğuna işaret etmektedir. Özellikle hızlı şehirleşme ile yüzyüze olan büyükşehir belediyelerinde plan tadilatları başta olmak üzere sıklıkla verilen planlama kararlarından çok büyük miktarda değer artışı, rant ve karların elde edilmesine yol açmaktadır. Bu şehirlerdeki, elbette başka şehirlerde de, çıkar grupları bu kazançları elde etmek için başkanlar, başkan yardımcıları ve planlılar üzerinde ciddi baskılar uygularlar.

Bu araştırmanın sonuçları belediye meclislerinin yapısı ve üyelerinin profilinin çoğu zaman yerel yönetimlerde etik sorunların önemli bir kaynağı olabildiğini göstermektedir. Bu sorunu dikkate alarak, imar planları ihtisas komisyonlarındaki üyelerin görüşülen konulara ilişkin yeterliliklerini analiz etmeye çalıştık. Derinlemesine mülakatlar göstermiştir ki, imar ihtisas komisyonlarında inşaat mühendisleri, müteahhitler, ticaret erbabı ve idarecilerin sayısı birçok belediyede yüksektir. Çoğu ticaret erbabı emlakçı, inşaat malzemeleri satışı gibi planlama ve altyapıyla ilgili sektörlerde ticari faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu meclis üyeleri önlerine gelen planların ve plan değişikliklerinin iyi veya kötü olduğunu yeterince sorgulamaksızın inşaat sektörünü hızlandıracak plan değişikliklerini kolayca onaylama eğilimindedirler. Bu durum yeni yapılarla yönlendirilen kentsel gelişmeye yol açar. Bu koşullarda şehirlerde kültürel ve doğal mirası korumak kolay değildir. Kentlerde koruma politikalarını uygulamanın yetersiz kalmasının önündeki sorunlardan birisi belediyelerde imar özel ihtisas komisyonlarının kararlarına ve yeterliliklerine olan bağlılıktır.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde vurgulandığı üzere Türkiye'de planlamanın hukuki dayanakları karmaşıktır. Merkezi yönetime bağlı birçok bakanlık ve kamu kurumu ile çeşitli yerel yönetim birimleri farklı ölçeklerdeki planları yapmak ve uygulamaktan aynı anda sorumludurlar. Her bir kurum kendi vizyonu ve bakışına uygun plan hazırlama gayretindedir. Kurumlararası ilişkilerin, iletişimin ve işbirliğinin zayıf olması nedeniyle birinin hazırladığı bir imar planı diğerleri tarafından uygun görülmemekte ve beğenilmemektedir. Özellikle imar planlarının uygulanması aşamasında çatışmalar ve anlaşmazlıklar yaşanmaktadır. Bu çalışmanın mülakat ve anketlerinden elde edilen bulgular bahsedilen çatışmaların planlamadaki etik sorunların açık ve önemli bir kaynağı olduğunu göstermektedir. Cevaplayıcıların yaklaşık yarısı imar planlaması alanında çok sayıda kurum ve kuruluşun olmasının etik sorunların önemli bir kaynağı olduğu görüşüne katılmışlardır. Adana ve Hatay'da İl Özel İdaresi ve Belediye arasında planlama konusunda çatışmalar olduğu saha çalışmalarında tespit edilmiştir. Bu iki ilde 1/100.000'lük çevre düzeni planları Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Derinlemesine mülakatlar sırasında cevaplayıcılar özellikle planlama sürecindeki koordinasyon yokluğuna vurgu yapmışlardır. Bu konuda Antakya Belediyesi ve Adana Büyükşehir Belediyesi mevcut çevre düzeni pek dikkate almaksızın alternatif planlar hazırlamakta ve plan tadilatlarına gitmektedirler. Kurumlar arasında işbirliği yokluğu nedeniyle ortaya çıkan etik sorunlardan birisi vatandaşları doğrudan ilgilendirmekte ve rahatsız etmektedir. Bu çatışma nedeniyle inşaat izni verilmesi belirsiz bir süre durdurulmuştur.

Proje ekibi diğer belediyelerde de benzer sorunları gözlemlemiştir. Bazen bürokratikleşme ve kırtasiyecilik ile koordinasyon yokluğu bazen de planların, özellikle koruma planlarının belirlenen takvimin gerisinde kalması durumlarına rastlanmıştır. Örneğin, İstanbul'da Sarıyer ve Beykoz ilçe belediyeleri geçmişte uzun süre inşaat ruhsatı verememişlerdi. Gerçekte, planların hazırlanmasındaki gecikmelerden dolayı başka etik sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Sarıyer ve Beykoz'da inşaat ruhsatı alamayan bazı vatandaşlar sorunu kendi yöntemleriyle çözmeye çalışarak kaçak inşaat yapma yoluna başvurmuşlardı. Kaçak inşaat Türkiye'de planlama ve kentleşme alanlarındaki diğer temel etik sorunların somut yansıması olarak değerlendirilmelidir. İkinci bölümde özetle incelendiği üzere, Türkiye örneğinde, vatandaşların kendi mülklerinde kaçak inşaata başvurması ve Hazine arazilerinde Türk

planlama sisteminde gecekondular olarak adlandırılan diğer kaçak inşaatlar durumu sözkonusudur. Her ikisi de çevresel değerleri ve peyzaj kalitesini yok eden, kentsel alanlarda kamu yararının sağlanmasına engel olan ve aynı kentte yaşayan diğer vatandaşlara ek mali külfetler yükleyen uygulamalar olarak etik sorun oluşturmaktadır.

Bu projede çeşitli nedenlerle plan tadilatlarına temel etik sorunlardan birisi olarak odaklanılmıştır. Temel olarak, imar planının bir sanatsal ve tasarım yönü olup, bu plandaki her bir değişiklik o planın bütünlüğünü ve içsel tutarlılığını az veya çok zedeler. Yerel yönetimlerde plan tadilatlarındaki sayının artışı ve plan tadilatı yapılmasını bir sorun olarak gören siyasal karar alıcılar, plan hazırlama ilkelerine dair hukuki düzenlemeye bir madde ekleyerek tüm plan tadilatlarında planı yapan müellifin uygun görüşünün alınmasını zorunlu tutan bir madde eklemiştir. Ancak bu düzenlemeye dayalı uygulama plan müelliflerinin bundan yararlanarak haksız kazançlar elde ettikleri yönündeki spekülasyonlar ve iddialardan dolayı 2005 yılında terk edilmiştir. Aslında, bazı plan müellifleri bu düzenlemeyi kullanarak kendilerine ağıktan ekstra para verilmezse plan değişikliklerini onaylamayabileceklerini belediyelere iletmişlerdir. Diğer taraftan bu düzenleme belediyelerin gereksiz ve uygunsuz plan değişikliklerine başvurmayı kısıtlayamaya yardımcı olmaktaydı. Sonuçta, araştırmanın bulguları 2005’de kaldırılan bu ek düzenlemenin geri getirilmesi yönünde cevaplar verildiğine işaret etmektedir. Anket ve mülakat sorularını cevaplayıcıların yarısından biraz fazlası u düzenlemenin geri getirilmesinin faydalı olacağına inanmaktadır. Ne yazık ki, bazı plan müelliflerinin etik dışı davranışları spekülasyon ve etik dışı planlama uygulamalarının önüne geçmeye yardımcı olabilecek bir mekanizmanın terk edilmesine yol açmıştır.

Küreselleşen dünyada şeffaflık yerel yönetim birimleri için temel bir konu haline gelmektedir. Planlama açısından şeffaflık plan hazırlama ve uygulamanın tüm aşamalarında vatandaşları ve diğer ilgilileri bilgilendirme anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle, kentsel planlama yazını, şeffaflığı vatandaşların katılımını ve etkili bir bilgilendirmeyi sağlamak için gerekli görmektedir. Ancak, uygulamada, yerel yönetimlerin kamunun farkındalığını artırmak ve sorunlardan haberdar etmek için web sayfalarında planlara ve başka konulara ilişkin meclis gündem maddelerini ve diğer kararları duyurma gibi katılımcı mekanizmaları yeterince harekete geçirmedikleri aşikardır. Çanakkale Belediyesi bunun az sayıdaki ve sistemli istisnalarından birisidir. Türk hukuk sisteminde, ikinci bölümde özetlendiği üzere, belediye meclisinde planlar onaylandıktan sonra bir ay boyunca askıda kalmak ve halkın incelemesine açık bulundurulmak zorundadır. Belediyeler bu planları ancak belediye binasındaki duyuru panolarında açıklamaktadırlar. Böyle bir duyuru uygulaması etik, şeffaflık, etkili bilgilendirme ve kamu katılımı açısından çok sınırlı kalmaktadır.

Bu çerçevede, son dönemde yerel yönetim birimlerinin hemen çoğunun internet sayfalarının artık var olduğu ve e-devlet uygulamalarının yaygınlaştığı hatırlanmalıdır. Fakat bu internet sayfaları genellikle belediye başkanlarının özgeçmişleri, yaptıkları ve sadece iyi örneklerin duyurulması amacıyla kullanılmaktadır.

Planlamayla ilgili olarak, hukuki çerçeve açısından bir başka etik sorun kaynağı plan uygulamalarında araziye yeniden düzenleme ve dağıtma işlemleridir. Hamur kuralı uygulamak suretiyle arazinin sahipleri açısından yeniden biçimlendirilmesi ve yeni sınırlar çizilmesi imar planlarında uygun arazi ve imar düzenleri elde etmek için gerekli bir işlemdir. Bu süreç ve işlem 3194 sayılı İmar Kanununun 18. maddesinde düzenlenmektedir. Bu düzenleme yoluyla kişisel parsellerdeki imar hakları yeniden dağıtılmaktadır. 18. maddeye göre, kamu yararı için kullanılmak üzere kadastro parsellerindeki sahiplerinden arazinin %40’ına kadarı ücretsiz olarak alınabilmektedir. Arazinin yeniden düzenlenip dağıtılmasından önceki konumuna en yakın yerden hamur kuralı işletildikten sonra imarlı yeni arazinin sahibine verilmesi esas kuraldır.

Türk planlama sisteminin meşruiyeti, kaçak konutlara hukuken tanınması ile kentsel planlamada derin ve önemli etik sorunlar ortaya çıkarması nedeniyle sarsılmıştır. Gecekondular Kanunu ve sonrasında

imar affi kanunları gibi diğer hukuki düzenlemeler gecekonduların sorunlarını çözemediği gibi kaçak konutların yapımının da hızlanmasına yol açmıştır. Özellikle her yerel seçimler öncesinde, toplumda kaçak yapılara yeni bir af çıkarılmasına dair beklentiler oluşmaktadır. Hukuki düzenlemelere ilişkin yetersiz cezalar ve yerel yönetimlerin yetersizliği veya kaçak yapıları yıkmada konusunda özellikle de seçimlerle oy kaygısı gibi nedenlerle yaptırımları uygulama konusundaki isteksizliği gibi faktörlerin de etkisiyle sağlıklı, çarpık ve temel yerel kamu hizmetlerinden yoksun mahallelerin kentlerde çoğalmasına yol açmaktadır. Siyasi çıkarlar ve beklentiler, Türkiye’de, özellikle büyükşehirlerde, 1960’lardan itibaren etik dışı siyasi hesapların da etkisiyle ciddi kentleşme sorunlarının meydana gelmesiyle sonuçlanmıştır.

Yerel yönetimlerde son fakat diğerleri kadar önemli olan bir başka etik sorun da toplumda planlama aktörlerine ilişkin yolsuzluk algısındaki değişimlerdir. Hemşehrilerin lehine bir şeyler yapan yerel yöneticilerin bu yolsuzluklarını yadırgamayan ve normalleştiren insan sayısında ve oranında artış olduğu söylenebilir. “Çalılar fakat aynı zamanda hizmet de götürürler” ifadesi bu çalışma çerçevesinde ziyaret edilen birçok yerleşim biriminde sıklıkla karşılaşılan bir cümle olmuştur. Böyle bir algılama etik sorunların çözümünü oldukça zorlaştırır.

Bu çerçevede, yerel yöneticilerin büyük kısmının imar planları konusunda yolsuzluk ve etik dışı sorunlar olduğunu kabul etmedikleri de saha araştırmasının önemli bir gözlemdir. Bu tespit bir yönüyle etik sorunların yeterince farkına olmadıkları anlamına gelmektedir ve dolayısıyla varlığını kabul etmedikleri veya bazen algılayamadıkları bu sorunlara çözüm üretme konusunda da isteksiz oldukları belirtilmelidir.

5.2. Uygulamaya Yönelik Genel Öneriler

Bu araştırmanın yerel yönetimlerde çalışan kamu görevlilerinin etik davranışlarını iyileştirmesi ve planlama konusundaki aktörler ile bireylerin sosyal sorumlulukları konusunda işbirliği yapmasını geliştirmesine katkı sağlaması beklenir.

Türk toplumunun önemli bir kısmı yolsuzluğa şiddetle karşı değildir. Diğer yandan, yolsuzluk Türk kültüründe atasözleri ve deyimlerde yerini bulmuş ve nispeten benimsenmiş doğal bir şeymiş gibi belli ölçülerde kabul görmektedir. Bir kap kahvenin kırk yıl hatırı vardır bile bu anlayış ve davranışın belirli ölçülerde yansması olarak görülebilir.

Literatür ve araştırmadan yararlanılarak planlıların etik farkındalıklarını artırmak ve planlamada etik uygulamaların düzey ve yaygınlığını artırmaya yönelik birçok pratik öneride bulunmak mümkündür.

Planlamada etik sorunları azaltmak için öncelikle bir eylem planı hazırlanmalıdır. Bürokrat ve teknokratlara eğitim verilmelidir. Bu eğitim amaca ve hedef kitleye göre tasarlanmalı ve sadece şehir ve bölge planlılar ile sınırlı olmamalıdır.

Bürokratik işlemleri azaltmak ve yarı kamusal hizmetler dahil kamu hizmetleri alanında rekabetçi ortam yaratmak amacıyla devleti küçültmek

Birçok akademisyen, anketi cevaplayıcı ve mülakata katılanlar Kamu görevlilerinin mali durumlarını iyileştirme önerisinde bulunmuştur. Ancak, kamu görevlilerinin çalışma koşullarını ve mali durumlarını iyileştirmek etik ve ahlaki durumlarını ve farkındalıklarını artırmayı garanti etmez.

Demokratik kültürü değiştirmek etik sorunların düzey ve yoğunluğunu azaltabilir. Kamu yararı kavramını yaygınlaştırmak ve kamu yönetimi eğitime ve kamu görevlilerinin hizmetiçi eğitimine denetleme mekanizmalarını yerleştirmek faydalı olabilir.

Hesap verebilirlik yönünde pürüzsüz işleyen uygulamalar ile daha fazla şeffaflık hem planlama hem de diğer kamu hizmetlerinin yürütülmesinde etik sorunları azaltabilir.

Her türlü plan kararının kamu yararına hizmet edip etmediğini değerlendirecek bağımsız ve iyi organize edilmiş denetim mekanizmaları yerel yönetimlerde spekülasyona dayalı plan kararlarını ve etik dışı uygulamaları azaltmada önemli rol oynayabilir.

Herşeyden önce, planlama etiği konusundaki en önemli düzenleme kamu yararının ne olduğunun açık biçimde belirlenmesi ve planlama ile kentleşme alanındaki detaylara ilişkin prensiplerin netleştirilmesidir.

Planlamada veya yerel yönetim hizmetlerinde etik sorunları azaltmaya yönelik uluslararası yazın daha derinlemesine biçimde irdelenmelidir.

Strait'in işaret ettiği üzere, etik araştırmacılarının çoğu çalışanlara etik ile ilgili hizmetiçi eğitim verilmesini tavsiye ederler ve bu yönde sonuçlara yer verirler. Ancak eğer sorunlar açık ve net biçimde belirlenemiyorsa nasıl bir hizmetiçi eğitim programı yürütülebilir. Bu nedenle, etik sorunların neler olabileceği Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve ilgili diğer kurum/kuruluşlar tarafından yakından ve derinlemesine analiz edilmelidir. Örgüt içinde grup davranışları anlamlı ve işe yarar hizmetiçi eğitim programları geliştirmek konusunda ilk yapılması gereken işlerdendir. Etik ölçümüne dair araçlar ve skalalara büyük çaba harcanmalıdır. Türkiye'de etik ve etik dışı davranışları anlamak ve sorgulamak üzerine yapılan çalışmalar oldukça kısıtlıdır özellikle de planlama etiği konusunda bu daha barizdir. Etik testler Burrow'un zihinsel ölçümleri veya test araçlarının geçerliliğini ölçen diğer araçlar içinde yer almaz. Etik davranışları saptamaya yönelik çalışmalar henüz oldukça yeni olup büyük bir dikkat ve sabır ile yürütülmelidir.

Kramer, Pommerenke ve Newton (1993) ile Mulgan (2000b) etik ve profesyonel davranışlar arasında farklılıkları belirginleştirirler, onların hesap verebilirlik yorumlarına göre, profesyonel davranış belirli bir disiplinin ölçütleriyle tanımlanan teknik gerekliliklere dayanır. Profesyonel davranış büyük ölçüde teknik gereklilikler tarafından belirlendiğinden moral tarafı bir kararın veya davranışın doğasını etkiler, fakat bu o davranış veya kararın nasıl verileceğini belirlemeyebilir (Miller, 1998). Bu durumda hesap vermesi gerekenler önce metrik sonra da disiplinin moral değerleri tarafından değerlendirilir. (Beitsch, 2005: 55-56).

Etkili bir denetim ve şikâyet değerlendirme sistemi için izleme grupları oluşturulmalıdır. Son dönem İngiliz planlama uygulamasından bazı dersler çıkarmak ve yeni bazı önlemler şekillendirme ve/veya planlamada etik dışı davranışlarla mücadele etmek için yeni kurumlar oluşturmak anlamında yararlanmak mümkündür.

Table 5.1. Planlama Sürecindeki Etik Sorunlar ve Olası Çözüm Önerileri

- Yerel Düzeydeki Planlamada Etik Dışı Davranış ve Eylemlerin Temel Kaynakları/Nedenleri (Etik Sorunların Kaynakları)	- Yerel Düzeydeki Planlamada Etik Dışı Davranış ve Eylemleri Azaltmak için Önerilen Mekanizma ve Politikalar
<ul style="list-style-type: none"> - Küreselleşene dünyada yaşanan değişimler karşısında yetersiz kalan planlar, planların düşük esnekliği - Planlama konusundaki yetkili kurumların çakışması ve çokluğu, bu kurumlar arasındaki çatışmalar. - Arazi sahipleri ve müteahhitlerin kestirme çözümler, rüşvet ve diğer yasadışı yollarla plan değişiklikleri ve inşaat izinleri için çabalaması - Kentsel alanların, özellikle kentlerin yoğun olarak yapılaşmış kesimlerinde, değişen koşullar ve ihtiyaçlar için yetersizliği. Önceden öngörülmemiş ihtiyaçlar için kent içinde planlı ve yapılaşmış araziler/arsalar arasında boş parsellerin yokluğu/yetersizliği - Büyük şehirlere kırsal alanlardan yoğun göç nedeniyle yaşanan hızlı kentleşme - Planlama mesleğinde profesyonel merdiven ve sınıf sisteminin yarattığı rekabetçi olmayan monopol yapı - Müteahhit ve gayrimenkul yatırım ortaklıklarının kentlerin mevcut gelişme yapıları ve planlama kararlarındaki etkinliği - Plancılarının kamu yararı ve kamu hizmeti için kamu sektöründe çalışan uzmanlar olmak yerine liberal bir ekonomide ve rekabetçi bir yapıda çalışıyor olmalarından kaynaklanan değişen rolleri - Teknik sorunların liberal ekonomik koşullarda yeterince gözetilememesi - Bazı yerleşimlerde plan revizyonları ve tadilatları sorunları - Plancılarının planlama sürecinde sadece birer teknik eleman olduklarına dair hatalı algılama - Yerel düzeyde plan yapımı ve uygulanmasında ortaya çıkan çatışan çeşitli çıkar ve aktörler arasındaki çatışmayı yönetecek araç ve mekanizmaların yetersizliği ve uygunsuzluğu - Planlamayı yasadışı yapılar, sorunlu binalar, araziler ve gelişmeleri legalize edecek ve meşrulaştıracak bir araç olarak görme eğilimi - Yerel seçimler öncesi kaçak yapılaşmaya getirilen aflar. Yerel seçimlerde oy kazanmak için kaçak yapılaşmaya göz yumma. - Müteahhitlerin ve arazi sahiplerinin, genellikle toplumun çıkarlarına ters biçimde, kendi çıkarları için plan değişiklikleri baskısı - Girişimcilerin ve sermayedarların arazi gelişimi, imar açma ve planlama konularındaki baskıları - Yasadışı yapıların varlığından beslenen ve uygunsuz plan değişiklikleri yönünde baskılar yaratan arazi mafyası - Günlük çıkarlar ve gündelik siyaset ile planlama arasında yaşanan artan çatışmalar - Seçilmiş ve bazen atanmış yöneticilerin parti temsilcisi veya üyesi gibi hareket ederek planlama sürecini etkileme çabası 	<ul style="list-style-type: none"> - Daha esnek planlama sistemi uygulanması - Planlamanın özel plan ihtiyacı olan kişiler ve şirketlerle pazarlığa açık müzakereci biçimde yürütülmesi yönünde alınabilecek önlemler - Profesyonel planlama sisteminin ciddi revizyonu - Planlamada karne ve sınıf sisteminin kaldırılması - Mevcut kadastro ve diğer planlar arasındaki çatışma ve uyumsuzlukları azaltmak için her türlü planın acilen güncellenmesi ve dijitize edilmesi - Planlama süreçleri gözden geçirilmeli - Sıradan vatandaş dahil, ilgili taraflar açısından kolay anlaşılır bir planlama süreci ortaya konmalıdır - Engelli ve dezavantajlı gruplar ile fakir halk planlamaya dair hakları açısından bilgilendirilmeli - Sadece planlama ile veya diğer faaliyetleri yanı sıra yerel düzeyde planlama ile de ilgilenen sivil toplum kuruluşları planlamaya katılım konusunda güçlendirilmeli ve cesaretlendirilmelidir. - Planlancılara planlama mesleğinin temel ilkelerine uyma konusunda lisans eğitimi ve sonrasında eğitimler ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı - Yüksek rant dolayısıyla ortaya çıkacak baskıları azaltmak için ihtiyaçlara uygun yeterli miktarda altyapılı arsalar üretilmeli - Planlamacılar, danışmanlar ve seçilmişler toplumdaki ikili ahlak anlayışı ve kişisel moral değerlerdeki zayıflama açısından dikkatli olmalı - Önceki dönemlerde yapılan planların yeni seçilenler tarafından, teknik açıdan gerekli değilse, değiştirilmemesi için hukuki düzenlemeler yapılmalıdır. - Planlama konusundaki yetkili aktör ve kurumlar arası çatışma ve iletişim sorunlarını azaltmak amacıyla akademisyenler, plancılar ve siyasa yapıcılarının bir araya gelerek derinlemesine bir çalışma yapması - Planlama konusunda yetkili kurum sayısını azaltacak, süreçleri basitleştirecek ve planlama haklarının adil olarak kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. - Etik konusunda ilkokuldan başlamak üzere her düzeyde hizmetiçi ve örgün eğitim ve öğretim faaliyetleri yürütülerek toplumun ve bireylerin etik algılamaları ve değerleri değiştirilmelidir. - Toplumda rantın daha adaletli dağılımını sağlayacak yollar bulmak için çalışılmalıdır. -

- Kültürel ve doğal miras ile çevre koruma değerleri konusundaki bilinç ve farkındalık sorunları
- Ranta karşı koruma kararlarında yetki sorunları
- Planlama ilkleri ile çatışan izin ve plan tadilatı kararlarına dair plancılara yapılan baskılar
- Toplumda her türlü yolsuzluk ve hukukdışılık konusunda genel olarak artan eğilim
- Kamu yönetimi ve planlamada yaşanan genel çürüme
- Kentsel rant pastasından daha fazlasını almak için yaşanan yarış
- Plan kararları ve değişiklikleri ile yaratılan rantta vergi konmaması
- Rant ile elde edilen gelirin toplum ve bunu elde eden bireyler arasında paylaşılmasını öngören hukuki düzenlemenin bulunmaması
- Kişisel çıkarlar, vatandaşların ve bireylerin çatışan ilgi ve beklentileri, ikili ahlak anlayışı
- Yerel yönetimlerdeki ahlaki çöküntü ve çürüme
- Kamu arazilerindeki kaçak yapılaşmalara göz yumma
- Planlama mesleğine dair kurumsallaşmanın yetersizliği ve günün şartlarına uygunsuzluğu
- Planlamaya dair sistemik sorunlar (örneğin, plan tadilatlarında sayı sınırının olmayışı)
- Plancıların ve plan kararlarını verenlerin kendi ekonomik, siyasi ve kişisel kaygı ve çıkarları
- Toplumsal kişisel ahlaki değerlerdeki genel yozlaşma
- Hukuki boşluklar, belirsiz ve farklı yorumlara açık hukuki düzenlemeler, planlamaya dair yasal düzenlemelerde birbiriyle çatışan kararlar.
- Planlama sürecinde halkın katılımının yetersizliği
- Kamu yararı kavramının muğlaklığı, birçok somut planlama kararında kamu yararının ne olduğunun tespit edilmesinde yaşanan zorluklar
- Kamu çıkarını planlama kararlarında sıklıkla gözardı etme
- Planlamaya dair hukuki düzenlemelerde kamu yararını dikkate alma konusunda detaylı düzenlemelerin yokluğu

Kaynaklar

Adaman, Fikret, Ali Çarkoğlu ve Burhan Şenatalar (2001) *Hanehalkı Gözünden Türkiye’de Yolsuzluğun Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler*, TESEV Yayınları, İstanbul.

Adaman, Fikret, Ali Çarkoğlu ve Burhan Şenatalar (2003) *İş Dünyası Gözünden Türkiye’de Yolsuzluğun Nedenleri ve Önlenmesine İlişkin Öneriler*, TESEV Yayınları, İstanbul.

Adams Mark A.; Jeremy W. Barber and Hildy Herrera (1993) "Ethics in Government", *American Criminal Law Review*, Vol 30, No 3, pp. 617-642.

Akçeşme, Halil (2006) İmar planlarının uygulanmasında ve kentsel rantın kamuya aktarılmasında kullanılan araçlar: 18. madde uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Akın, Emel (2007) Kentsel gelişme ve kentsel rantlar: Ankara örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Kentleşme ve Çevre Bilimleri) Anabilim Dalı.

Al, Hamza (2005) "Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzlukla Mücadele: Geleneksel Bürokratik Yapı ve Yeni Etik Değerler", *Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 18-19 Kasım 2005, Sakarya Üniversitesi İİBF, Esentepe Kampüsü, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 239-249.

Alexander, E. R. (1992) *Approaches to Planning: Introducing Current Planning Theories, Concepts and Issues*, 2nd Edition, Amsterdam: Gordon & Breach.

Alexander, E. R. (2007) "Planning Rights in Theory and Practice: The Case of Israel", *International Planning Studies*, Vol. 12, No. 1, February, pp. 3–19.

Al-Khatib, J. A.; S. J. Vitell and M.Y.A. Rawwas (1997) "Consumer Ethics: A Cross-Cultural Investigation", *European Journal of Marketing*, Vol. 31, No 11/12, pp. 750–767.

Almaç, Ö. (2005) Problems Caused by Coastal Law and Decision Making Mechanism in Small Coastal Settlements: Case Study Muğla Bozburun, Master Thesis, METU, Ankara.

Alpar, İstiklal ve Samira Yener (1991) Gecekondu Araştırması, DPT Sosyal Planlama Başkanlığı Araştırma Dairesi Yayını, Ankara.

Arda, Berna (2000) "Evaluation of research ethics committees in Turkey", *Journal of Medical Ethics*, Vol. 26, pp. 459-461.

Arslan, Mahmut (1998) "Literature Review on the Relationship between Work Ethic and Religious Background", *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Vol. 16, pp. 191-215.

Arslan, Mahmut (2000) "A Cross-Cultural Comparison of British and Turkish Managers in terms of Protestant Work Ethic Characteristics", *Business Ethics: A European Review*, Vol. 9, pp. 13-21.

Arslan, Mahmut (2001) "The Work Ethic Values of Protestant British, Catholic Irish and Muslim Turkish Managers", *Journal of Business Ethics*, Volume 31, Number 4, June, pp. 321-339.

Arslan, Mahmut (2002) "A cross - cultural comparison of achievement and power orientation as leadership dimensions in three European countries: Britain, Ireland and Turkey", *Business Ethics: A European Review*, Volume 10, Issue 4, pp. 340-345.

Arslan, Mahmut and M. Chapman (2002) "Work Ethic Values of Practising Catholic Irish and Protestant British Managers", *Irish Journal of Management*, Vol. 22.

Aslan, Şükrü (2004) *1 Mayıs Mahallesi: 1980 Öncesi Toplumsal Mücadeleler ve Kent* [1 May Neighborhood: Social Struggles and the City before 1980], Istanbul: İletişim.

Atabay, Pırl H. (2008) *Belonging to the City: Rural Migrants in Modernizing Chicago and Istanbul*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Michigan State University, Department of History.

Ataman, Ş. Emek (2004) *Interest representation in local politics the case of municipal councils*, Unpublished Master Thesis, Middle East Technical University.

Atkinson, G., Dubourg, R., Hamilton, K., Munasinghe, M., Pearce, D. & Young, C. (1997) *Measuring Sustainable Development: Macroeconomics and the Environment*, Aldershot, Edward Elgar.

Aydınlık, Arzu Ülgen et al (2008) "Communicating the ethos of codes of ethics within the organization: A comparison of the largest private sector organizations in Sweden and Turkey", *Journal of Management Development*, Volume 27, Number 7, pp. 778-790.

Bademli, R. (2002) "Plan Uygulamaları", Mimarlar Odası Genel Merkezi *İmar Hukukunda Toplum ve Mimarlık*, Mimarlar Odası, İstanbul.

Baer, R. A. Jr (1985) "Agricultural ethics at state universities: Why no input from the theologians?" *Agriculture and Human Values*, Vol. 2, pp. 41-46.

Bahcecik, Nefise and Havva Oztürk (2003) "The Hospital Ethical Climate Survey in Turkey", *JONA's Healthcare Law, Ethics, and Regulation*, Volume 5, No 4, December, pp 94-99.

Bailey, Jeffrey J. (1991) *Business Ethics: The Effects of Social Cue Framing, Gain/Loss Framing, and Situational Injustice on Ethical Judgements and Decision Making*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Akron.

Balamir, M.; Ersoy, M. (2002); "TAU-ODTU Çalışmaları Ve Uluslararası Deneyim" in Mimarlar Odası Genel Merkezi; *İmar Hukukunda Toplum ve Mimarlık*, Mimarlar Odası, İstanbul

Baldassare, Mark, Joshua Hassol, William Hoffman, and Abby Kanarek (1996) "Possible Planning Roles for Regional Government: A Survey of City Planning Directors in California", *Journal of the American Planning Association*, Vol. 62, No 1, pp. 17-29.

Banks, Sarah (2003) "From Oaths to Rulebooks: A Critical Examination of Code of Ethics for the Social Professions", *European Journal of Social Work*, Vol. 6, No. 2, pp. 133-144.

Barnett, J. and Marmin J. Karson (1989) "Managers, Values and Executive Decisions: An Exploration of the Role of Gender, Career Stage, Organizational Level, Function, and the Importance of Ethics, Relationships, and Results in Managerial Decision-making", *Journal of Business Ethics*, Vol. 8, pp. 747-771.

Barrett, Carol D. (2001) *Everyday ethics for practicing planners*, Washington, D.C.: American Planning Association.

Bassnett, Sarah Catherine (2004) *Visible cities: Photography, visual discourse and city planning in early twentieth-century Toronto and Montreal*, Unpublished Ph.D. Dissertation, State University of New York at Binghamton. 257 pages;

Batuman, Bülent (2006) *Spaces of Counter-Hegemony: Turkish Architects and Planners as Political Agents in the 1970s*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Doctor of Philosophy in Art History in the Graduate School of Binghamton University, State University of New York.

Baum, Howell S. (1986) "Politics in planners' practice", in B. Checkoway (Ed.), *Strategic perspectives on planning practice*, Lexington, MA, and Toronto, D.C.: Heath and Company.

Baydar Gülsüm (2007) "Room for a Newly wed Woman: Making Sense of Gender in the Architectural Discourse of Early Republican Turkey", *Journal of Architectural Education*, Volume 60, Issue 3, pp. 3-11.

Beatley, Timothy (1991) "A Set of Ethical Principles to Guide Land Use Policy", *Land Use Policy*, January, pp. 3-8. Beatley, Timothy (1989) "Environmental Ethics and Planning Theory", *Journal of Planning Literature*, Vol. 1, pp. 1-32. Beatley, Timothy (1984) "Ethics in Planning: You be the Judge", *Planning*, Vol. 50, No 11, pp. 22-25.

Beatley, Timothy (1994) *Ethical Land Use Principles of Policy and Planning*, Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.

Beauregard, R. A. (1990) "Bringing the city back in", *Journal of the American Planning Association*, Vol. 56, No 2, pp. 210-215.

Beitsch, Owen (2005) *Democratic Voices Speaking Loudly: Does Public Participation Yield Accountability in Special Purpose Governments?*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Department of Public Affairs in the College of Health and Public Affairs at the University of Central Florida, Orlando, Florida.

Bel, Germa and Xavier Fageda (2007) "Why do local governments privatise public services? A survey of empirical studies", *Local Government Studies*, Volume 33, Issue 4, August, pp. 517-534. Bell, Edward L. (2009) "Cultural Resources on the New England Coast and Continental Shelf: Research, Regulatory, and Ethical Considerations from a Massachusetts Perspective", *Coastal Management*, Volume 37, Issue 1, pp. 17-53.

Berrett, Kory (1994) "Conservation Surveys: Ethical Issues and Standards", *Journal of the American Institute for Conservation*, Vol. 33, No. 2, pp. 193-198.

Bolan, Richard S. (1967) "Emerging views of planning", *Journal of the American Institute of Planners*, Vol. 33, pp. 233-245.

Bolan, Richard S. (1980) "The Practitioner as Theorist: The Phenomenology of the Professional Episode", *Journal of the American Planning Association*, Vol. 46, No 3, pp. 261-274.

Bolan, Richard S. (1983) "The Structure of Ethical Choice in Planning Practice", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 3, July, pp. 23-34. The structure of normative influences on planner responsible to?

Booher, David E. and Judith E. Innes (2002) "Network Power in Collaborative Planning", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 21, pp. 221-236. (see, Baxamusa, 2008: 14)

Booth, Chris (2006) "Managing Diversity and Mainstreaming Equality: Reflections on Initiatives in the Planning Inspectorate", *Planning Theory and Practice*, Volume 7, Number 1, March, pp. 47-62.

Bowman, James B. and Russell L. Williams (1997) "Ethics in Government: From a Winter of Despair to a Spring of Hope", *Public Administration Review*, Vol. 57, No. 6, November-December, pp. 517-526.

Bowman, James S. (1990) "Ethics in Government: A National Survey of Public Administrator", *Public Administration Review*, Vol. 50, No 3, pp. 345-353.

Briassoulis, Helen (1999) "Who Plans Whose Sustainability? Alternative Roles for Planners", *Journal of Environmental Planning and Management*, Volume 42, Number 6, November, pp. 889-902.

Brown, Kyle D. (2002) *Landscape Architecture and Social Responsibility: Emerging Concepts from a Study of Practice*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Massachusetts Amherst.

Bruce, Willa (1994) "Ethical people are productive people", *Public Productivity & Management Review*, Changing Government: Pressures, Reality, Responses: Proceedings of the Sixth National Public Sector Productivity Conference, Vol. 17, No 3, Spring, pp. 241-252.

Bruff, Gareth E. and Adrian P. Wood (2000) "Making sense of sustainable development: Politicians, professionals, and policies in local planning", *Environment and Planning C: Government and Policy*, Vol. 18, No 5, pp. 593-607.

Burchell, R. and G. Sternleib (Eds.) (1978) *Planning Theory for the 1980s*, New Brunswick, New Jersey: Center for Urban Policy Research.

Büken, N.O. (2003) "Latest developments in medical ethics in Turkey", *Nursing Ethics*, Vol. 10, No 5, September, pp. 561-563.

Campbell, H. and Marshall, R. Allmendinger, P. and Tewdwr-Jones (Eds), M. (eds) (2002) Values and Professional Identifies in Planning Practice, *Planning Futures: New Directors for Planning Theory*, London Routledge, pp. 93-109.

Campbell, H., Ellis, H., Gladwell, C., Henneberry, J., Poxon, J. and Rowley, S. (2001) Planning Obligations and the Mediation of Development, RICS Foundation Research Papers, Vol. 4, No 3, pp. 1-40.

Campbell, H., H. Ellis, C. Gladwell, and J. Henneberry (2000) "Planning Obligations, Planning Practice and Land-use Outcomes", *Environment and Planning B*, Vol. 27, pp. 759-775. [crossref]

Campbell, Heather (2002) "Planning: An Idea of Value", *Town Planning Review*, vol. 73, no. 3, pp. 271-288.

Campbell, Heather and Robert Marshall (1998) "Acting on Principle: Dilemmas in Planning Practice", *Planning Practice and Research*, Vol. 13, No. 2, pp. 117-128.

Campbell, Heather and Robert Marshall (1999) "Ethical Frameworks and Planning Theory", *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol. 23, No 3, pp. 464-478.

Campbell, Heather and Robert Marshall (2000a) "Moral Obligations, Planning and the Public Interest: A Commentary on Current British Practice", *Environment and Planning B*, Vol. 27, No 2, pp. 297-312.

Campbell, Heather and Robert Marshall (2000b) "Public Involvement in Planning: Looking Beyond the One to the Many", *International Planning Studies*, Vol. 5, No 3, pp. 321-344.

Campbell, Heather and Robert Marshall (2002) "Instrumental Rationality, Intelligent Action and Planning: American Pragmatism Revisited", in Y. Rydin and A. Thornley (eds.), *Planning in the UK: Agendas for the New Millennium*, Aldershot: Ashgate, pp. 11-31.

Campbell, Heather and Robert Marshall (2002) "Utilitarianism's Bad Breath? A Re-evaluation of the Public Interest Justification for Planning", *Planning Theory*, Vol. 1, No 2: 165-189.

Campbell, Heather and Robert Marshall (2002) "Values and professional identities in planning practice", *Planning Futures: New Directions for Planning Theory*,

Campbell, Scott and Susan S. Fainstein (1996) *Readings in Planning Theory*, Cambridge, Massachusetts: Blackwell.

Canzonieri, Carmela (2002) *Plans for Regional Landscape Structure: Image, Identity and Integrity in the Land*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Massachusetts Amherst, Department of Landscape Architecture and Regional Planning.

Catlin, Robert A. (1993) "The Planning Profession and Blacks in the United States: A Content Analysis of Academic and Professional Literature", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 13, No. 1, 26-32. Cavanagh, G., D. Moberg and M. Velasquez (1981) "The Ethics of Organizational Politics", *Academy of Management Review*, Vol. 6, No 3, pp. 363-374.

Center For Democracy And Governance, (1999), "A Handbook On Fighting Corruption, Technical Publication Series, Bureau for Global Programs, Field Support, and Research U.S. Agency for International Development Washington, D.C. 20523-3100

Cheeley, Willow (1999) *The Times Beach Area: Environmental Ethics and the Design of Place in Buffalo, New York*, Unpublished Ph.D. Dissertation, State University of New York, College of Environmental Science and Forestry Syracuse, New York.

Christensen, Karen S. (1985) "Coping with Uncertainty in Planning", *Journal of the American Planning Association*, Vol. 51, No 1, pp. 63-73.

Curi, Criton; İ. Douglas; A. G. Ghazmawi, and İ. İşli (Editors) (1996) Environmental ethics: An overview and perspectives in proceedings of the first international symposium on environmental ethics, İstanbul: Boğaziçi University

Çiçek, Hüseyin (2005) Process and Participation in the Legal Regulation of Urban Regeneration: The Case of Zeytinburnu, İstanbul, Unpublished Master Thesis, Middle East Technical University, Ankara.

Çobanoğlu, Nesrin and Lale Algier (2004) "A Qualitative Analysis of Ethical Problems Experienced by Physicians and Nurses in Intensive Care Units in Turkey", *Nursing Ethics*, Vol. 11, No. 5, pp. 444-458.

Çukurçayır, Akif (2007) "Kamu Yararı, Türkiye'de Kentsel Alanların Geleceği ve Yurttaşın Sorumluluğu", Yerellik ve Politika-Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi, Ayşegül Mengi (Ed.), İmge Kitabevi, Ankara, ss. 211-224.

Danielson, M. N. and Ruşen Keleş (1985) *The politics of rapid urbanization*, New York: Holmes and Meier.

Davidoff, Paul (1965) "Advocacy and Pluralism in Planning", *Journal of the American Institute of Planners*, Vol. 31, No 4, pp. 331-338.

DeConinck, J. and D. Good (1989) "Perceptual Differences of Sales Practitioners and Students Concerning Ethical Behavior", *Journal of Business Ethics*, Vol. 8, pp. 667-676.

Demirci, Mustafa (2007) "Şehir Planlamasında Etik Kodları Bağlamında Etik Davranış İlkeleri ve Standartları", *Etik Sempozyumu*, ss. 285-296.

Demirci, Mustafa (2007) "Kamu Yönetimi Etiğinin Normatif Temelleri", Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa Lütfi Şen (eds.), *Kamu Yönetimi Yazıları*, Ankara: Nobel, 200-219.

Demirdizen, Erhan (1999) *An Evaluation of the Debates on Professional Ethics in City Planning*, Unpublished Master Thesis, Middle East Technical University.

Doğan, A. (1996). "Bir Şehir Plancısının İmar affı Sonrasındaki Kişisel Deneyimleri Üzerine..", *Planlama Dergisi*, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Sayı:14,syf:27-30.

Doig, Alan, and John Wilson (2002) "Ethics, Integrity, Compliance and Accountability in Contemporary UK Government-Business Relations – Till Death Do Us Part", *Australian Journal of Public Administration*, Volume 58, Issue 4, pp. 26-31. Doig, Alan, and John Wilson (1995) "Untangling the Threads", in F. F. Ridley and Alan Doig (Eds.), *Sleaze: Politicians, Private Interests and Public Reaction*, Oxford: Oxford University Press, 14–30.

Ebcnreck, S. (1983) "A partnership farmland ethic", *Environmental Ethics*, Vol. 5, pp. 33-45.

Ehrenfeld, David W. (1978) *The Arrogance of Humanism*, New York: Oxford University Press. (in Canzonieri, 2002, dissertation: 33; environmental ethics)

Eken, Musa (2005) "Gizlilik Geleneginden Seffaf Yönetime Dogru", *Amme İdaresi Dergisi*, Vol. 38, No 1, Mart.

Ekin (Atakan), M. G. Serap and S. Hande Tezölmez (1999) "Business Ethics in Turkey: An Empirical Investigation with Special Emphasis on Gender", *Journal of Business Ethics*, Volume 18, Number 1, January, pp. 17-34.

Ekinci, Oktay (1999) *Rant Demokrasisi Çöktü*, İstanbul: Anahtar.

Ekinci, Oktay (2007) "Kültürel Miras, İmar ve Belediyelerimiz", *Kent ve Planlama- Geçmiş Korumak, Geleceği Tasarlamak*, Ayşegül Mengi (Ed.), Ankara: İmge Kitabevi, ss. 31-38.

Elmore, R. W. (1996) "Our relationship with the ecosystem and its impact on sustainable agriculture", *Journal of Production Agriculture*, Vol. 9, pp. 42-45

Ergeneli, Azize (1997) "Business Ethics: Future Managers' Ethical Thinking Profile", *Hacettepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, ss. 71-83.

Ergeneli, Azize and Semra Arikan (2002) "Gender Differences in Ethical Perceptions of Salespeople: An Empirical Examination in Turkey", *Journal of Business Ethics*, Volume 40, Number 3, October, pp. 247-260.

Ergün, L. (1996) "Development of Environmental Ethics in Children: A Few observations and Reflections", Criton Curi; İ. Douglas; A. G. Ghazmawi, and İ. İşli (Editors) *Environmental ethics: An overview and perspectives in proceedings of the first international symposium on environmental ethics*, İstanbul: Boğaziçi University, pp. 179-185.

Erman, Tahire and Meliha Coscedilkun-Yıldar (2007) "Emergent Local Initiative and the City: The Case of Neighbourhood Associations of the Better-off Classes in Post-1990 Urban Turkey", *Urban Studies*, Volume 44, Issue 13, pp. 2547–2566.

Erman, Tahire; Burçak Altay, and Can Altay (2006) "Architects and the Architectural Profession in the Turkish Context", *Journal of Architectural Education*, Volume 58 Issue 2, pp. 46-53.

Ersoy, Melih (1995) "Planlama Kuramları ve Etik", *I. Planlama Kongresi: Planlamanın Meşrutiyeti ve Planlıların Konumu*, Ankara: TMMOB Şehir Plancıları Odası, pp. 119-124.

Ersoy, Melih (2008) "Planlamada Etik Değerler: Eşitlik ve Sosyal Adalet", *31. Şehircilik Kolokiyumu: Planlama Meslek Alanı, Geçmişten Geleceğe*, TMMOB Şehir Plancıları Odası ve ODTÜ, Ankara, 7-9 Kasım 2007, Basım Ankara: TMMOB, ŞPO, ss. 73-86.

Ersoy, Nermin and Fügen Göz (2001) "The Ethical Sensitivity of Nurses in Turkey", *Nursing Ethics*, Vol. 8, No. 4, pp. 299-312.

Ersoy, Nermin and Ümit N. Gündoğmus (2003) "A Study of the Ethical Sensitivity of Physicians in Turkey", *Nursing Ethics*, Vol. 10, No. 5, pp. 472-484.

- Ertürk, Hasan (1997) *Kent Ekonomisi, 2. Baskı*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Escuin-Rubio, Marta (1994) *Planners' ethics, attitudes, and roles: A longitudinal Study*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Urban and Regional Planning, The University of Wisconsin - Madison,
- Fainstein, Susan S. (1999) "Can we make the cities we want?", Sophie Body-Gendrot and Robert Beauregard (Eds.), *The urban moment*, Thousand Oaks, California: Sage, pp. 249-272.
- Fainstein, Susan S. (2000) "New Directions in Planning Theory", *Urban Affairs Review*, Vol. 35, No. 4, March, pp. 451-478.
- Finer, H. (1941) "Administrative responsibility in democratic government", *Public Administrative Review*, Vol. 1, No 4, Summer, pp. 335-350.
- Finney, Nissa and Clare Rishbeth (2006) "Engaging with Marginalised Groups in Public Open Space Research: The Potential of Collaboration and Combined Methods", *Planning Theory & Practice*, Volume 7, Issue 1, pp. 27-46.
- Fischer, F. (1983) "Ethical Discourse in Public Administration", *Administration and Society*, Vol. 15.
- Fischer, Frank (2006) "Participatory Governance as Deliberative Empowerment: The Cultural Politics of Discursive Space", *American Review of Public Administration*, Vol. 36, No 1, pp. 19-40.
- Flyvbjerg, Bent (1998) "Empowering Civil Society: Habermas, Foucault and the Question of Conflict", in M. Douglass and J. Friedmann (Eds.), *Cities for Citizens. Planning and the Rise of Civil Society in a Global Age*, Chichester: Wiley, pp. 185-211.
- Flyvbjerg, Bent (1998) *Rationality and Power: Democracy in Practice*, translated by Steven Sampson, Chicago: University of Chicago Press, Morality and Society Series.
- Forester, John (1980) "Critical Theory and Planning Practice", *Journal of the American Planning Association*, Vol. 46, July, pp. 275-286.
- Forester, John (1989) *Planning in the Face of Power*, Berkeley and London: University of California.
- Forester, John (1999) *Critical Theory, Public Policy, and Planning Practice: Toward a Critical Pragmatism*, Albany: State University of New York Press.
- Forester, John (1999) *The Deliberative Practitioner: Encouraging Participatory Planning Processes*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Foucault, Michel (1984) "On the Genealogy of Ethics: An Overview of Work in Progress", in Paul Rabinow (Ed.), *The Foucault Reader*, New York: Pantheon, 340-372.
- Friedrich, John and D. Douglass (1998) "Ethics and Persuasive Enterprise of Teaching Psychology", *American Psychologist*, Vol. 53, pp. 549-562.
- Friesen, Wilbert James (1999) *Development ethics and the Canadian north: A case study analysis of the Churchill-Nelson Rivers hydro diversion project*, Ph.D. Dissertation, McGill University (Canada).
- Furman, Andrzej (1998) "A note on environmental concern in a developing country: Results from an Istanbul survey", *Environment and Behavior*, Vol. 30, No 4, pp. 520-534.
- Gautschi, III Frederick H. and Thomas M. Jones (1998) "Enhancing the Ability of Business Students to Recognize Ethical Issues: An Empirical Assessment of the Effectiveness of a Course in Business Ethics", *Journal of Business Ethics*, Vol. 17, pp. 205-216.

Gowdy, Andrew J. (1993) The environmental values of Ottawa planners and the role of these values in a professional code, Master of Planning, Queen's University at Kingston (Canada).

Gratto, A., Preston, B., Snilsberg, T., (2002) Mitigating Corruption in New Public Management, Privatization and Devolution CRP 612

Gunder, Michael (2003) "Passionate planning for the others' desire: An agonistic response to the dark side of planning", *Progress in Planning*, Vol. 60, pp. 235–319.

Gunder, Michael (2003) "Planning policy formulation from a Lacanian perspective", *International Planning Studies*, Vol. 8, pp. 279-294.

Habermas, Jurgen (1974) 'The Public Sphere', *New Government Critique*, Vol. 3, pp. 49–55.

Habermas, Jurgen (1984) 'What Does a Legitimation Crisis Mean Today? Legitimation Problem in Late Capitalism', in W. Connolly (ed.) *Legitimacy and the State*, New York: New York University Press, pp. 134–155.

Habermas, Jurgen (1997) *Kamusalığın Yapısal Dönüşümü*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Habermas, Jurgen (1998) [1962] *The Structural Transformation of the Public Sphere*, Cambridge, MA: MIT Press.

Harris, J. (1990) "Ethical Values of Individuals at Different Levels in the Organizational Hierarchy of a Single Firm", *Journal of Business Ethics*, Vol. 9, pp. 741-750.

Hart, D. K. (1994) "Administration and the ethics of virtue: In all things, choose first for good character and then for technical expertise", in T. L. Cooper (Ed.). *Handbook of Administrative Ethics*, New York: Marcel Dekker, pp. 107-123.

Harvey, David (1992) "Social Justice, Postmodernism and the City", *International Journal of Urban and Regional Research*, Vol. 16, No 4, pp. 588–601.

Harvey, Steve (1988) "Professional Issues - Questions professionnelles: Application of the CPA Code of Ethics in Planning Field Research: An Organizational Case", *Canadian Psychology / Psychologie canadienne*, Vol. 35, No 2, pp. 205-219.

Healey, Patsy (1986) "Emerging directions for research on local land use planning", *Environment and Planning B*, Vol. 13, pp. 103–120.

Healey, Patsy (1991) "Researching Planning Practice", *Town Planning Review*, Vol. 62, pp. 447–459.

Healey, Patsy (1992) Planning through debate: The communicative turn in planning theory, *Town Planning Review*, Vol. 63, No 2, pp. 143–162.

Healey, Patsy (1993) "Planning through debate: The communicative turn in planning theory", in Frank Fischer and John Forester (Eds.), *The communicative turn in policy analysis and planning*, Durham, North Carolina: Duke University Press, pp. 233-253.

Healey, Patsy (1997) Collaborative Planning: Shaping places in fragmented societies, London: Macmillan.

Healey, Patsy; Michael Purdue and Frank Ennis (1995) Negotiating Development: Rationales and practice for development obligations and planning gain, London: E & FN Spon.

Hendler, Sue (Ed.) (1995) *Planning Ethics: A Reader in Planning Theory, Practice and Education*, New Brunswick, New Jersey: Center for Urban Policy Research.

Hendler, Susan Ann (1988) *Professional codes as bridges between planning and moral philosophy*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Waterloo, Canada.

Hillier Jean (2000) "Going round the back? Complex networks and informal action in local planning processes", *Environment and Planning A*, Vol. 32, No 1, pp. 33-54.

Hisrich, Robert D.; Branko Bucar and Sevgi Oztark (2003) "A cross-cultural comparison of business ethics: Cases of Russia, Slovenia, Turkey, and United States", *Cross Cultural Management: An International Journal*, Volume 10 Number 1, pp. 3-28.

Hodges, Margaret Emily (2004) *Blanche Lemco van Ginkel and H. P. Daniel van Ginkel Urban planning*, Unpublished Ph.D. Dissertation, McGill University, Montreal.

Hodgkinson, C. (1971) "Organizational Influence on Value Systems", *Educational Administration Quarterly*, Vol. 7, pp. 46-55.

Hoover, R. C. (1961) "A view of ethics and planning", *Journal of the American Institute of Planners*, Vol. 27, No 4, November, pp. 293-304.

Hopkins, L. D. (1999) "Structure of a planning support system for urban development", *Environment and Planning B: Planning and Design*, Vol. 26, No 3, pp. 333-343

Hornett, Andrea and Susan Fredricks (2005) "An Empirical and Theoretical Exploration of Disconnections between Leadership and Ethics", *Journal of Business Ethics*, Vol. 59, pp. 233-246.

Howe, Elizabeth and Jerome Kaufman (1979) "The Ethics of Contemporary American Planners", *Journal of the American Planning Association*, Vol. 45, No 3, pp. 243-255.

Humbach, John A. (1989) "Law and a New Land Ethic", *Minnesota Law Review*, Vol. 74, pp. 339-???. HeinOnline.

Hunt, Shelby (1990) "Commentary on an empirical investigation of a general theory of marketing ethics", *Journal of the Academy of Marketing Science*, Volume 18, Number 2, March, pp. 173-177.

Hunt, Shelby D. and Scott J. Vitell (2006) "The General Theory of Marketing Ethics: A Revision and Three Questions", *Journal of Macromarketing*, Vol. 26, No 2, December, pp. 1-11.

Hürol Y. (2008) "Can Architecture be Barbaric?", *Science and Engineering Ethics*, December,

I. Planlama Kongresi: Planlamanın Meşrutiyeti ve Planlıların Konumu, Ankara: TMMOB Şehir Planlıları Odası, 1995.

ISMMMO (Istanbul Chamber of Independent Accountants and Certified Public Accountants) (2006) *Economics of Corruption: Economic Analysis of Corruption as A Public Bad*, prepared by Dr. Mustafa Çelen for ISMMMO, İstanbul.

Işık, Oğuz ve M. Melih Pınarcıoğlu (2001) *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Joma, Hesam Addin Abdul Salam (1991) *The Earth as a mosque: Integration of the traditional Islamic environmental planning ethic with agricultural and water development policies in Saudi Arabia*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Pennsylvania.

Jones, Jr., Harold B. (1997) "The Protestant Ethic: Weber's Model and the Empirical Literature", *Human Relations*, Vol. 50, No 7, pp. 757-778.

Jos, Philip H. (1993) "Empirical Corruption Research: Beside the (Moral) Point?", *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART*, Vol. 3, No 3, July, pp. 359-375.

Karakoç, A. Gamze (2004) "Çevre Sorunlarına Etik Yaklaşım" Mehmet C. Marin ve Uğur Yıldırım (Editörler), *Çevre Sorunlarına Çağdaş Yaklaşımlar: Ekolojik, Ekonomik, Politik ve Yönetimsel Perspektifler*, İstanbul: Beta.

Kaufman, Jerome L. (1987) "Teaching Planning Students about Strategizing, Boundary Spanning and Ethics: Part of the New Planning Theory", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 6, No 2, pp. 108-115

Kaufman, Jerome L. (1990) "American Codes of Planning Ethics, Content, Development, and After-Effects", *Plan Canada*, Vol. 30, No 5, pp. 29-34.

Kaufman, Jerome L. (1999) "Reflections on Teaching Three Versions of a Planning Ethics Course", S. Hendler (Ed.), *Planning Ethics*, New Brunswick: Center for Urban Policy Research.

Kaufman, Jerome L. (2001) "Is the Increased Output of Planning Ethics Knowledge in North America Affecting Those Who Practice Planning?: An Exploratory Investigation, Paper Presented at World Planning Schools Congress, Xangai, China.

Keleş, Ruşen (1991) "Planlı Dönemin Plansız Kentleşmesi, 30 Yılın (1961-1991) Bilançosu", *Türkiye'de Şehirciliğin Gelişiminde Son 30 Yılın Değerlendirilmesi Konulu 3. Türkiye Şehircilik Kongresi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir.

Keleş, Ruşen (1993) "Kentleşme ve Kamu Yararı", Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar içinde, İstanbul: Kent Basımevi, ss. 88-120.

Keleş, Ruşen (2008) *Kentleşme Politikası, 10. Baskı*, Ankara: İmge Kitabevi.

Kennedy, Nilgün Fehim (2005) *The Ethos of Architects: Towards an Analysis of Architectural Practice in Turkey*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Khakee, Abdul (2007) "From Olympic village to middle-class waterfront housing project: Ethics in Stockholm's development planning", *Planning Practice and Research*, Volume 22, Issue 2, pp. 235-251.

Khakee, Abdul and Lars Dahlgren (1990) "Ethics and Values of Swedish Planners A replication and comparison with an American study", *Scandinavian housing and planning research*, Vol. 7, pp. 65-81.

Klosterman, Richard E. (1992) "Planning Theory Education in the 1980s: Results of a Second Course Survey", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 11, No 2, pp. 130-140.

Knox, Paul L. and J. Cullen (1981) "Planners as urban managers: An exploration of the attitudes and self-image of senior British planners", *Environment and Planning A*, Vol. 13, No 7, pp. 885-898.

Kongar, Emre (2005) "Kamuda Rüşvetin Toplumsal Nedenleri", Yolsuzluk ile Savaşım Stratejileri Uluslararası Sempozyumu, 29 Eylül Pazartesi, İstanbul,

Korkmaz, Esfender, Mustafa E. Erkal, Türksel Minibaş, Burhan Baloğlu, Binhan Elif Yılmaz ve Murat Çak (2001) *Türkiye'de Yolsuzluğun Sosyo-Ekonomik Nedenleri, Etkileri ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: İTO.

Köprü, Burcu (2007) *Türk kamu yönetiminde etik değerlerden sapma ve yönetsel yozlaşma* [Deviation of ethics values and administrative corruption in Turkish public administration], Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi. Danışman: Doç.Dr. Hikmet Kavruk.

Kösekahya, (2005) Causes of Corruption in Turkey: A Deep-Rooted Phenomenon,

Kramer, R., Pommerenke, P. & Newton, E. (1993). Effects of social identity and interpersonal accountability on negotiator decision making. *Journal of Conflict Resolution*, 3, 4, 633-654

Kurtoğlu, Ayça (2004) *Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği*, 2. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Laczniak, Gene R.; Robert F. Lusch and Patrick E. Murphy (1979) "Social Marketing: Its Ethical Dimensions", *The Journal of Marketing*, Vol. 43, No. 2 (Spring), pp. 29-36.

Lawton, Alan (1998) "Business practices and the public service ethos", in C. Sampford, N. Preston, and C. A. Bois (eds.), *Public sector ethics: Finding and Implementing Values*, New York: Routledge and Sydney: Federation Press, pp. 53-67.

Lawton, Alan and Alan Doig (2005/2006) "Researching Ethics for Public Service Organizations", *Public Integrity*, Vol. 8, Issue 1, Winter, pp. 11-33.

Leopold, A. (1949) *A Sand County Almanac*, Oxford (reprinted 1966), New York.

Leuenberger, Deniz (2004) *The local and public provision of goods and services: The use of economic criteria in the goods provision decisions of city managers and administrators*, Ph.D. Dissertation, University of Nebraska at Omaha. Lewicki, R. J.; D. J. McAllister and R. J. Bies (1998) "Trust and distrust: New relationships and realities", *Academy of Management Review*, Vol. 23, No 3, pp. 438-458.

Liaschenko, J.; N. Y. Oguz, and D. Brunnquell (2006) "Critique of the "tragic case" method in ethics education", *Journal of Medicine Ethics*, November, Vol. 32, No 11, pp. 672-677.

Lipset, S. M. & Lenz, S. (2001), "Corruption, Culture, and Markets" in Harrison, L. and Huntington, S. (eds). *Culture Matters: How Values Shape Human Progress*. New York, Basic Books.

Lo Piccolo, Francesco (2008) "Planning Research 'with' Minorities in Palermo: Negotiating Ethics and Commitments in a Participatory Process", *Planning Practice and Research*, Vol. 23, No 2, May, pp. 187-209. (Italy, Palermo)

Lo Piccolo, Francesco and Huw Thomas (2008) "Research Ethics in Planning: A Framework for Discussion", *Planning Theory*, Vol. 7, No 1, March, pp. 7-23.

Malinowski, C. and C. Smith (1985) "Moral Reasoning and Moral Conduct: An Investigation Prompted by Kohlberg's Theory", *Journal Personality and Social Psychology*, Vol. 49, No 4, pp. 1016-1027.

Matthews, Jerry Burns (1993) *A question of values: An assessment of the values held by land use planning practitioners and land use planning faculty regarding the use of land*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Texas Tech University.

Mayo, Michael A. and Lawrence J. Marks (1990) "An empirical investigation of a general theory of marketing ethics", *Journal of the Academy of Marketing Science*, Volume 18, Number 2, March, 163-171..

McHarg, I. (1979) "Ecological planning: the planner as catalyst", in: R. W. Burchell & G. Sternlieb (Eds), *Planning Theory in the 1980s: A Search for New Directions*, New Brunswick, New Jersey: Center for Urban Policy Research.

Meier, Kenneth J., and Thomas M. Holbrook-Provow (1990) "I Seen My Opportunities and I Took 'Em: Political Corruption in the American States", Paper presented at *The Annual Meeting of the American Political Science Association*, San Francisco.

Menguc, Bulent (1998) "Organizational Consequences, Marketing Ethics, and Sales Force Supervision: Further Empirical Evidence", *Journal of Business Ethics*, Vol. 17, No 4, pp. 333-352.

Menzel, Donald C. (2003) "Public Administration as a Profession: Where Do Body and Soul Reside?", *Public Integrity*, Vol. 5, No 3, Summer, pp. 239-249.

Menzel, Donald C. (2003) "State of the Art of Empirical Research on Ethics and Integrity in Governance", Paper prepared for presentation at *the Annual Conference of the European Group of Public Administration*, Oeiras, Portugal, 3-6 September 2003.

Menzel, Donald C. (2003) "State of the Art of Empirical Research on Ethics and Integrity in Governance", Paper presented at the annual conference of the European Group of Public Administration, Oeiras, Portugal.

Menzel, Donald C. and J. Edwin Benton (1991) "Ethics Complaints and Local Government: The Case of Florida", *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART*, Vol. 1, No. 4, October, pp. 419-435.

Meshur, M. C. and E. Sert (2008) "The Utilization of Satellite Images in Urban Conservation Planning", XXIst ISPRS Congress: 3-11 Jul 2008 Beijing, CHINA,

Miller, P. (1997) "A Profession in Peril?", *Landscape Architecture*, Vol. 87, No 8, pp. 66-88.

Mitchell, Vince W.; George Balabanis; Bodo B. Schlegelmilch and T. Bettina Cornwell (2008) "Measuring Unethical Consumer Behavior across Four Countries", *Journal of Business Ethics*,

Moore, Stephanie L. (2005) *The Social Impact of a Profession: An Analysis of Factors Influencing Ethics and the Teaching of Social Responsibility in Educational Technology Programs*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Northern Colorado, Greeley.

Mulgan, R. (2000a). Comparing accountability in the public and private sectors. *Australian Journal of Public Administration*, 59, 1, 87-98.

Myers, Dowell and Alicia Kitsuse (2000) "Constructing the Future in Planning: A Survey of Theories and Tools", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 19, No. 3, 221-231.

Myerson, G. and Y. Rydin (1996) "Sustainable development: the implication of the global debate for land use planning", S. Buckingham-Hatfield & B. Evans (Eds) *Environmental Planning and Sustainability*, New York: Wiley.

Nigro, Lloyd G. and William D. Richardson (1990) "Between Citizen and Administrator: Administrative Ethics and PAR", *Public Administration Review*, Vol. 50, No. 6 (Nov. - Dec., 1990), pp. 623-635.

Oguz N. Y. (2000) "The narrative approach in teaching medical ethics: The Turkish experience", *Medicine Law*, Vol. 19, No 3, pp. 421-431.

Oguz, N. Y. (2003) "Research ethics committees in developing countries and informed consent: With special reference to Turkey", *The Journal of Laboratory and Clinical Medicine*, Volume 141, Issue 5, pp. 292-296.

OSTROM, E. (1990); *Governing the Commons*, Cambridge University Press.

Ostrom, E.; J. Berger; C. B. Field; R. B. Norgaard, and D. Policansky (1999) "Revisiting the commons: Local lessons, global challenges", *Science*, 284, pp. 278-282.

Öktem, M. Kemal ve Uğur Ömürgönülşen (2005) "Kamu Yönetiminde Etik Çalışmalarına Yönelik Genel Bir Çerçeve Arayışı", *Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 18-19 Kasım 2005, Sakarya Üniversitesi İİBF, Esentepe Kampüsü, Sakarya: Sakarya Üniversitesi, 231-237.

Ömürgönülşen, Uğur (2003) "Public Service Ethics: The Feasibility of an Ethical Administration in Turkey", *1st International Business and Professional Ethics Congress of Turkey* (September 17-19, 2003), Ankara: Hacettepe University, Research Centre for Business & Professional Ethics, pp. 30-47.

Ömürgönülşen, Uğur ve M. Kemal Öktem (2005) "The Feasibility of an Ethical Administration in Turkey: Legal-Institutional and Cultural Pillars of Public Service Ethics", *Ethics and Integrity of Governance: The First Transatlantic Dialogue*, 2-5 April 2005, International Conference by ASPA-IIAS-Catholic University of Leuven-Public Management Institute, Leuven, Belgium.

Ömürgönülşen, Uğur ve M. Kemal Öktem (2007) "Avrupa Birliği'ne Yönetmelik Uyumu ve Yönetmelik Kapasitenin Artırılması Sürecinde Türk Kamu Yönetiminde Etik Sorunu", Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner (eds.), *Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar*, Ankara: Nobel, 339-370.

Öney, Aylin (1983) *The preservation and rehabilitation plan of Assos-Behramkale*, Unpublished Master's thesis, Master of architecture in restoration, Middle East Technical University. xv, 120p.

Özsemerci, Kemal (2003) *Türk Kamu Yönetiminde Yolsuzluklar: Nedenleri, Zararları ve Çözüm Önerileri*, Ankara: Sayıştay Başkanlığı.

Penick, Robert C. (2005) *Real estate ethics in the state of Louisiana*, Ph.D. Dissertation, University of New Orleans.

Pfeffer, M. and Lapping. M. (1994) "Farmland preservation, development rights and the theory of the growth machine: the view of planners." *Journal of Rural Studies* 10, 223-248.

Ploger, John (2004) "Ethics in Norwegian Planning: Legitimacy, Ambivalence, Rhetoric", *Planning, Practice & Research*, Vol. 19, No. 1, February, pp. 49-66.

Pultar, Mustafa (2000) "Steps toward A Theory of Ethics of the Built Environment", Warwick Fox (Ed.) *Ethics and the Built Environment*, Routledge, pp. 153-169.

Pyun, Jin-Bak (2007) *Equality and Urbanism: An Inquiry on Egalitarian Ethics in Planning with a Particular Reference to the Public Consultation Policy and the Overdale Approach to Equal Land-Use Opportunities of the Montreal Citizen's Movement*, Unpublished Ph.D. Dissertation, Concordia University, Montreal, Quebec.

Rabinovitz, F. F. (1969) *City Politics and Planning*, New York: Atherton.

Rawwas, Mohammed Y. A.; Ziad Swaidan, Mine Oyman (2005) "Consumer Ethics: A Cross-Cultural Study of the Ethical Beliefs of Turkish and American Consumers", *Journal of Business Ethics*, Volume 57, Number 2, March, pp. 183-195.

Rees, W. E. (1990) "Economics, ecology and the role of environmental assessment in achieving sustainable development", in: P. Jacobs & B. Sadler (Eds.), *Sustainable Development and Environmental Assessment: Perspectives on Planning for a Common Future*, Montreal: Canadian Environmental Assessment Research Council.

Reidenbach, R. E. and D. P. Robin (1990) "Toward the Development of a Multidimensional Scale for Improving Evaluations of Business Ethics", *Journal of Business Ethics*, Vol. 9, No 8, pp. 639-653.

Roberds, Stephen C. (2003/2004) "Do Congressional Ethics Committees Matter?", *Public Integrity*, Vol. 6, Issue 1, Winter, pp. 25-38.

Roberts, Michael Blake (2006) *Making the vision concrete: Implementation of downtown revitalization plans*, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of California, Irvine.

Roeseler, W. G. 1982. *Successful American Urban Plans*. Lexington, MA: Lexington Books.

Rorty, R. (1982) *Consequences of Pragmatism*, Minneapolis, Minnesota: University of Minnesota Press.

Rydin, Yvonne; Urooj Amjad and Martine Whitaker (2007) "Environmentally Sustainable Construction: Knowledge and Learning in London Planning Departments", *Planning Theory and Practice*, Volume 8, Number 3, September, pp. 363-380.

Sayer, Andrew, and Michael Storper (1997) "Ethics unbound: For a normative turn in social theory", *Environment and Planning D: Society and Space*, Vol. 15, No 1, pp. 1-18.

Schön, Donald A. (1983) *The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action*, New York: Basic Books, Inc.

Scott, Joanne Patricia (2004) *Origins in excellence: The practical ethos of G. Holmes Perkins and the Philadelphia School*, Ph.D. Dissertation, University of Pennsylvania. 258 pages; AAT 3138072.

Sennet, R. (1970) *The Uses of Disorder*, New York: Random House.

Sim, Loo-Lee, Sau-Kim Lum and, Lai Choo Malone-Lee (2002) "Property rights, collective sales and government intervention: Averting a tragedy of the anticommons", *Habitat International*, Volume 26, Issue 4, December, pp. 457-470.

Sims, Randi L. and A. Ercan Gegez (2004) "Attitudes towards Business Ethics: A Five Nation Comparative Study", *Journal of Business Ethics*, Vol. 50, pp. 253–265.

Singer, Peter (Ed.) (1994) *Ethics*, Oxford: Oxford University Press.

Smelser, N.J., (1971). "Stability, Instability, and the Analysis of Political Corruption." In *Stability and Social Change*, edited by Barber, Bernard, and Inkles, Alex. Little, Brown and Company. Boston.

Smith, David M. (2007) "Moral Aspects of Place", *Planning Theory*, Vol. 6, March, pp. 7-15.

Smith, Herbert H. (1991) *Planning America's communities: Paradise Lost? Paradise Found?*, Chicago: Planners Press.

Smith, Robert W. (2003) "Enforcement or Ethical Capacity: Considering the Role of State Ethics Commissions at the Millennium", *Public Administration Review*, Vol. 63, No. 3, May-June, pp. 283-295.

Soliva, Reto and Marcel Hunziker (2009) "Beyond the visual dimension: Using ideal type narratives to analyse people's assessments of landscape scenarios", *Land Use Policy*, Vol. 26, pp. 284-294

Spaling, Harry and John R. Wood (1998) "Greed, need or creed?: Farmland ethics in the rural-urban fringe", *Land Use Policy*, Volume 15, Issue 2, April, pp. 105-118.

Speer, Autumn Doreen (2003) *The city shapers of tomorrow: Contemporary city planners and education*, Unpublished M.C.R.P. Thesis, The University of Texas at Arlington.

Srnka, Katharina J.; A. Ercan Gegez and S. Burak Arzova (2007) "Why Is It (Un-)ethical? Comparing Potential European Partners: A Western Christian and An Eastern Islamic Country – On Arguments Used in Explaining Ethical Judgments", *Journal of Business Ethics*, Volume 74, Number 2, August, pp. 101-118.

Stackman, Richard W.; Patrick E. Connor, and Boris W. Becker (2006) "Sectoral Ethos: An Investigation of the Personal Values Systems of Female and Male Managers in the Public and Private Sectors", *Journal of Public Administration Research and Theory: J-PART*, Vol. 16, No 4, October, pp. 577-597.

Stein, Stanley M., and Thomas L. Harper (2003) "Power, Trust and Planning", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 23, No 2, pp. 125-139. (see, Baxamusa, 2008: 14-15).

Stevens, Mark Robert (2008) Can individual planners make communities safer? A study of the use of discretion in managing urban development, Ph.D. Dissertation, The University of North Carolina at Chapel Hill.

Stone, Melissa Middleton and Candida Greer Brush (1996) "Planning in Ambiguous Contexts: The Dilemma of Meeting Needs for Commitment and Demands for Legitimacy", *Strategic Management Journal*, Vol. 17, No. 8, October, pp. 633-652.

Strait, Patricia Bellin (1993) The influence of cohesive groups on the ethical behavior of public employees: An analysis of an urban university, Ph.D. Dissertation, Old Dominion University.

Summer, Kevan William (2006) *Determining housing need in rural Manitoba*, M.C.P. Thesis, University of Manitoba (Canada).

Suskind, Susskind, L. and C. Ozawa (1984) "Mediated negotiation in the public sector: The planner as mediator", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 4, No 1, pp. 5-15.

Şahin, C. Y. (2002) *İmar Planlarının Yapım Süreci ve Yargısal Korunma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı.

Şen, Mustafa Lütfi (1998) Kamu yönetiminde yozlaşmanın önlenmesinde yönetsel etik yaklaşımı [Administrative ethics as an approach in the prevention of corruption in public administration], Yayınlanmamış Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

Şenyapılı, Tansı, Özcan Altaban, İlhan Tekeli (2005) *Cumhuriyet'in Ankara'sı: Doç. Dr. Özcan Altaban'a armağan*, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık,

Talen, Emily (1996) "After the plans: Methods to evaluate the implementation success of plans", *Journal of Planning Education and Research*, Vol. 16, pp. 79-91.

Talen, Emily (1997a) "Success, failure, and conformance: An alternative approach to planning evaluation", *Environment and Planning B: Planning and Design*, Vol. 24, No 4, pp. 573-587.

Talen, Emily (1997b) "Do plans get implemented? A review of evaluation in planning", *Journal of Planning Literature*, Vol. 10, No 3, pp. 248-259.

Taylor, Nigel (1980) "Planning Theory and the Philosophy of Planning", *Urban Studies*, Volume 17, Issue 2, pp. 159-172.

Tekel, Ayşe (2003) "Kentsel Rantın Oluşumu, Düzenlenmesi ve Yönlendirilmesinde Planlama ve Yönetimin Rolü: Ankara Örneğinde Bir Değerlendirme", *Yerel ve Kentsel Politikalar*, M. Akif Çukurçayır, Ayşe Tekel (Ed.), Çizgi Kitabevi, Konya, ss. 65-78.

Tekeli, İlhan (1988) "Mülkiyet Kurumu, Kamu Yararı Kavramı ve İmar Planları Üzerine", *Planlama*, Cilt 8, No 2, ss. 7-8.

Tekeli, İlhan (1991) "Türkiye'de Kentsel Rantların Bölüşümünde Yeni Bir Aşama", Kent Planlaması Konuşmaları, TMMOB Yayınları, Ankara, ss. 173-175.

Tekeli, İlhan (1991) *Kent Planlama Konuşmaları*, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.

Tekeli, İlhan (1998) "Planlamanın Meşruiyetini Oluşturmada Etik Sorunlar", *I. Planlama Kongresi (Planlamanın Meşruiyeti ve Plancıların Konumları)*, yay. haz. Serdar Karaduman ve Gülten Kubin, Ankara: TMMOB Şehir Plancıları Odası, ss. 17-25.

Tekeli, İlhan (1998) "Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması", *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, İstanbul: Türkiye İş Bankası ve Tarih Vakfı ortak yayını, ss. 1-24.

Tekeli, İlhan (2001) "Plancının Meşruiyetini Oluşturmada Etik Sorunlar", *Modernite Aşılırken Kent Planlaması* içinde, Ankara: İmge Kitabevi, ss. 209-229.

Tekeli, İlhan (2008) "Kent Planlama Mesleği Gelişmesini Sürdürürken Ahlakını Nasıl Oluşturuyor", *31. Şehircilik Kolokiyumu: Planlama Meslek Alanı, Geçmişten Geleceğe*, TMMOB Şehir Plancıları Odası ve ODTÜ, Ankara, 7-9 Kasım 2007, Basım Ankara: TMMOB, ŞPO, ss. 55-71.

Tekeli, İlhan and Melih Pınarcıoğlu (2004) "Commitment model for regional planning: How to unlock frozen gears of stagnant regions", in Tamer Gök and T. Marszai (Eds.), *Urban and regional development: Concepts and experiences*, Warszawa: Academy of Sciences, pp. 9-28.

Thompson, Dennis F. (1995) *Ethics in Congress: From individual to institutional corruption*, Washington, DC: Brookings Institution.

Toman, M.A. (1992) "The difficulty of defining sustainability", *Resources*, Vol. 106, pp. 3-6. (seen in Briassoulis, 1997)

Treisman, D. (2000), "The Causes of corruption: A Cross-National studies", *Journal of Public Economics*, Vol.76, No.3, pp 399-457

Tsalikis, John and David J. Fritzsche (1989) "Business Ethics: A Literature Review with a Focus on Marketing Ethics", *Journal of Applied Psychology*, Vol. 75, No 4, pp. 378-385.

TÜSİAD (2002) *Kamu Reformu Araştırması*, İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.

Ulusoy, K. (2004) "Ülkemizdeki Yolsuzluklara Genel Bir Bakış Ve Bunlarla Mücadelede Çözüm Yolları", http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_121.htm.

UNESCO, 2008, Mission Report: Historic Areas of Istanbul (Turkey):356, 8-13May 2008.

Ünlü, Tolga (2005) Plan Modifications within the Contexts of Planning Control Mechanisms: Mersin Case, Unpublished Ph.D. Dissertation, METU, Ankara.

Velotta, Marco (2008) Plan implementation evaluation in Nevada: A study of the implementation of the Truckee Meadows Regional Plan, 1991-2007, M.S. Thesis, University of Nevada, Reno. 218 pages; AAT 1453612

Virtanen, Turo (2000) "Changing Competencies of Public Managers: Tensions in Public Commitment", *International Journal of Public Sector Management*, Vol. 13, No 4, 333-341.

Vitell, Scott J. and Foo Nin Ho (1997) "Ethical Decision Making in Marketing: A Synthesis and Evaluation of Scales Measuring the Various Components of Decision Making in Ethical Situations", *Journal of Business Ethics*, Vol. 16, No 5, pp. 699-718.

Vitell, Scott J. and James Muncy (1992) "Consumer ethics: An empirical investigation of factors influencing ethical judgments of the final consumer", *Journal of Business Ethics*, Volume 11, Number 8, August, pp. 585-597.

Von Maravić, Patrick (2008) "Studying Methods, Not Ethics", *Public Integrity*, Vol. 11, Issue 1, Winter, pp. 9-33.

Wachs, Martin (Ed.) (1985) *Ethics in Planning*, New Brunswick, New Jersey: Center for Urban Policy Research, Rutgers, State University of New Jersey.

Wang, Xiaohu (2002) "Assessing Administrative Accountability: Results from a National Survey", *The American Review of Public Administration*, vol. 32, September, pp. 350 -370.

Warburton, John and Geoff Baker (2005) "Integrity Systems and Local Government", *Australian Journal of Public Administration*, Vol. 64, No 2, June, pp. 62-68.

Weber, J. (1995) "Influences upon organizational ethical subclimates: A multi-departmental analysis of a single firm", *Organization Science*, Vol. 6, pp. 509–523.

Whitzman, Carolyn (2007) "The Loneliness of the Long-distance Runner: Long-term Feminist Planning Initiatives in London, Melbourne, Montréal and Toronto", *Planning Theory and Practice*, Volume 8, Number 2, June, pp. 205-227.

Wildavsky, Aaron (1973) "If Planning is Everything, Maybe It's Nothing", *Policy Sciences*, Vol. 4, No 2, pp. 137-153.

Wildavsky, Aaron and Ellen Tenenbaum (1981) *The Politics of Mistrust: Estimating American Oil and Gas Resources*, Beverly Hills, California: Sage Publications.

Wolman, Harold L.; Coit C. Ford, and Edward Hill (1994) "Evaluating the Success of Urban Success Stories", *Urban Studies*, Vol. 31, No 6, pp. 835-850.

Won, Sun Suu (1997) A Comparative Study on City Administration and Planning: Factors That Improve Productivity for Local Government Management, Unpublished Ph.D. Dissertation, University of Texas at Arlington, School of Urban and Public Affairs.

Yakar Önal, Ayşegül (2002) *Kentsel toprak rantı teorileri ve bir uygulama İstanbul Esenkent Örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı.

Yalçıntaş, H. Ağan (2008) Evaluating the Impact of 'Urban Competitive Advantages' on Economic Revitalization of Deprived Inner Cities through a Case Study Held in Istanbul, Unpublished Ph.D. Dissertation, Izmir Institute of Technology, Izmir.

Yıldırım, Derya (2004) *Design Problems of AOÇ as a Public Property*, Thesis Submitted to the Graduate School of Natural and Applied Sciences of the Middle East Technical University, Degree of Master of Science in Urban Design, Department of City and Regional Planning.

Yücel (Karakoç), A. Gamze (2005) *Environmental Ethics Approach in the World and in Turkey*, Unpublished Ph. D. Dissertation, Middle East Technical University, Degree of Philosophy in City and Regional Planning. Supervisor: Prof. Dr. İlhan Tekeli and Co-Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Helga Tiliç

Zel, Uğur (2007) "Business Ethics: The Perceptual Differences Between Genders, Sectors and Cultures", *The International Journal of Knowledge, Culture and Change Management*, Volume 5, Issue 9, pp. 9-20.

http://www.wiwi.uni-passau.de/lehrstuehle/lambsdorff/downloads/Corr_Review.pdf

<http://www.worldbank.org/fandd/english/0398/articles/020398.htm>

http://www.transparency.org/building_coalitions/public/local_government/localindex.html

http://books.google.com/books?id=3vvEYWMtcMYC&pg=PA19-IA1&dq=%2Bethical+%2Bplanning+land+rent+&lr=&hl=tr&source=gbs_toc_r&cad=0_0

http://books.google.com/books?id=3vvEYWMtcMYC&pg=PA19-IA1&dq=%2Bethical+%2Bplanning+land+rent+&lr=&hl=tr&source=gbs_toc_r&cad=0_0

<http://scholar.google.com.tr/scholar?num=50&hl=tr&lr=&newwindow=1&safe=off&q=land+use+ethical&btnG=Ara>

http://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_in_local_government

<http://scholar.google.com.tr/scholar?num=50&hl=tr&lr=&newwindow=1&safe=off&q=ethical+planning+land+use&btnG=Ara>

<http://www.springerlink.com/index/X1054441N3G7G673.pdf>

<https://www.planning.org/newsreleases/pdf/japa.pdf>

EK: Yöntemler

Anketler

Her bir anket iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel bilgiler; ikinci bölümde planlamada etik sorunların kaynağı, plancıların etik/etik olmayan davranışları hakkındaki algılamaları, etik olmayan planlama uygulamaları, yerel yönetimlerde ayrımcılık hakkında bilgi toplamak amaçlanmıştır. Soru kağıdı/anketin ikinci bölümü 5'li Likert ölçeğine dayanan sorulardan oluşmaktadır. Buradaki sorular güçlü bir tutumu ifade eden "kesinlikle katılıyorum" dan "kesinlikle katılmıyorum" uzanan ifadeler taşımaktadır. Ayrıca ikinci bölümde mevki/pozisyon, görev ve uzmanlığa göre farklılaşan özel sorular da vardır. Farklı sorular 27 ve 29. sorular arasında yer almıştır.

Analiz aşamasında planlama aktörleri planlama ile ilgili uzmanlık alanlarına göre 5 farklı gruba ayrılmıştır. Bu nedenle plancılar, tek başına bir gruptur. mimarlar ve inşaat mühendisleri, çevre mühendisleri, kadastro mühendisleri ve makine mühendislerini içerir; üçüncü ve son grup iki yıllık teknik okullardan mezun olan teknisyenleri kapsamaktadır.

Her gruba uygulanan ankette 23 ortak soru vardır ve serbest çalışan plancılar için 2 ek soru vardır. Bu sorular Şehir Plancıları Odasının kontrol mekanizmasıyla ilgilidir.

Belediye başkanı, başkan yardımcısı, meclis üyeleri ve imar müdürlerine uygulanan ankette farklı sorular, merkezi yönetimin bazı kurumlarının bürokratik yavaşlığı, daha önceki yönetimlerin plan karar ve uygulamalarıyla ilgilidir.

Akademisyenlere uygulanan anketlerde ayrıca ders içeriklerindeki etik ile ilgili dersler, yerel yönetimlere verdikleri danışmanlık ve bilirkişilik hizmetleri, planlama konularında üniversite-yerel yönetim işbirliği üzerinde odaklanan sorular sorulmuştur.

Müteahhit anketinde dört farklı soru vardır. Bunlar kamunun öncülüğünde yürütülen toplu konut uygulamaları (TOKİ ve KİPTAŞ), ek yapılaşma haklarının kentsel gelişme üzerindeki etkileri, yerel yönetimlerin sözleşme dışındaki istekleri, yerel yönetimlerdeki ihalelerden haberdar olup olmadıklarıyla ilgilidir.

Anketleri değerlendirmek için SPSS 11.5 İstatistik programı kullanılmıştır. Sonuçlar tablolar, şekiller ve grafiklerle gösterilmiştir.

Anketlerin hazırlanma aşamasında etik, kamu yönetiminde etik, yerel yönetimlerde etik , planlama etiği literatürü araştırılmıştır.

Daha önceki tezler, makaleler, kitaplar ve araştırmalar, detaylı olarak analiz edilmiştir. Anket ve mülakat soruları tamamiyle Türkiye koşulları ve projenin genel çevresi düşünülerek tasarlanmıştır.

Bu çalışmada cevaplayıcıların yerel yönetimlerde planlama etiği konusundaki algıları araştırılmıştır ve sonuçlar yerel planlamadaki mevcut durum ve Türkiye'deki yasal düzenlemeler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Alan araştırmasının başlangıcında ve anket dizeynında anketler, birkaç akademisyen ve plancı ile birlikte gözden geçirilmiştir. Anketin başlangıcında sınırlı sayıda anket Antakya ve Adana'da uygulanarak bir pilot çalışma yapılmıştır.

Kentler, kurumlar ve kişiler şu kriterlere göre seçilmiştir: 1- Projenin genel çerçevesi, 2- Başbakanlık Etik Kurulu'nun önerileri, 3-Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'yle yapılan görüşmeler, 4-

Farklılık ve ölçek ihtiyacı, 5-Erişilebilirlik ve zaman sınırlılıkları, 6- Şehir Plancıları Odası Temsilcilerinin ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümlerinin bulunması.

Anketin beş farklı gruba göre hazırlanmasının nedeni, bu beş grubun planlama sürecinin esas aktörleri olmalarıdır. Örneklemin temsiliyet kabiliyetinin sağlanması için planlamada farklı aktörler örnek olarak seçilmiştir. Kısmen farklı beş farklı anket kullanılarak bu grupların etik sorunlar hakkındaki düşüncelerinin ve etik sorunlar hakkındaki şikayetlerinin farklı olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Basit örneklem yöntemini kullanarak farklı ölçeklerden örnekler alınmıştır: büyükşehir belediyeleri, il merkezleri, kasaba ve belde belediyeleri. Bu örneklem haricinde otuzdan fazla belediye anket için seçilmiştir.

Anket genel olarak planlama etiği ve özelde yerel yönetimlerde etik ile ilgili olarak yapılmış önceki tezler, makaleler ve araştırmalara göre dizayn edilmiştir.

Cross-tab, faktör analizi, paired t test gibi farklı analiz yöntemleri kullanılarak cevaplayanlara çalışma koşulları, kendi kişisel nitelikleri ve çalışma çevreleriyle cevaplarını ilişkilendirmek iyi bir fikir olabilirdi. Ancak bu her bir anketi cevaplamak için daha çok zamana ve ek ikinci bir soru sayfasına ihtiyaç doğuracak ve anketin uzunluğu artacaktı. Bu aynı zamanda cevaplayanların kimliklerinin açığa çıkması sorununa da yol açabilirdi.

Planlama etiği literatüründeki ampirik araştırmalardan anlaşılmaktadır ki, bazı ilişkiler kurulabilir ve sorulabilir. Örneğin Howe ve Kaufman (1979) USA'daki plancılar üzerinde yaptıkları kendi öncü ampirik çalışmalarında, plancıların cevaplarını kendi oryantasyonlarıyla ve kişisel karakteristikleriyle sorgulamışlardır. Howe ve Kaufman'ın Amerikan plancılarının geniş bir grubu üzerinde tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak yazdıkları makale plancıların neyi, neden etik olarak gördüklerini araştırmıştır. Pek çok plancının neyin etik olduğu konusunda benzer görüşlere sahip olmalarına rağmen, açıkça görülen keskin farklılıklar da vardır. Bu farklılıkların sebepleri arasında rol oryantasyonu en önemlisidir.

En siyasi yönelimli plancıların, daha teknik yönelimli olanlara göre neyin etik olduğu konusunda daha liberal bir yaklaşımı vardır, üçüncü bir grup (hem teknik hem de politik boyutların üzerinde) ortada yer almaktadır. Siyasi görüş, kurum olarak davranma, ve meslek içindeki değerleri açıklama eğilimi neyin etik olduğunu açıklarken neden bazı plancıların diğerlerinden farklı düşündüğünü açıklamada en önemli unsurdur.

Mülakatlar

Anketlerdeki gibi kapalı uçlu sorularla plancıların cevaplarıyla neyi ifade etiklerini yeterince söyleyemediklerine ve yüz yüze görüşmede cevaplayıcılar tarafından saplanabilecek muhtemelen yararlı pek çok bilgi kırıntısına ulaşmanın mümkün olduğuna inanmaktayız. Ancak cevaplar özel bir inancı yansıtıyorsa veya yanlı ise bunu bilmek imkansızdır. Muhtemelen anket sonuçları araştırmacıların planlama aktörlerinin gerçek inançlarıyla eylemleri arasındaki ilişkinin ne olduğunu bilmelerine imkan tanımamaktadır. Uygun strateji bu nedenle planlama aktörleriyle ne düşündüklerini ve hissettiklerini yansıtacakları şekilde konuşmak olmuştur.

Etik üzerine araştırmada planlama aktörlerinin esas değerlerinin ve rollerinin anket sonuçlarının sınırlılığından öteye gitmesi gerektiğini gözlemledik. Bu çalışma, sadece plancılara sorulan kapalı uçlu sorulardan oluşsaydı sınırlı kalabilirdi, çünkü bu sorular planlama aktörlerinin özel inançlarını ve etik konular hakkında nasıl hareket ettikleri, tahminde buldukları ve yorum yaptıklarını ortaya koymazdı.

Baum'un (1986: 37) belirttiği gibi "plancının eylemde bulunurken ne dūřündüklerini ve ne hissettiklerini daha iyi yansıtmak için gerekli araştırma stratejisi plancılarla konuşmaktır; özellikle araştırmanın açıklama aşamasında ne yaptıklarını açıklamaya istekli bazı plancılarla derinlemesine araştırma yapmak titizlikle seçilen geniş plancı örneklemeden daha önemlidir."

Araştırma kapsamında bu beş grup planlama aktörüne 68 yarı yapılandırılmış ve 15 mülakat uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat 10 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu çalışma, planlama sürecinde etik sorunların kaynağı, etik sorunların çözümleri, plancıların çalışma koşulları, plancıların karar alma, plan yapımı ve hazırlığı sürecinde baskı alıp almadıkları, ilginç bir etik olay yaşayıp yaşamadıkları hakkında detaylı bilgi almayı amaçlamaktadır.

Her bir derinlemesine mülakat yaklaşık 45 dakika sürmüştür. Bunlardan bazıları 2 saat sürmüştür. Mülakatların çoğu kasıtlı olarak proje üyelerinin ikisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Bazen planlama etiği konuları planlama aktörleriyle derinlemesine mülakatla tartışılmıştır.

Anket, serbest çalışan plancılar, Şehir Plancıları Odası Temsilcilikleri ve Şehir ve bölge planlama bölümlerindeki akademisyenlerle yapılmıştır

Planlama Sürecindeki Etik sorunlar		
- Plancılar (Yerel yönetimlerde çalışanlar)		- Plancılar (serbest çalışan)
<ul style="list-style-type: none"> - Kişisel çıkar - Politik baskı - Planlar ve mevcut kadastro planları arasındaki çekişme/uyumsuzluk -Planlamanın şehirlik ilke ve esaslarından çok yerel yönetimin taleplerini karşılamaya yönelik işlemesi. - Plancıların kamu yararına yeterli ilgiyi göstermemesi - Plancıların planlama mesleği ilkelerine karşı sorumsuzlukları - Rant - İkili ahlak anlayışı - Kişisel ahlaki zafiyet - Mevcut yönetimin daha önceki yönetimlerin plan kararlarının değişimine bakışı ve bu değişiklikleri sınırlayıcı yasal düzenlemelerin eksikliği - Yerel ve merkezi yönetim arasında yetki tekrarı - Değişen koşulları haklılaştırmak - Planlama mesleğinde mesleki sertifikayla ilgili tekelci yapı - Türkiye’de inşaat sektörünün gelişiminin ekonomik gelişmeye bağlılığı - Türkiye’de mevcut gelişme yapısıyla ilgili plan kararlarında müteahhitlerin etkili olması 	<ul style="list-style-type: none"> - Planlamanın yasa dışı gelişmeyi meşrulaştırmak için bir araç olarak algılanması - Yerel seçim sürecinde yasa dışı gelişmelerin affedilmesi -Yasa dışı yapılaşmalara oy kaygısıyla göz yumulması arazi mafyasının türemesine ve planlama sürecinde etkili olmasına yol açmaktadır. - Yöneticilerin parti kimliğinden çıkamaması, belli bir kesimin tarafı olması, yöneticilerin karar verme sürecinde tarafsızlıklarını koruyamamaları -Müteahhitlerin plan kararları üzerindeki baskısı - Kültürel miras ve çevre değerlerinin korunması konusundaki bilinçsizlik - Rant karşısında arazi değerlerinin korunmasında yönetsel zayıflık - Kentsel gelişme üzerinde girişimcilerin ve sermaye sahiplerinin baskıları - Planlama ilkelerine aykırı izinleri alabilmek için plancılar üzerinde baskı yapılması - Kamu yararı kavramının belirsizliği 	<ul style="list-style-type: none"> - Yolsuzluk ve yasa dışı uygulamaların artışı - Kamu yönetimi ve planlamada dejenerasyonun artması - Rant - Kentsel rantların büyük bölümünü elde etme yarışı - Kırdan kentlere yönelen göç nedeniyle hızlı kentleşme - Decaying in local governments. - Kişisel çıkar - Condoning illegal constructions on public lands. - Undervaluing public interest in planning process. - Planlama mesleğinin kurumsallaşması konusundaki yetersizlik - Plan kararları sonucu oluşan rantın vergilendirilmesindeki yetersizlik - Plan değişiklikleri yoluyla ortaya çıkan kentsel rantın dağıtımında yasal düzenlemelerin eksikliği - Planlamaya halk katılımının yetersizliği
- Etik Sorunların Kaynağı		
<ul style="list-style-type: none"> - Planlama sisteminin sınırsız plan değişikliği imkanı vermesi - Plancıların ekonomik koşulları - Toprak üzerinde bireysel çıkarlar - Planların küreselleşen dünyanın değişen koşullarına cevap vermede yetersiz kalması - Planların esnek olmaması - Toplumsal ahlaki değerlerin yetersizliği - Yasal boşluklar - İmar kanununda belirsiz hükümlerin olması - İmar kanunundaki tutarsızlık 	<ul style="list-style-type: none"> - Rüşvet - Eğitim yetersizliği - Daha fazla isteme eğilimi - Ekonomik ve siyasi faydalar - Yetersiz ölçekte yapılan planlar - Üst ölçekli planlarla çelişen master planları ve uygulama planlarının hazırlanması ve onaylanması - -Hatalı planların iptal edilmesinin uzun sürmesi - Toplumda rant ve gelişmenin adaletsiz dağılımı - Türkiye’de kesin/net bir kentsel gelişme politikasının olmaması 	<ul style="list-style-type: none"> - planlamada yolsuzluğu önleyecek yasal düzenlemelerin yetersizliği - İmar kanunlarında kamu yararını koruma konusunda detaylı düzenlemelerin olmaması - Piyasa ekonomisinin etkisiyle plan kararlarından elde edilen ekonomik faydanın artması - Toplumsal oto kontrolün zayıflığı - Plan onaylama sürecinde kurumlara arasında karmaşıklık ve belirsizlik. - Planlamada mesleki denetim ve açıklığı ve yetersizliği - -Anti-demokratik yerel yönetim seçim süreci .

<ul style="list-style-type: none"> - Planlamada çok sayıda yetkili kurum olması - Cezai müeyyidelerin yetersizliği - Yerel yönetimlerin 5 yıllık hizmet sürelerinden dolayı kısa süreli kamu hizmetleri üzerinde odaklanmaları - İmar mevzuatındaki gelişen hükümler - Yasal düzenlemelerde yapılan sık değişiklikler 	<ul style="list-style-type: none"> - Özellikle büyük kentlerde hızlı nüfus artışı - Mevcut kamu yönetimi sistemi - Plan hiyerarşisinin kırılması/bozulması - Üst ölçekli planlar (bölge, il planları vb.) hazırlanmadan master planların ve uygulama planlarının hazırlanması ve onaylanması - Kentleşme sürecinden sonra planların hazırlanması - Kurumlar arasında yetki karmaşası - Uygulama yetersizliği 	<ul style="list-style-type: none"> - Toplumdaki ikili ahlak anlayışı - Vicdani muhasebe yapmama - İlköğretimden üniversiteye kadar etik konusunda yetersiz eğitim verilmesi - Toplumda rant ve gelişmenin adaletsiz dağılımı - Hatalı planların iptal edilmesi sürecinin uzun sürmesi
Sıklık Ve Önem Derecelerine Göre Etik Sorunların Sıralanması		
		<ol style="list-style-type: none"> 1- Maddi çıkar sağlama amacıyla rüşvet alma 2- Siyasi çıkar sağlama amacıyla rüşvet alma 3- Bireysel çıkar 4. Rant 5- Hızlı kentleşme 6- Kamu yararının önemsenmemesi 7- Yerel yönetimlerde ayrımcılık yapılması 8- Doyumsuzluk 9- Hatalı planların iptal edilmesi sürecinin uzun sürmesi
Etik Sorunların Azaltılması İçin Alınması gereken Önlemler		
<ul style="list-style-type: none"> - Yasal düzenlemeler - Planlama sürecinin tümünde halk katılımının artırılması - Planlamanın her aşamasında şeffaflığın sağlanması - Rollerini net biçimde belirleyerek kurumlar arasındaki yetki tekrarlarını ortadan kaldırmak - Planlama sürecini hızlandırmak (hazırlama, onay ve uygulama) - Yasal düzenlemelerle plancıları politik, bireysel ve ekonomik baskılar karşısında korumak - İlkokuldan üniversiteye kadar verilecek etik eğitimi ile her kişide etik duyarlılığı/farkındalığı arttırmak - Planlamayı tek bir yetkili otoritenin sorumluluğuna vermek - Kentlerin kendi özgün karakteristiklerine uygun plan düzenlemeleri yapmak - İmar mevzuatındaki "kamu yararı", "planlama ilke ve esasları" gibi belirsiz kavramları azaltmak - İmar komisyonlarında plancılara oy hakkı vermek (yerel yönetimlerde çalışan plancılar ve Şehir Plancıları Odası) - Plan müellifinin görüşünün alınması ile ilgili yasal düzenlemenin daha sağlıklı işletilmesi - İmar süreçlerinde kazanılan rantın halka transfer edilmesi - Plan hazırlama sürecinde plancılara bağımsız çalışma koşullarının sağlanması - Sosyal devlet yaklaşımının tüm kamu yönetiminde hayata geçirilmesi - Toplumsal refah düzeyinin artırılması - Plan kararlarının her aşamasının halka ve medyaya açıklanması 		<ul style="list-style-type: none"> - Kamu yönetimi ve planlama sürecinde çağdaş yasal düzenlemelerin yapılması - Yolsuzluğu önleyici sosyal reformlar yapılması - Planlamanın her aşamasında vicdani muhasebe yapılması - Yasal yaptırımlarını güçlendirilmesi - Yasal denetimin artırılması - Büyükşehirlerde hızlı kentleşmenin kontrol edilmesi - Plancıların çalışma alanlarının genişletilmesi - Belediyelerde plançı çalıştırılmasının zorunlu hale getirilmesi - İmar süreçlerinde kazanılan rantın halka transfer edilmesi - Eğitim - İmar kanunlarındaki yasal çelişkileri ortadan kaldırmak
Etik Sorunların Azaltılması İçin Planlama Kurumları ne Yapabilir?		
<ul style="list-style-type: none"> -Kurumlar planlama işini bu konuda uzman ve yetkin kişilere ihale etmelidir. -Kamu kurumları arasında etkin bir iletişim, eşgüdüm, bilgi alışverişi sağlanmalıdır. 		<ul style="list-style-type: none"> -Kurumsal, yasal, sosyal, ekonomik boyutları olan genel kapsamlı bir eğitim ve yönetim reformu yapılmalıdır.

<ul style="list-style-type: none"> -Planlama konusunda ilgili kurumların tümünün katılımı ile planların tek bir elden hazırlanmalıdır -Yeterince imar hukukçusu yetişmeli ve istihdam edilmelidir -Planlama ve halk katılımı konusunda kurumsal çerçeve sadeleştirilmelidir. -Planlamada yasal çerçeve netleştirilmelidir. -Kurumsal kapasite geliştirme mekanizması genişletilmelidir -Planlamada yazı ve kağıt bürokrasisi azaltılmalı, kurumlar arası iletişim yazışmalarla değil, kurumlar arası bir kurul kurularak sağlanmalıdır. -Kurumlar arasında ortak bir veri tabanı oluşturmalıdır -Veriler tek biçimde birleştirilmeli ve bu veriler sürekli olarak güncellenmelidir 	<ul style="list-style-type: none"> -Yerel yönetimler, özellikle planlama ile ilgili aldıkları kararlarda etkili biçimde denetlenmelidir. -Serbest planlıların yerel yönetimlere verdikleri hizmetleri denetleyebilen bir mekanizma kurulmalıdır.
Yerel Yönetimlerde Çalışan Plancının Çalışma Koşulları	
<ul style="list-style-type: none"> -Yerel yönetimlerde çalışan sözleşmeli plancının iş garantisinin olmaması - 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa göre plancının başka bir yere tayin edilebilmesi -Plancının ekonomik şartlarınınaldıkları sorumluluklarla karşılaştırıldığında zayıf olması - Plancılar politik baskılar karşısında koruyacak kurumsal bir örgütlenmenin olmaması -Planlama mesleğinde kurumsallaşmanın yetersiz olmasından dolayı piyasa ekonomisi koşullarında planlama ilkelerini savunmanın güçlüğü - Planlama ile ilgili karar alma yetkisinin meclise ait olması, plancının yapmış olduğu plan ile ilgili karar alma ve onaylama yetkisinin olmaması plancının faaliyetini ve sorumluluğunu azaltmaktadır. -Kurumsallaşmış yerlerde plancının şartları nispeten iyi. Kurumsallaşmamış küçük kurumlarda ise siyasilerin ve diğer baskı gruplarının etkisi altındadır -Plancını konumu da Türkiye'deki diğer kamu personeline olduğu gibi kötüdür 	<ul style="list-style-type: none"> - Piyasa ekonomisinin ekonomik şartları nedeniyle savunucu planlamanın güçlüğü

Planlama Sürecindeki Etik Sorunlar

Belediye Başkanı, Belediye Başkan Yardımcısı, Belediye Meclisi Üyeleri, Müdürler	Akademisyenler	
<ul style="list-style-type: none"> -Kamu yararı kavramının net biçimde tanımlanmaması -Yolsuzluk, rüşvet -Adam kayırma -Bilimsel-nesnel verilere dayanmayan keyfi planlama anlayışı -Kişisel çıkarlar, talepler -Rant -İkili ahlak anlayışı -Siyasilerin talepleri -Yerel yönetimlerde nitelikli personel yetersizliği (yerel yönetimlerde çalıştığı işten çıkarılma riski nedeniyle nitelikli personelin belediyelerde çalışmak istememesi) -Etkin denetim yetersizliği -Nitelikli planların yapılmaması. Bu nedenle sürekli plan tadilatlarının gündeme gelmesi -Mimar ve Şehir Plancıları Odası'nın muhalif tavırları -Planlama kararlarında herkese adil davranılmaması, kentteki 	<ul style="list-style-type: none"> -Planlama kararlarının etik temelinin belirsiz olması -Planlamanın etkilerinin herkes için adil olmaması -İmar sisteminin spekülasyonlara yol açması -Belirli kişi ve kurumların çıkarlarının planla sürecinde birinci derece göz önünde bulundurulması -Rantın kamu yararının önünde tutulması -Plancının plan kararlarına müdahaleler olması -Akademisyen ve/veya bilirkişilik yapma yetisine sahip kişilerin karar mekanizmasında zayıflatılması yada karar mekanizmasına etki etmeyecek şahısların tercih edilmesi -Belediye meclisi üyelerinin taraflı tutumları -Rüşvet -Yerel yönetimlerin yasal açıkları planlama sürecinde kullanma çabaları -Denetim mekanizmasına müdahaleler. -Personel hiyerarşisinin planlama süreci üzerindeki baskı 	<ul style="list-style-type: none"> -Bireysel çıkarlara hizmet etme -Yerel yönetimlerin kendilerine ait yada tahsisli alanlar üzerinde yaptığı plan değişiklikleri -Çok sık plan bütünü bozacak olan değişiklikleri yapılması -Üst ölçek planların onaylanması sürecinde çok fazla yetkili kurum olması, yetki karmaşası. -Siyasi baskılar -Rant kaygısı -İmar mevzuatı -İhalelerde fiyat kırımları -Bilirkişilik mekanizmasında yaşanan sorunlar -18. madde uygulamaları -Yeterince veri toplanmadan ve sağlıklı analiz

rantın adil dağıtılmaması	<p>ve yönlendirme çabaları.</p> <ul style="list-style-type: none"> -Onaylı plan kararlarının menfaat ve çıkar çekişmeleri sonucunda değiştirilmesi, yada revize edilmesi -Plan hazırlama, onaylama ve uygulama sürecinde farklı etik sorunların yaşanması - Plan hazırlama sürecinde teknik konuların ağırlıkta olması, kamu yararı ağırlıklı bir yaklaşım sergilenmemesi -Planların onaylanması aşamasında; meclislerin yapısı ve askı süreciyle ilgili sorunların olması -Plan uygulama sürecinde plancılarının planlarının uygulanmıyor olması ve plancılarının hazırladıkları planları uygulama konusunda yalnız kalmaları -Plan değişiklikleri, araştırma raporlarının yazımında taraflı yargılar, sonucu belli çalışmalara sonradan hazırlanan raporlar, -Bilimsel temeli olmayan koruma/korumama kararları, kamuoyunu yönlendirerek sağlanan katılım çalışmaları -Doğru ve yanlışın net olarak ayırt edilememesi. 	<p>yapılmadan plan yapılması</p> <ul style="list-style-type: none"> -Planlamanın şeffaf olmaması. -Halkın planlarla ilgili bilgilendirilmemesi -Yetki paylaşımındaki sıkıntılar. -Kamu yararının yerini özel problemlerin alması - Plancılarının, profesyonellerin veya karar vericilerin etik sorumluluğunun neye odaklanması gerektiği net değil. Sonuç odaklı mı süreç odaklı mı olmalı net değil. Kimin yararına davranılması gerektiği net değil. -Ekonomik değerlerin kentsel değerlerin önüne geçmesi. -Planlama sürecinde her şey plancının vicdanına kalıyor. Kamusal etik değerlerine sahip değilse sorun çıkıyor. -Halk katılımının eksik olması -Kamu yararı kavramının tam olarak tanımlanmaması -Yolsuzluk ve rüşvet -Bilimsel ve nesnel verilere dayanmayan keyfi planlama anlayışı
---------------------------	--	---

Yaşanma Sıklığına Göre Etik Sorunların Sıralanması

Belediye Başkanı, Belediye Başkan Yardımcısı, Belediye Meclisi Üyeleri, Müdürler	Akademisyenler	
<ul style="list-style-type: none"> -Rant planlaması fikrinin yaygınlığı -Adam sendecilik -İkili ahlak anlayışı -Populist politikalar -Çıkar gruplarının oy baskısı ve etkinliği -Liyakatsiz belediye başkanı ve personel -Bireysel çıkarların önde tutulması -Kacak yapılaşma sorunu -Emsal ve kat artışı talepleri 	<ul style="list-style-type: none"> -Yolsuzluk, rüşvet -Kamu yararı kavramının net olarak tanımlanmaması -Bilimsel ve nesnel verilere dayanmayan keyfi planlama anlayışı -Adam kayırma -İmar sistemi sorunsalı -Rant -Belediye meclisi yapısı -Yasal yaptırım zayıflığı 	<ul style="list-style-type: none"> -Hızlı kentleşme -İmar ve planlama etiği algısındaki yanlışlık yada eksiklik -Kurumsal parçalanmışlık -Denetimsizlik -Plan, vizyon-katılım eksikliği -Bilgilendirme eksikliği -Araştırma bütçeleri

Etik Sorunların Kaynağı

Belediye Başkanı, Belediye Başkan Yardımcısı, Belediye Meclisi Üyeleri, Müdürler	Akademisyenler
<ul style="list-style-type: none"> -Daha önceki dönemin yanlış uygulamaları -Ahlaki eğitim eksikliği ve işlenen etik suçlara karşı caydırıcı önlemlerin ve cezaların yetersizliği -Halkın planlama sürecine katılımının yetersiz olması -Planlama sürecinin denetiminin demokratik olmaması -Planlamanın şeffaf ve açık yapılmaması -Bilimsel ve mesleki kurumların planlama sürecinde etkililiğinin az olması -Planlama sürecinde yasalara uygun olmayan planlar yapması -Mülk sahiplerinin ve siyasilerin taleplerinin planlama ilke ve esaslarının önünde tutulması -Yerel yönetimlerdeki liyakatsiz personel ve yöneticiler -Nitelikli elemanın yerel yönetimlerde çalışmak istememesi -Kurumlar arası eşgüdümsüzlük -Denetim eksikliği -Çıkar gruplarının kentlerdeki etkisi -Günümüzde bireysel çıkarların toplumsal çıkarların önüne geçmesi -Rant -Standart ve yetkileri detaylı biçimde tanımlayan yasal düzenlemelerin yetersizliği .	<ul style="list-style-type: none"> -Bilinç ve bilgi eksikliği -Yetersiz yönetim kapasitesi -Ahlaki eğitim eksikliği -İşlenen etik suçlara karşı yasal caydırıcı önlemlerin ve cezaların yetersizliği -Bizatihi sistemin kendisi -Rant -Belediye meclisinin yapısı ve üyeleri -Hızlı kentleşme -Bilirkişilik mekanizması -Plancılara etik değerlerin eğitim sırasında verilmeye çalışılması ancak plancılar dışındaki aktörlere böyle bir eğitimin verilmemesi (belediye başkanları, meclis üyeleri, müteahhitler vb.) -Meslek örgütlerinin yaptırımcı ve yönlendirici yetkilerinin olmayışı -Planlama yetkisinin farklı kurumlar arasında parçalanmış olması -Kamuoyunun planlama konusunda bilgisizliği -İmar yolsuzluklarının toplumda yolsuzluk yada hırsızlık gibi algılanmaması -Plana aykırı eylemlerin cezalandırılmaması, yaptırımın olmaması -İmarlı arazi yetersizliği -Kanunlardaki boşluklar -Bireysel ahlak algılaması -Şehir ve bölge planlama bölümlerinde etik ile ilgili derslerin olmaması -Şehir planlama mesleğinin kurumsallaşmaması -Ekonomik kaygılar -Politik unsurlar

Etik Sorunları Azaltıcı Yöntemler

Belediye Başkanı, Belediye Başkan Yardımcısı, Belediye Meclisi Üyeleri, Müdürler	Akademisyenler	
<ul style="list-style-type: none"> -Genel bir revizyon plan yapılması -Halkın planlama sürecine demokratik katılımı ve denetimi sağlanmalı -Yerel yöneticilere bilimsel ve mesleki katkı sağlanmalı -Şeffaflık sağlanmalı -Bağımsız denetleme mekanizması kurulmalı -Kentlerin imar planlarının hazırlanması zorunlu olmalı -Stratejik planların ülkenin genel kalkınma hedefleriyle uyumlu olup olmadığı kontrol edilmeli -Kentlerin imar planları revize edilmeli ve bireysel plan tadilatları hiç yapılmamalı -Planların sağlam ve sağlıklı bir altyapıya sahip olması sağlanmalı -Halihazır haritalar güncellenmeli -Toplumda kişisel ahlak, dürüstlük ve haksız uygulamalara karşı cesur durmak gibi meziyetler yüceltilmeli -Cezai yaptırımlar artırılmalı -Halk bilinçlendirilmeli 	<ul style="list-style-type: none"> -Mevcut planlama sistemini kökünden değiştirmek -Etik konularda denetim yapacak bir kurumun etkin olarak çalışması -Etik konusunda çalışan uzmanların artırılması -Planlama eğitimi sürecinde öğrencilere etik sorunların tanımlanması ve bilinçlendirilmesinin sağlanması -Caydırıcı cezai yaptırımların konulması -Yasal ve yönetsel sorumlulukların sınırlarının net olarak belirlenmesi -Plancılara müdahaleleri bertaraf edecek yetki ve imkanların sağlanması -Kamuda planlama odaklı bir mekanizma yada örgüt oluşturulmalı. -Planlama etiği konusunda toplumun kamu kurumlarınca ve medya tarafından sürekli bilinçlendirilmesi -Plancılar ile süreçte yer alan aktörler arasında doğrudan teması önleyecek kurumsal işleyiş oluşturulmalı -Planlama prosedürü net olarak tanımlanmalı ve uygulamalar şeffaf olmalı -Bir planlama kararı alınırken, belirsizliklerin ve bilinmezlerin mümkün olduğunca ortadan kaldırılması 	<ul style="list-style-type: none"> -Denetleme mekanizması geliştirilmeli -Planlamaya halkın katılımı artırılmalı -Yerel yönetimler ve üniversiteler arasında işbirlikleri oluşturulmalı -Planlama alanındaki yetki karmaşası giderilmeli, kurumlar arasında işbirliği kurulmalı -Belediye meclisi üyeleri arasında daha çok plancının olması yönünde bri düzenleme yapılmalı -Katılımcı ve stratejik planlama yaklaşımı benimsenmeli -Siyasilerin yerel yönetimler üzerindeki baskısı azaltılmalıdır -Parti politikaları etik açıdan incelenmeli -Temel eğitim düzeyinde, daha üniversiteye gelmeden etik konusuna eğitilmeli. Lisans düzeyinde de etik dersleri ile konu hakkında bilinç verilmeli. Zorunlu ahlaki eğitim olmalı. -Mesleki denetim mekanizması daha işler olmalı -ŞPO'ya bağlı bağımsız bir birim etkin mesleki denetim yapmalı. -Kontrol mekanizması olarak koruma kurulları yada estetik kurulları gibi "etik kurul" oluşturulmalıdır.

Etik sorunları azaltma konusunda ilgili kurumlar neler yapabilir?

Belediye Başkanı, Belediye Başkan Yardımcısı, Belediye Meclisi Üyeleri, Müdürler	Akademisyenler
<ul style="list-style-type: none"> -Halk katılımı sağlanmalı -İlköğretimde etik dersleri verilmeli -Yasal yaptırımlar artırılmalı -Etkili kontrol yapılmalı -Bağımsız kontrol mekanizması kurulmalı	<ul style="list-style-type: none"> -Kurumlar arası koordinasyon sağlanmalı -Farklı kurumlardaki yetkin temsilciler diğer kurumların diğer kurumların karar mekanizmalarında danışman olarak görev almalı -Etik konusunda uzman sayısı artırılmalı ve bu uzmanlar yerel yönetimlerde çalışmalı -Etik konusunda tüm toplumu kapsayan eğitim programları yürütülmeli -Toplumun beklentilerine uygun esnek planlama yapılmalı -Özel amaçlı planlar azaltılmalı ve mevcut planlama süreci bu alanları da kapsayacak şekilde düzenlenmeli -Kamu Görevlileri Etik Kurulu'nun ve ŞPO'nun müdahil olduğu bir yasal zemin oluşturulmalı. -Etik dışı davranışlar kamuya teşhir edilmelidir.
	Planlama Etiği İle İlgili Dersler
	<ul style="list-style-type: none"> - Sadece Selçuk Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde etikle ilgili bir ders vardır. - Etik derslerin verilmesi tek başına bir çözüm değildir. Etik derslerin verilmesine ilkokuldan başlamalıdır. - Etik konular her ders ve projede vurgulanmalıdır.
	<ul style="list-style-type: none"> -Türkiye'de etik üzerine çalışan akademisyenlerin sayısı artırılmalıdır - Eğitim yetersizliği (cevaplayanların %95'i bu konuda hemfikirdir) - Uzman açığı yoktur, asıl sorun etik çalışmalarının, uygulamalarının, önerilerin ve sonuçların paylaşılmasındadır.

Bu akademik araştırma çalışması, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen, Avrupa Konseyi'nce Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile işbirliği halinde yürütülen "Türkiye'de Yolsuzluğun Önlenmesi İçin Etik (TYEC)" projesi kapsamında hazırlanmıştır.

TYEC'in genel hedefi; etik davranış kurallarının uygulanması ve yaygınlaştırılması, yolsuzlukla mücadele tedbirlerinin geliştirilmesi yoluyla, Avrupa ve diğer uluslararası standartlara uygun olarak Türkiye'de yolsuzluğun önlenmesine katkıda bulunmaktır.

Council of Europe
Conseil de l'Europe

European Union
Union européenne

T.C. Başbakanlık
Kamu Görevlileri Etik Kurulu

Başbakanlık Yeni Bina (DPT Binası)
Necatibey Caddesi No:108 Kat:1
Yücetepe Ankara

Tel : 90 312 4191533
Faks : 90 312 4241774
www.kamuetik.gov.tr

Avrupa Konseyi
İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü
İşbirliği Müdürlüğü
Mali Suçlar Bölümü
Yolsuzluk ve Dolandırıcılık Birimi
F-67075 Strasbourg Cedex Fransa

Tel : 33 3 88412354
Faks : 33 3 90215650
www.coe.int/tyec